

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

**ΟΙ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΗΤΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΕΚΠΗΤΩΜΕΝΩΝ
ΔΑΠΑΝΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ
ΕΠΗΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ
ΚΡΙΜΝΙΩΤΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΒΡΕΝΤΖΟΥ ΕΛΕΝΗ

ΒΟΛΟΣ 2018

Ευχαριστίες

Η εκπόνηση μίας μεταπτυχιακής διατριβής αποτελεί ένα σημαντικό έργο, το οποίο προϋποθέτει την υποστήριξη και τη συμπαράσταση ανθρώπων, χωρίς την οποία δεν θα μπορούσε ποτέ να έλθει σε πέρας.

Για το λόγο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω τα πρόσωπα που διαδραμάτισαν το σημαντικότερο ρόλο στην επιτυχή εκπόνηση της: την οικογένειά μου και το σύντροφό μου, για τη στήριξη τους καθ' όλη τη διάρκεια της μελέτης, καθώς και για τον κοινό μας χρόνο που στερήθηκαν.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω, την κυρία Βρέντζου Ελένη, την επιβλέπουσα καθηγήτρια της εργασίας μου, για την άψογη συνεργασία που είχαμε.

Περίληψη

Η συγκεκριμένη μελέτη αποτελεί μια παρουσίαση των εκπιπτόμενων και μη δαπανών από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων, καθώς και των αλλαγών της νομοθεσίας επι αυτών τα τελευταία δέκα χρόνια. Ακόμη, εξετάζονται οι επιπτώσεις των αλλαγών αυτών, για την ελληνική οικονομία καθώς και τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Σκοπός είναι να δημιουργηθεί ένα εργαλείο για το σύγχρονο λογιστή - που καλείται να ανταπεξέλθει στις αλλεπάλληλες αλλαγές της νομοθεσίας οι οποίες επηρεάζουν άμεσα την εργασία του σε καθημερινή βάση – αλλά και ένα ακαδημαϊκό εργαλείο εκμάθησης για το φοιτητή της οικονομικής επιστήμης, το οποίο μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για περαιτέρω μελέτη .

Κατά την εκπόνηση της μελέτης, αντλήθηκε υλικό από ηλεκτρονικά και μη περιοδικά λογιστικής, από βιβλία και συγγράμματα, από επιστημονικά άρθρα και μελέτες αλλά και φορείς, όπως ο Ο.Ο.Σ.Α .

Λέξεις κλειδιά: Φορολογική αναμόρφωση κερδών, Μη Εκπιπόμενες δαπάνες, Προσδιορισμός φορολογικού αποτελέσματος.

ABSTRACT

This study is a presentation of the deductible and non-deductible expenditure on gross enterprise revenue as well as changes in legislation over the past ten years. Furthermore, the impact of these changes on the Greek economy as well as Greek businesses is being examined.

The aim is to create a tool for the modern accountant - who is required to cope with the successive changes in legislation that directly affect his/her work on a daily basis - but also an academic learning tool for the student of economic science, which can be the trigger for further study.

In the course of the study, material from electronic and non-periodical accounting, books, scientific articles and studies, as well as organizations such as OCED, was drawn.

Key words: Tax reform of profits, Non-deductible expenses, Determination of tax effect

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1 Ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ 2007-2017	84
Διάγραμμα 2 Έσοδα γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ 2007-2017	85
Διάγραμμα 3 Έξοδα γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ 2007-2016.....	86
Διάγραμμα 4 Έλλειμμα γεν. κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ 2007-2017	86
Διάγραμμα 5 Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού 2007-2016	87
Διάγραμμα 6 Σύνθεση εσόδων τακτικού προϋπολογισμού 2007-2016.....	88
Διάγραμμα 7: Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού από άμεσους φόρους 2007-2016	89
Διάγραμμα 8: . Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού από φόρους εισοδήματος ανα κατηγορία 2007-2016.....	90
Διάγραμμα 9: Πραγματικός Μέσος Φορολογικός Συντελεστής για τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα 2007-2017	92
Διάγραμμα 10: Πραγματικός Οριακός Φορολογικός Συντελεστής για τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα, 2007-2017	93

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1 Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης κατα λειτουργία	13
Πίνακας 2 Κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης κατ' είδος	14
Πίνακας 3 Έκπτωση δαπανών συντήρησης, λειτουργίας, επισκευής, κυκλοφορίας, αποσβέσεων και μισθωμάτων που καταβάλλονται σε εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης για αυτοκίνητα με κυλινδρισμό κινητήρα μεγαλύτερο από 1600 κυβικά, ισχύς μέχρι το 2008....	41
Πίνακας 4 Έκπτωση δαπανών συντήρησης, λειτουργίας, επισκευής, κυκλοφορίας, αποσβέσεων και μισθωμάτων που καταβάλλονται σε εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης για αυτοκίνητα με κυλινδρισμό κινητήρα μεγαλύτερο από 1600 κυβικά – ισχύς από 01/01/2009	42
Πίνακας 5 Σχηματισμός Πρόβλεψης για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις άνω του ποσού των χιλίων (1.000) ευρώ, Ν.4172.....	67
Πίνακας 6 Συντελεστές απόσβεσης για όλους τους κλάδους Ν.4110/2013	72
Πίνακας 7 Συντελεστές απόσβεσης για ορυχεία κ.λπ., Ν.4110/2013	73
Πίνακας 8 Συντελεστές αποσβέσεις ανα κατηγορία παγίου, Ν.4172	75
Πίνακας 9 Συγκριτικός πίνακας αποσβέσεων	77
Πίνακας 10 Μισθώματα Χρηματοοικονομικής μίσθωσης.....	95
Πίνακας 11:Ετήσιες δαπάνες Χρηματοοικονομικής μίσθωσης με Ν.2238 και Ν.4172	96
Πίνακας 12: Έκπτωση Εξόδων μισθοδοσίας σύμφωνα με τους Ν.2238 - 4110 - 4172.....	97
Πίνακας 13:Έκπτωση εξόδων φιλοξενίας και ταξιδίων σύμφωνα με τους Ν.2238 - 4110 - 4172.....	98
Πίνακας 14 Υπολογισμός τόκων των δανείων.....	99
Πίνακας 15 Υπολογισμός πλεονάσματος τόκων.....	99
Πίνακας 16 :Υπολογισμός ορίου δαπάνης τόκων	100
Πίνακας 17 Έκπτωση τόκων από τα ακαθάριστα έσοδα σύμφωνα με τους Ν.2238 και 4172	100
Πίνακας 18 Έκπτωση φόρων από τα ακαθάριστα έσοδα με τους Ν.2238 - 4072 - 4172.....	101
Πίνακας 19 Έκπτωση Εξόδων έρευνας και ανάπτυξης σύμφωνα με τους Ν.2238 - 4110 - 4172 - 4386.....	101

Συντομογραφίες

Δ.Α.Π.	Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα
Δ.Π.Χ.Α.	Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης
Ε.Γ.Α.Σ.	Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο
Κ.Β.Σ.	Κώδικας Βιβλίων Και Στοιχείων
Κ.Φ.Α.Σ.	Κώδικας Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών
Ε.Α.Π.	Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα
Κ.Φ.Ε.	Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος
ΠΟΛ.	Πολυγραφημένη Απόφαση Υπουργείου Οικονομικών
Ε.Σ.Υ.Ε.	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδα
Φ.Π.Α.	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
Ο.Ε.	Ομόρρυθμη εταιρία
Ε.Ε.	Ετερόρρυθμη εταιρία
Ε.Π.Ε	Εταιρία Περιορισμένης Ευθύνης
Ι.Κ.Ε.	Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρία
Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρία
ΣτΕ	Συμβούλιο Της Επικρατείας
ΤτΕ	Τράπεζα Της Ελλάδας
Α.Ε.Π.	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΕΒΙΤΔΑ	Κέρδη προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων
Π.Μ.Φ.Σ./ ΕΑΤΡ	Πραγματικός μέσος φορολογικός συντελεστής
Π.Ο.Φ.Σ./ ΕΜΤΡ	Πραγματικός οριακός φορολογικός συντελεστής
ΟΟΣΑ/OECD	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
DKK	Κορόνα Δανίας
NOK	Κορόνα Νορβηγίας
PLN	Ζλότι Πολωνίας

1. Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή.....	9
2. Ο προσδιορισμός των κερδών λογιστικά και φορολογικά και η φορολογική αναμόρφωση 10	
1.1. Εισαγωγή	10
2.1. Λογιστικός Προσδιορισμός των κερδών	11
2.2. Φορολογικός Προσδιορισμός των κερδών	15
2.2.1. Η φορολογική αναμόρφωση των κερδών	15
2.2.2. Πως γίνεται η φορολογική αναμόρφωση	16
2.2.3. Οι λογιστικές διαφορές	18
2.3. Παρακολούθηση των διαφορών φορολογικής και λογιστικής βάσης.....	20
3. Παρουσίαση των Εκπιπτόμενων και μη δαπανών από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων και οι τροποποιήσεις τους την τελευταία δεκαετία	21
3.1. Εισαγωγή	21
3.2. Προϋποθέσεις αναγνώρισης δαπανών βάσει του Ν.2238	21
3.3. Προϋποθέσεις αναγνώρισης δαπανών βάσει του Ν.4172	23
3.4. Μη εκπιπόμενες δαπάνες από το φορολογητέο εισόδημα: Οι αλλαγές στη νομοθεσία την τελευταία δεκαετία	24
3.4.1. Διάφορα Έξοδα	26
3.4.2. Δωρεές.....	32
3.4.3. Δικαιώματα Και Αποζημιώσεις	37
3.4.4. Ζημία Από Φθορά - Απώλεια - Υποτίμηση Κεφαλαίου	40
3.4.5. Δαπάνες Επισκευής Και Συντήρησης	41
3.4.6. Έξοδα Μισθοδοσίας, Παροχές Στο Προσωπικό, ασφαλιστικές εισφορές.....	43
3.4.7. Έξοδα Διαφήμισης	51
3.4.8. Έξοδα Φιλοξενίας Και Ταξιδίων.....	51
3.4.9. Τόκοι Δανείων ή Πιστώσεων	53

3.4.10.	Φόροι –Τέλη – Πρόστιμα	57
3.4.11.	Δαπάνες Έρευνας Και Ανάπτυξης.....	59
3.4.12.	Προβλέψεις.....	63
3.4.13.	Αποσβέσεις.....	70
3.4.14.	Άλλες μη εκπιπτόμενες δαπάνες βάσει του Ν.4172.....	78
3.5.	Οι Κυριότερες Τροποποιήσεις Συνοπτικά.....	79
3.5.1.	Οι τροποποιήσεις στον Ν.2238	80
3.5.2.	Οι αλλαγές που επήλθαν με τον νέο Κ.Φ.Ε.	81
4.	Οι Επιπτώσεις από τις Αλλαγές στη Νομοθεσία σχετικά με τις Εκπιπτόμενες και μη Δαπάνες.....	83
4.1.	Εισαγωγή	83
4.2.	Οι επιπτώσεις στην οικονομία.....	84
4.3.	Οι επιπτώσεις στις επιχειρήσεις	91
4.3.1.	Παραδείγματα λογιστικών διαφορών ανά κατηγορία δαπάνης	94
4.4.	Οι εκπιπτόμενες δαπάνες στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης	106
4.5.	Συμπεράσματα – Επίλογος.....	110
5.	Βιβλιογραφία	112

1. Εισαγωγή

Η καθημερινότητα των επιχειρήσεων αποτελείται από συναλλαγές όπως η πώληση των αγαθών ή/και των υπηρεσιών τους, οι αγορές για εμπορευμάτων ή μηχανήματα, τα έξοδα για τη λειτουργία τους, όπως τα ενοίκια ή οι λογαριασμοί ενέργειας. Οι συναλλαγές αυτές καταγράφονται στα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης, ώστε στο τέλος της χρονιάς (χρήσης) να προκύψει από αυτά, το λογιστικό αποτέλεσμα της επιχείρησης. Δηλαδή κέρδος, αν τα έσοδα είναι μεγαλύτερα από τα έξοδά της ή ζημία στην αντίθετη περίπτωση. Πολλές όμως από τις δαπάνες που πραγματοποιεί η επιχείρηση, ο νομοθέτης θεωρεί ότι δεν συντελούν στη δημιουργία εσόδων και για το λόγο αυτό ορίζει ότι δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό του αποτελέσματος. Έτσι πρέπει αυτές να αφαιρούνται από τα έσοδα της επιχείρησης. Το αποτέλεσμα που προκύπτει βάσει όσων ορίζει ο νομοθέτης λέγεται φορολογικό. Στόχος του μέτρου αυτού είναι να αυξάνονται να φορολογητέα κέρδη των επιχειρήσεων, ώστε ο φόρος που υπολογίζεται επι αυτών να είναι μεγαλύτερος. Συνεπώς τα κρατικά ταμεία να αποκομίσουν περισσότερα έσοδα.

Οι δαπάνες αυτές, που καλούνται μη εκπιπόμενες – λόγω του μη δικαιώματος έκπτωσης τους από τα έσοδα - έχουν υποστεί αρκετές τροποποιήσεις την τελευταία δεκαετία, λόγω της δημοσιονομικής κρίσης που έπληξε την Ελλάδα και της άμεσης ανάγκης για περισσότερα έσοδα.

Στην παρούσα εργασία θα δούμε αναλυτικά στο Πρώτο μέρος, τον τρόπο προσδιορισμού τόσο του αποτελέσματος που προκύπτει από τα τηρούμενα λογιστικά βιβλία της επιχείρησης, όσο και του αποτελέσματος που προκύπτει από όσα προβλέπει η φορολογική νομοθεσία. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται αναλυτικά τα έξοδα που δεν αναγνωρίζει η φορολογική αρχή μαζί με τις τροποποιήσεις που αυτά δεχτήκαν στο περας της τελευταίας δεκαετίας, ανα κατηγορία δαπάνης. Τέλος στο τρίτο και τελευταίο μέρος θα αναλύσουμε πως επηρέασαν αυτές οι αλλαγές τα άμεσα εμπλεκόμενα μέρη, δηλαδή το κράτος και τις επιχειρήσεις. Επίσης θα ανατρέξουμε στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να διαπιστώσουμε κατά πόσο η φορολογική νομοθεσία στη χώρα μας συγκλίνει με αυτές

2. Ο προσδιορισμός των κερδών λογιστικά και φορολογικά και η φορολογική αναμόρφωση

1.1. Εισαγωγή

Οι επιχειρήσεις καταγράφουν καθημερινά τις μεταβολές της περιουσιακής τους κατάστασης καθώς και τον μετασχηματισμό αυτών σε έσοδα, έξοδα, κέρδη και ζημίες, ώστε στο τέλος της διαχειριστικής περιόδου να προσδιορίζεται με ακρίβεια η περιουσιακή τους κατάσταση και το οικονομικό αποτέλεσμα της χρήσης (κέρδος ή ζημία). Οι παραπάνω συναλλαγές καταχωρούνται στα λογιστικά τους αρχεία ή βιβλία, βάσει των δικαιολογητικών που τις συνοδεύουν, είτε με τη διπλογραφική είτε με την απλογραφική μέθοδο. Και στις δυο περιπτώσεις καταγραφής, ο τρόπος απεικόνισης των συναλλαγών και των μεταβολών της περιουσιακής κατάστασης των επιχειρήσεων καθορίζεται από τους λογιστικούς κανόνες ή λογιστικά πρότυπα.

Οι λογιστικοί κανόνες ή λογιστικά πρότυπα ορίζονται διεθνώς από τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα και Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς. Στην Ελλάδα τα λογιστικά πρότυπα προσδιορίζονταν μέχρι πρότινος από το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (2015) και τον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων (Ν.2238/1994). «Ο Κ.Β.Σ. αποτέλεσε παράγοντα οργάνωσης και τάξης των επιτηδευματιών, καθώς όριζε τον τρόπο τήρησης των λογιστικών βιβλίων ενώ παράλληλα απέβλεπε και στην εξεύρεση της πραγματικής φορολογητέας ύλης των επιχειρήσεων» (Ανυφαντής, 2015). Αποτέλεσε λοιπόν και φορολογικό αλλά και λογιστικό νομοθέτημα. Ο τελευταίος ίσχυσε μέχρι 31.12.2012 όπου αντικαταστάθηκε από τον Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών (4093/2012), ο οποίος επέφερε μια χαλάρωση στις αυστηρές διατάξεις του προηγούμενου νομοθετήματος οι οποίες δεν κατάφεραν να συγκρατήσουν τη φοροδιαφυγή για την οποία και είχαν δημιουργηθεί. Με το άρθρο 51 του Ν.4223/2013 από 1.1.2014 επήλθαν ορισμένες τροποποιήσεις στον ΚΦΑΣ, με στόχο την εκ νέου απλοποίηση του τρόπου τήρησης των λογιστικών βιβλίων. Οι εν λόγω διατάξεις ίσχυσαν μέχρι 31.12.2014. Από 01/01/2015 για την τήρηση των λογιστικών βιβλίων ή αρχείων και την έκδοση των στοιχείων ισχύουν οι διατάξεις των Ελληνικών Λογιστικών Προτύπων (Ν. 4308/2014), τα οποία κατάργησαν τις διατάξεις του Κ.Φ.Α.Σ. Έτσι τα Ε.Λ.Π. εξουδετέρωσαν τη βασική λογική των Κ.Β.Σ./Κ.Φ.Α.Σ. που ήταν

περιγραφικά η εξής: το κράτος καθορίζει ποια ακριβώς λογιστικά βιβλία τηρούνται, πώς και πότε ενημερώνονται, τι μορφή έχουν και με ποια παραστατικά στοιχεία γίνονται οι εγγραφές, ενώ ταυτόχρονα συγκεντρώνει σε ένα ενιαίο κείμενο τους λογιστικούς κανόνες που σήμερα είναι διάσπαρτοι σε δεκάδες νομοσχέδια. Ο στόχος της τελευταίας αλλαγής πέρα από την απλούστευση των λογιστικών διαδικασιών είναι και η ανάγκη για κοινό τρόπο απεικόνισης των συναλλαγών εναρμονισμένο με τα διεθνή πρότυπα.

Βάσει λοιπόν των παραπάνω νομοθετημάτων προσδιορίζονται και προσδιορίζονται τα δικαιολογητικά που στηρίζουν τις συναλλαγές και τις μεταβολές στην περιουσιακή κατάσταση των επιχειρήσεων, καθώς και ο τρόπος απεικόνισής τους στα λογιστικά βιβλία. Ακόμα ορίζονται ο τρόπος κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων και κατά συνέπεια ο τρόπος υπολογισμού των οικονομικών αποτελεσμάτων τους.

2.1. Λογιστικός Προσδιορισμός των κερδών

Ανεξάρτητα από τα εκάστοτε νομοθετήματα, για τον προσδιορισμό των λογιστικών αποτελεσμάτων για τις επιχειρήσεις που τηρούν απλογραφικά και διπλογραφικά βιβλία (βιβλία δεύτερης και τρίτης κατηγορίας βάσει Κ.Β.Σ.) αφαιρούνται από τα ακαθάριστα έσοδα, όλα τα έξοδα που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της χρήσης, τα οποία συνιστούν παραγωγικές δαπάνες και συντελούν στη δημιουργία εισοδήματος.

Ακαθάριστα έσοδα για τις επιχειρήσεις που τηρούν το απλογραφικό σύστημα καταγραφής των συναλλαγών, θεωρούνται τα έσοδα που πραγματοποιούνται (μετρητοίς ή με πίστωση) από χονδρικές και λιανικές πωλήσεις, από αμοιβές παρεπόμενων υπηρεσιών και από κάθε άλλης φύσης πραγματοποιημένα έσοδα όπως αυτά καταγράφονται στα λογιστικά βιβλία και στοιχεία τους.

Για τις επιχειρήσεις που τηρούν το διπλογραφικό σύστημα καταγραφής των συναλλαγών, ακαθάριστα έσοδα τους θεωρούνται οι πωλήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί οριστικά καθώς και οι αμοιβές από παροχή υπηρεσιών που έχουν αποκτηθεί. Επίσης στα ακαθάριστα εισοδήματα τους περιλαμβάνονται το εισόδημα από ακίνητα, από κινητές αξίες, από συμμετοχή σε άλλες εμπορικές επιχειρήσεις, από γεωργικές επιχειρήσεις καθώς και τα εισοδήματα από οποιαδήποτε άλλη πηγή.

Και στις δυο παραπάνω περιπτώσεις για την εξεύρεση του καθαρού κέρδους ή ζημίας, αφαιρούνται από τα ακαθάριστα έσοδα οι παραγωγικές δαπάνες που αφορούν την κλειόμενη χρήση. Για παράδειγμα τα ενοίκια που πληρώνει η επιχείρηση για τις εγκαταστάσεις της, οι αμοιβές του προσωπικού της, τα έξοδα συντήρησης των μηχανημάτων της και πλήθος άλλων δαπανών που είναι αδύνατο να καταμετρηθούν.

Στις εμπορικές και στις παραγωγικές επιχειρήσεις πέρα από την αφαίρεση των εξόδων, απαιτείται ο προσδιορισμός του κόστους πωληθέντων ή παραχθέντων (για παραγωγικές επιχειρήσεις) και ως συνέπεια αυτού, ο προσδιορισμός των μικτών κερδών. Το κόστος πωληθέντων ή κόστος παράγωγής προκύπτει αν στις αγορές που έγιναν κατά τη διάρκεια της χρήσης, προστεθεί η απογραφή έναρξης και αφαιρεθεί η απογραφή λήξης. Έτσι προσδιορίζεται το κόστος αγοράς των πωληθέντων προϊόντων της επιχείρησης, το οποίο ισούται με το συνολικό ποσό με το οποίο επιβαρύνθηκε προκειμένου να αποκτήσει τα εμπορεύματα της.

Στις περιπτώσεις επιχειρήσεων παροχής υπηρεσίας η κατάσταση κόστους πωληθέντων δεν καταρτίζεται, οπότε από τα έσοδα αφαιρούνται ουσιαστικά μόνο τα έξοδα της.

Στο τέλος της χρήσης και αφού έχει γίνει η απεικόνιση των συναλλαγών της επιχείρησης στα λογιστικά βιβλία ή αρχεία, καταρτίζεται η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, όπου προσδιορίζονται τα καθαρά κέρδη της οντότητας λογιστικά, βάσει των παραδεκτών αρχών της Λογιστικής και των λογιστικών κανόνων. Η κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης εμφανίζει λοιπόν, το οικονομικό αποτέλεσμα το οποίο πέτυχε η επιχείρηση καθώς και τους προσδιοριστικούς παράγοντες αυτού, καταγράφοντας την αξία τους βάσει των λογιστικών κανόνων. Το αποτέλεσμα της χρήσης εμφανίζεται ως η αλγεβρική διαφορά μεταξύ εσόδων και εξόδων. Αν η διαφορά αυτή είναι θετική, οπότε τα έσοδα είναι μεγαλύτερα από τα έξοδα της χρήσης το αποτέλεσμα είναι κέρδος. Αν η διαφορά είναι αρνητική, οπότε τα έσοδα είναι μικρότερα των εξόδων, το αποτέλεσμα είναι ζημία. Με τον τρόπο που περιγράψαμε προσδιορίζεται το λογιστικό αποτέλεσμα της επιχείρησης.

Παρακάτω στους πίνακες (1) και (2), παρουσιάζουμε την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, κατά είδος και κατά λειτουργία, βάσει της οποίας προκύπτουν τα λογιστικά κέρδη των επιχειρήσεων.

Κατάστασης Αποτελεσμάτων Χρήσης κατά λειτουργία
Κύκλος εργασιών (καθαρός) - Κόστος πωλήσεων
Μικτό αποτέλεσμα + Λοιπά συνήθη έσοδα - Έξοδα διοίκησης - Έξοδα διάθεσης - Λοιπά έξοδα και ζημιές - Απομειώσεις περιουσιακών στοιχείων (καθαρό ποσό) + Κέρδη και ζημιές από διάθεση μη κυκλοφορούντων στοιχείων + Κέρδη και ζημιές από επιμέτρηση στην εύλογη αξία + Έσοδα συμμετοχών και επενδύσεων + Κέρδος από αγορά οντότητας ή τμήματος σε τιμή ευκαιρίας + Λοιπά έσοδα και κέρδη
Αποτελέσματα προ τόκων και φόρων + Πιστωτικοί τόκοι και συναφή έσοδα - Χρεωστικοί τόκοι και συναφή έξοδα
Αποτέλεσμα προ φόρων - Φόροι εισοδήματος
Αποτέλεσμα περιόδου μετά από φόρους

Κατάσταση Αποτελεσμάτων κατ' είδος
Κύκλος εργασιών (καθαρός) <ul style="list-style-type: none">
- Μεταβολές αποθεμάτων (εμπορεύματα, προϊόντα, ημικατεργασμένα)
+ Λοιπά συνήθη έσοδα
- Ιδιοπαραχθέντα πάγια στοιχεία
- Αγορές εμπορευμάτων και υλικών
- Παροχές σε εργαζόμενους
- Αποσβέσεις
- Λοιπά έξοδα και ζημίες
- Απομειώσεις περιουσιακών στοιχείων (καθαρό ποσό)
+ Κέρδη και ζημίες από διάθεση μη κυκλοφορούντων στοιχείων
+ Κέρδη και ζημίες από επιμέτρηση στην εύλογη αξία
+ Έσοδα συμμετοχών και επενδύσεων
+ Κέρδος από αγορά οντότητας ή τμήματος σε τιμή ευκαιρίας
+ Λοιπά έσοδα και κέρδη
Αποτελέσματα προ τόκων και φόρων <ul style="list-style-type: none">
+ Πιστωτικοί τόκοι και συναφή έσοδα
- Χρεωστικοί τόκοι και συναφή έξοδα
Αποτέλεσμα προ φόρων <ul style="list-style-type: none">
- Φόροι εισοδήματος
Αποτέλεσμα περιόδου μετά από φόρους

2.2. Φορολογικός Προσδιορισμός των κερδών

Το φορολογικό αποτέλεσμα είναι το κέρδος ή η ζημία της χρήσης που καθορίζεται σύμφωνα με τους κανόνες της φορολογικής αρχής, δηλαδή σύμφωνα με αυτά που ορίζονται από τις φορολογικές διατάξεις. Πάνω σε αυτό το ποσό υπολογίζεται ο φόρος εισοδήματος που θα αποδοθεί στα κρατικά ταμεία.

Ο φορολογικός νομοθέτης θεωρεί ότι πολλά από τα έξοδα που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της χρήσης, είτε δεν αποτελούν πραγματικές συναλλαγές, είτε απλώς δεν τις αναγνωρίζει - ένα μέρος αυτών ή και ολόκληρες - διότι δεν έχουν πραγματοποιηθεί βάσει κάποιων προϋποθέσεων που ο ίδιος έχει θεσπίσει. Για το λόγο αυτό, πρέπει το λογιστικό αποτέλεσμα να διαμορφώνεται έτσι ώστε οι παραπάνω συναλλαγές να μην συμπεριλαμβάνονται στο αποτέλεσμα επί του οποίου θα προκύψει ο φόρος. Η διαδικασία αυτή που έχει σαν σκοπό τον υπολογισμό του ποσού επί του οποίου θα υπολογιστεί ο φόρος, δηλαδή του προσδιορισμού του φορολογητέου αποτελέσματος είναι γνωστή και ως φορολογική αναμόρφωση του λογιστικού αποτελέσματος.

2.2.1. Η φορολογική αναμόρφωση των κερδών

Η διαδικασία της φορολογικής αναμόρφωσης αφορούσε και αφορά όλες τις επιχειρήσεις. Με τον Ν.3842/2010 με τίτλο “Αποκατάσταση φορολογικής δικαιοσύνης, αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις” καθιερώθηκαν κάποιες σημαντικές αλλαγές στο φορολογικό σύστημα της χώρας. Πλέον από το 2010 και μετά, όλοι οι υπόχρεοι φορολογικής αναμόρφωσης πέραν της εφαρμογής της έχουν σαν υποχρέωση τους και τη συμπλήρωση ειδικού εντύπου όπου καταγράφονται αναλυτικά οι αναμορφούμενες δαπάνες καθώς και οι λογιστικές διαφορές που προκύπτουν.

Όσον αφορά την υποβολή της κατάστασης της φορολογικής αναμόρφωσης πρέπει να επισημάνουμε τα εξής:

1. είναι υποχρεωτική η υπογραφή της κατάστασης από τον λογιστή στην περίπτωση που η δήλωση φορολογίας έχει συνταχθεί από τον ίδιο.

2. υπογράφεται μόνο από τον επιτηδευματία, όταν η δήλωση έχει συνταχθεί από τον ίδιο, που δεν είχε βάσει του νόμου υποχρέωση υπογραφής της δήλωσης φορολογίας του από λογιστή.
3. Όταν υπάρχει αλλαγή λογιστή, μετά την υποβολή των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος υποχρέωση υποβολής έχει ο νέος λογιστής ή σε περίπτωση άρνησης ο ίδιος ο επιτηδευματίας.
4. Είναι υποχρεωτική η υποβολή κατάστασης αναμόρφωσης και για τις μηδενικές δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος.
5. Υπάρχει υποχρέωση υποβολής της κατάστασης για τις Ναυτικές Εταιρίες (ν.959/79) και Ειδικές Ναυτικές Επιχειρήσεις (ν.89/67) οι οποίες απαλλάσσονται υποβολής του Ε3 αλλά είναι υπόχρεες τήρησης βιβλίων.
6. Δεν υπάρχει υποχρέωση υποβολής της κατάστασης φορολογικής αναμόρφωσης για Ν.Π.Δ.Δ.(ιεροί ναοί, σχολεία, σωματεία & ιδρύματα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα).
7. Υπάρχει υποχρέωση υποβολής της κατάστασης φορολογικής αναμόρφωσης από τους αγρότες του κανονικού καθεστώτος.
8. Υποβάλλεται κατάσταση φορολογικής αναμόρφωσης και σε περίπτωση ζημιάς.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι υπεύθυνος για τη σωστή αναμόρφωση του λογιστικού αποτελέσματος των επιχειρήσεων είναι ο λογιστής, πράγμα που σημαίνει ότι καλείται να επιτελέσει ένα δύσκολο έργο. Και αυτό γιατί πρέπει να «ισορροπήσει» τις υποχρεώσεις του απέναντι στο κράτος, «παίζοντας» το ρόλο του ελεγκτή και τις υποχρεώσεις του απέναντι στον πελάτη επιχειρηματία, προσπαθώντας να προασπίσει τα συμφέροντά του, ώστε να συνεχιστεί η συνεργασία τους.

2.2.2. Πως γίνεται η φορολογική αναμόρφωση

Για να γίνει η φορολογική αναμόρφωση προστίθενται στα λογιστικά κέρδη ή αφαιρούνται από τις λογιστικές ζημίες όλες οι δαπάνες και τα έξοδα που δεν αναγνωρίζονται από τις ισχύουσες φορολογικές διατάξεις. Τα ποσά αυτά ονομάζονται «λογιστικές διαφορές». Η έννοια της λογιστικής διαφοράς ορίστηκε με απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας (33/1989). «Λογιστική διαφορά νοείται η μείωση του δηλούμενου εισοδήματος από εμπορικές επιχειρήσεις, η οποία οφείλεται σε προφανή παραδρομή, ή σε εσφαλμένο χαρακτηρισμό πραγματικών περιστατικών ή σε ουσιώδη πλάνη περί το δίκαιο, χωρίς την

οποία ο φορολογούμενος δε θα προέβαινε με βάση την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη, στη μείωση του δηλούμενου εισοδήματος από εμπορικές επιχειρήσεις. Λογιστική διαφορά υπο την ανωτέρω έννοια, λογίζεται ιδίως εκείνη που στηρίζεται σε βιβλία της επιχείρησης τα οποία δεν χαρακτηρίζονται ανακριβή ή ανεπαρκή με βάσει τις διατάξεις του άρθρου 43 του ΚΒΣ εκτός αν η μείωση του δηλούμενου εισοδήματος έγινε κατά παράβαση ρητής διάταξης νόμου ή κατά ηθελημένο διαφορετικό χαρακτηρισμό των πραγματικών περιστατικών».

Όπως είπαμε και παραπάνω ο λόγος που προκύπτει η ανάγκη για αναμόρφωση του λογιστικού αποτελέσματος είναι ότι ορισμένα από τα έξοδα που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της χρήσης και καταχωρούνται στα λογιστικά αρχεία μιας επιχείρησης, ενώ απεικονίζουν πραγματικές συναλλαγές της επιχείρησης, δεν αναγνωρίζονται από το φορολογικό νομοθέτη ως παραγωγικές – είτε ολόκληρες είτε μέρος τους- και για αυτό το λόγο δεν πρέπει να αφαιρεθούν από τα ακαθάριστα έσοδα της, κατά τον προσδιορισμό του φορολογητέου εισοδήματος.

Έτσι εφόσον έχουν προσδιοριστεί λογιστικά τα καθαρά αποτελέσματα, και έχει ληφθεί για τον υπολογισμό τους υπόψη το σύνολο των πραγματοποιηθέντων δαπανών της επιχείρησης, θα πρέπει να προστεθούν στα λογιστικά κέρδη ή να αφαιρεθούν από τις λογιστικές ζημίες, οι δαπάνες που δεν αναγνωρίζονται προς έκπτωση ώστε να προκύψει το φορολογητέο εισόδημα. Ακόμα θα πρέπει να αφαιρεθούν τα απαλλασσόμενα της φορολογίας έσοδα και κέρδη.

Έτσι έχουμε:

Λογιστικό αποτέλεσμα χρήσης προ φόρου (κέρδος ή ζημία)

Πλέον: έξοδα μη εκπιπτόμενα φορολογικά ή λογιστικές διαφορές

Μείον: έσοδα και κέρδη απαλλασσόμενα της φορολογίας

Φορολογικό αποτέλεσμα χρήσεως (κέρδη ή ζημία)

Εάν από την εξίσωση αυτή προκύψει θετικό αποτέλεσμα έχουμε φορολογικό κέρδος, το οποίο πολλαπλασιάζεται με τον εκάστοτε φορολογικό συντελεστή για να προκύψει ο φόρος. Ο φόρος εισοδήματος αν έχουμε να κάνουμε με νομικό πρόσωπο, καταχωρείται στα αποτελέσματα χρήσεως της επιχείρησης και προσδιορίζει το τελικό λογιστικό αποτέλεσμα μετά φόρων. Αν το αποτέλεσμα όμως της εξίσωσης είναι αρνητικό έχουμε φορολογική

ζημία, η οποία μεταφέρεται στις επόμενες πέντε χρήσεις για να συμψηφιστεί με τα φορολογητέα κέρδη των χρήσεων αυτών.

2.2.3. Οι λογιστικές διαφορές

Όπως είπαμε και παραπάνω οι δαπάνες των επιχειρήσεων που έχουν καταχωρηθεί ως έξοδα στα λογιστικά βιβλία των επιχειρήσεων, αλλά δεν μπορούν να αφαιρεθούν και κατά τον προσδιορισμό των φορολογικών κερδών δημιουργούν λογιστικές διαφορές. Οι λογιστικές διαφορές διακρίνονται σε δυο κατηγορίες: τις οριστικές ή μόνιμες και τις προσωρινές.

Μόνιμη διαφορά είναι έξοδα που έχουν καταχωρηθεί στα λογιστικά αρχεία της επιχείρησης και επηρεάζουν το λογιστικό αποτέλεσμα της χρήσης, αλλά δεν μπορούν να αφαιρεθούν από τα φορολογητέα αποτελέσματα της ίδιας ή και επόμενων χρήσεων. Αυτό συμβαίνει γιατί τα έξοδα δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτει η φορολογική διοίκηση για την αναγνώρισή τους ή δεν το επιτρέπουν ειδικές φορολογικές διατάξεις. Πρόκειται λοιπόν για τις δαπάνες που αναγράφονται στο άρθρο 23 ή 48 του Ν.4172/2013 ή στο άρθρο 31 του Ν.2238/1994, και θα εξετάσουμε παρακάτω.

Προσωρινή διαφορά είναι, «η διαφορά μεταξύ της λογιστικής αξίας ενός περιουσιακού στοιχείου, υποχρέωσης, ή άλλου στοιχείου των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και της φορολογικής του βάσης, που η οντότητα αναμένει να επηρεάσει στο μέλλον τα φορολογητέα αποτελέσματα, όταν η λογιστική αξία του περιουσιακού στοιχείου ή της υποχρέωσης θα ανακτηθεί ή διακανονιστεί, ή στην περίπτωση άλλων στοιχείων των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, όταν θα επηρεαστούν τα φορολογητέα αποτελέσματα» (Ν.4308/2014). Με λίγα λόγια προσωρινή διαφορά είναι εκείνη που εκπίπτει σε άλλο φορολογικό έτος, από το έτος στο οποίο λογιστικοποιείται. Παράδειγμα προσωρινής διαφοράς αποτελούν οι μη καταβληθείσες ασφαλιστικές εισφορές οι οποίες δεν εκπίπτουν φορολογικά στο έτος το οποίο αφορούν, αλλά στο έτος κατά το οποίο καταβάλλονται.

Συχνές περιπτώσεις στις οποίες προκύπτουν προσωρινές διαφορές είναι κυρίως :

- **Όταν υπάρχουν διαφορές μεταξύ φορολογικών και λογιστικών αποσβέσεων.** Να σημειώσουμε εδώ ότι μέχρι 31/12/2014 δεν υφίστατο το θέμα αυτό μιας και οι λογιστικές αποσβέσεις συνέπιπταν με τις φορολογικές, αφού δε δινόταν η δυνατότητα

στις επιχειρήσεις να διενεργούν διαφορετικές λογιστικές αποσβέσεις από τις προβλεπόμενες από τις φορολογικές, και που δεν ισχύει από 01/01/2015. Από 01/01/2015 πρέπει οι λογιστικές και οι φορολογικές αποσβέσεις να παρακολουθούνται ξεχωριστά αν είναι διαφορετικές.

- **Από το χρόνο φορολογικής έκπτωσης των σχηματισμένων προβλέψεων για την αντιμετώπιση ζημιών , εξόδων και υποχρεώσεων.** Μέχρι 31/12/2014 οι επιχειρήσεις δήλωναν ως λογιστική διαφορά τη σχηματισθείσα πρόβλεψη κατά τη χρήση που τη δημιουργούσαν, και την αφαιρούσαν φορολογικά στο μέλλον, από τα φορολογητέα αποτελέσματα, όταν πραγματοποιούνταν ο κίνδυνος για την οποία είχε αρχικά σχηματιστεί. Δεν απαιτούνταν όμως μέχρι 31/12/2014 να παρακολουθείται η διαφορά αυτή λογιστικά, όπως συμβαίνει από 01/01/2015.

Άλλες περιπτώσεις λογιστικών διαφορών

Η Διαδικασία της φορολογικής αναμόρφωσης σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να είναι και αντίστροφη. Δηλαδή έξοδα που έχουν λογιστικοποιηθεί σε προηγούμενη χρήση, αλλά δεν είχαν δικαίωμα έκπτωσης φορολογικά σε αυτή αλλά στην τρέχουσα, τότε θα πρέπει να προστεθούν στα λογιστικά κέρδη της προηγούμενης χρήσης και να αφαιρεθούν από τα τρέχοντα λογιστικά κέρδη, ώστε να προκύψει το σωστό φορολογικό αποτέλεσμα και στις δυο χρήσεις. Τέτοιες διαφορές μπορεί να προκύψουν γιατί οι δαπάνες και τα έσοδα πρέπει να καταχωρούνται στην χρήση που αφορούν, ανεξάρτητα από την ημερομηνία που πληρώθηκαν ή εισπράχθηκαν.

Ακόμα κατά τον προσδιορισμό της φορολογικής βάσης μπορεί να χρειαστεί να γίνουν και άλλες προσαρμογές όπως οι παρακάτω:

- 1) Αφαίρεση εσόδων από αποτελούν αφορολόγητα έσοδα
- 2) Αφαίρεση αναγνωριζόμενων ζημιών προηγούμενων χρήσεων που μεταφέρονται
- 3) Αφαίρεση αφορολόγητων ποσών που ορίζονται από ειδικές νομοθετικές διατάξεις
- 4) Ειδική έκπτωση ορισμένων κατηγοριών δαπανών που παρέχεται με τη μορφή κινήτρου για την πραγματοποίησή τους, όπως για παράδειγμα οι δαπάνες που αφορούν την τεχνολογική έρευνα και ανάπτυξη.

2.3. Παρακολούθηση των διαφορών φορολογικής και λογιστικής βάσης

Για την φορολογική αναμόρφωση των κερδών μέχρι την 31/12/2014, ήταν αρκετό για τη φορολογική αρχή, να προστεθούν ή να αφαιρεθούν από τα λογιστικά κέρδη τα ποσά τα οποία δημιουργούσαν τις λογιστικές διαφορές, χωρίς καμία περαιτέρω ανάλυση κατά την υποβολή της δήλωσης. Η επιχείρηση ήταν υποχρεωμένη να κρατά αρχείο, με το είδος των λογιστικών διαφορών που προέκυπταν.

Όμως από το 2015 και μετά, δηλαδή μετά την εφαρμογή των Ε.Λ.Π., για να γίνει η φορολογική αναμόρφωση των λογιστικών αποτελεσμάτων της επιχείρησης, θεωρείται σκόπιμο να παρακολουθούνται από τις οντότητες, τόσο η λογιστική αξία όσο και η φορολογική βάση για τις συναλλαγές για τις οποίες υπάρχουν διαφορές μεταξύ τους, ώστε στην υποβολή της δήλωσης να φαίνεται αναλυτικά ο τρόπος που προκύπτει η κάθε διαφορά.

Η υποχρέωση αυτή είναι αυτονόητη για την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων της οντότητας. Η παρακολούθηση δύναται να γίνεται με οποιοδήποτε πρόσφορο και ασφαλή τρόπο ώστε να μπορούν να συνταχθούν με ακρίβεια οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις και οι φορολογικές δηλώσεις της επιχείρησης και να γίνεται εύκολα ο έλεγχός τους. Φυσικά η οντότητα θα πρέπει να είναι σε θέση να τεκμηριώσει αναλυτικά, από τις εγγραφές στα βιβλία της και τα σχετικά παραστατικά, τα ποσά των διαφορών μεταξύ λογιστικής και φορολογικής βάσης.

Οι συναλλαγές οι οποίες καταγράφονται, δεν αφορούν μόνο σε έσοδα και έξοδα, αλλά και σε στοιχεία του ισολογισμού. «Μεταβολές στα στοιχεία του ισολογισμού μπορεί να επηρεάζουν τον υπολογισμό του φόρου εισοδήματος, είτε οι μεταβολές συσχετίζονται με έσοδα/έξοδα είτε όχι» (Ανυφαντής, 2016). Επίσης σημαντικό είναι να παρακολουθείται η φορολογική βάση της καθαρής θέσης και των κερδών εις νέο, ώστε η επιχείρηση να γνωρίζει τα ποσά για τα οποία υπάρχει υποχρέωση υποβολής φόρου σε περίπτωση διανομής (ΠΟΛ 1003/2015).

3. Παρουσίαση των Εκπιπτόμενων και μη δαπανών από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων και οι τροποποιήσεις τους την τελευταία δεκαετία

3.1. Εισαγωγή

Για να γίνει ο φορολογικός προσδιορισμός των κερδών πρέπει να αναμορφωθεί το λογιστικό αποτέλεσμα της επιχείρησης, με τα ποσά που δημιουργούν λογιστικές διαφορές, όπως αναλύσαμε παραπάνω. Παρακάτω θα δούμε τους γενικούς κανόνες για την αναγνώριση των δαπανών καθώς το πλήθος τους καθιστά αδυνατό να καταγραφούν όλες από νομοθέτη. Κυρίως όμως θα αναλύσουμε τις δαπάνες που δημιουργούν λογιστικές διαφορές ή που δεν αναγνωρίζονται εξ 'ολοκλήρου από το νομοθέτη και τις τροποποιήσεις που δέχτηκαν αυτές την τελευταία δεκαετία. Χωρίσαμε λοιπόν τις δαπάνες σε ομάδες και παρουσιάζουμε τις διατάξεις τόσο με τον Ν.2238/1994 και τις τροποποιήσεις που έγιναν σε αυτόν, όσο με τον Ν.4172/2013 ο οποίος αντικατέστησε τον προηγούμενο.

3.2. Προϋποθέσεις αναγνώρισης δαπανών βάσει του Ν.2238

Δεδομένου ότι η καταγραφή όλων των κατηγοριών των δαπανών είναι αδύνατη λόγω του πλήθους και της φύσης τους, ο φορολογικός νομοθέτης έχει ορίσει μια σειρά προϋποθέσεων που πρέπει να καλύπτει μια δαπάνη ώστε να αναγνωρίζεται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης (εκπιπόμενη δαπάνη).

Σύμφωνα λοιπόν με τους Σταματόπουλο – Καραβοκύρη, για τα νομοθετήματα που ίσχυαν μέχρι 31/12/2013, οι προϋποθέσεις αναγνώρισης μίας δαπάνης είναι οι παρακάτω, που σε γενικές γραμμές έχουν ισχύ μέχρι και σήμερα:

- ✓ Η δαπάνη πρέπει να είναι πραγματική και όχι εικονική ή πλασματική
π.χ. η καταχώρηση μιας δαπάνης εις διπλούν δεν είναι κατά το ήμισυ πραγματική όπως και η καταχώρηση μιας δαπάνης που δεν πραγματοποιήθηκε.
- ✓ Η δαπάνη να έχει επαγγελματικό χαρακτήρα και να είναι παραγωγική.

Παραγωγική χαρακτηρίζεται η δαπάνη η οποία συμβάλει στην οικονομική αποστολή της επιχείρησης προς απόκτηση κέρδους και καταβάλλεται όχι μόνο από νομική ή συμβατική υποχρέωση, αλλά και οικειοθελώς. Έτσι η δαπάνη πρέπει:

- ✓ να αφορά την επιχείρηση κ όχι τον επιχειρηματία,
- ✓ να συμβάλει στην απόκτηση φορολογούμενου εισοδήματος, χωρίς να εξετάζεται αν συνέβαλε στην απόκτηση του κατά τη χρήση που πραγματοποιήθηκε. Αυτό γίνεται, διότι η όποια δαπάνη μπορεί να αποφέρει μελλοντικά κέρδη.
- ✓ Η δαπάνη να προβλέπεται από διάταξη του νόμου.
- ✓ Η δαπάνη να είναι βέβαιη, δεδουλευμένη - ανεξάρτητα από το αν το ποσό της καταβλήθηκε ή όχι- και εκκαθαρισμένη. Δηλαδή να μην είναι αμφισβητούμενη, να αναφέρεται στα χρονικά όρια της διαχειριστικής περιόδου και να είναι ποσοτικά καθορισμένη.
- ✓ Πρέπει να έχει σαν σκοπό την απόκτηση εισοδήματος και όχι την απόκτηση κεφαλαίου.
- ✓ Η δαπάνη να συμβάλει στην απόκτηση φορολογητέου εισοδήματος κ όχι απαλλασσόμενου ή εισοδήματος που φορολογείται με ειδικό τρόπο.
- ✓ Να τηρούνται τα αποδεικτικά στοιχεία καταβολής των δαπανών.
- ✓ Η δαπάνη να έχει καταχωρηθεί στα βιβλία-αρχεία της επιχείρησης με βάσει τα αποδεικτικά στοιχεία ή υπολογιστικά (αποσβέσεις).
- ✓ Η δαπάνη να μην αντιβαίνει σε ποινικές ή απαγορευτικές διατάξεις και να μη συνιστά ποινικό αδίκημα.
- ✓ Η δαπάνη να μην αφορά ποινικές ρήτρες, πρόστιμα και χρηματικές ποινές, πρόσθετους φόρους και προσαυξήσεις που επιβάλλονται για οποιονδήποτε λόγο σε βάρος επιχείρησης .

Συχνά συμβαίνει οι επιχειρήσεις να προπληρώνουν κάποιες από τις δαπάνες τους όπως για παράδειγμα τα ενοίκια. Στην περίπτωση αυτή πρέπει να γίνει κατανομή της δαπάνης ανάλογα με τους μήνες που αντιστοιχούν σε κάθε χρήση και να επιβαρυνθούν οι χρήσεις αναλογικά.

Τέλος να σημειώσουμε ότι για να αναγνωρίζονται οι δαπάνες φορολογικά, πρέπει τα τηρούμενα αρχεία στα οποία καταχωρούνται να έχουν κριθεί επαρκή και ακριβή (ειλικρινή) και τα κέρδη να έχουν προσδιορισθεί λογιστικώς.

3.3. Προϋποθέσεις αναγνώρισης δαπανών βάσει του Ν.4172

Σύμφωνα με το άρθρο 22 του Ν.4172/2013 και την διευκρινιστική ΠΟΛ 1113/2015, για τον προσδιορισμό του φορολογητέου κέρδους της επιχείρησης (ή κέρδους από επιχειρηματική δραστηριότητα) από 01/01/2014, επιτρέπεται η έκπτωση όλων των δαπανών οι οποίες πληρούν τα εξής **τρία κριτήρια**:

- 1. πραγματοποιούνται προς το συμφέρον της επιχείρησης ή κατά τις συνήθειες εμπορικές συναλλαγές της.**

Αναφερόμαστε σε κάθε δαπάνη « που κρίνεται απαραίτητη από τον επιχειρηματία ή τη διοίκηση της επιχείρησης, ανεξάρτητα εάν αυτή πραγματοποιείται δυνάμει νόμιμης ή συμβατικής υποχρέωσης, για την επίτευξη του επιχειρηματικού σκοπού, την ανάπτυξη των εργασιών, τη βελτίωση της θέσης της στην αγορά, εφόσον αυτή ενεργείται στα πλαίσια της οικονομικής αποστολής της ή κατά τις συνήθειες εμπορικές συναλλαγές της και μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία εισοδήματος ή να αποβλέπει στη διεύρυνση των εργασιών της και στην αύξηση του εισοδήματος της ή στην υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Δεν επιτρέπεται, δε, στη φορολογική αρχή να ελέγχει τη σκοπιμότητα και το προσήκον μέτρο των δαπανών αυτών, εκτός αν τούτο ορίζεται ρητά και ειδικά στο νόμο (π.χ. ενδοομιλικές συναλλαγές) ».

- 2. αντιστοιχούν σε πραγματική συναλλαγή και η αξία της συναλλαγής δεν κρίνεται κατώτερη ή ανώτερη της αγοραίας, στη βάση των στοιχείων που διαθέτει η Φορολογική Διοίκηση.**

Ως προς την έννοια της **πραγματικής συναλλαγής**, « οι δαπάνες δεν πρέπει να είναι εικονικές ή μερικώς εικονικές ή ανύπαρκτες». Αναφερόμαστε σε δαπάνη που δεν έχει πραγματοποιηθεί, αλλά έχει καταχωρηθεί στα τηρούμενα βιβλία ή σε δαπάνη που αφορά σε συναλλαγές που δεν είναι πραγματικές ως προς το είδος ή το πρόσωπο ή την αξία τους. «Ως προς το **ζήτημα της εικονικότητας** ως προς το πρόσωπο του εκδότη φορολογικού στοιχείου, ο καλόπιστος λήπτης φορολογικού στοιχείου εικονικού ως προς το πρόσωπο του εκδότη δύναται να εκπέσει τη σχετική δαπάνη από τα ακαθάριστα έσοδά του ». Επίσης, **ζημιά** που προκύπτει από την **αποτίμηση τίτλων, χρεογράφων, υποχρεώσεων**, κ.λπ. **δεν είναι δαπάνη που αντιστοιχεί σε πραγματική συναλλαγή**. Δαπάνη θεωρείται μόνο

κάθε έξοδο, που θα προκύψει κατά τη μεταβίβαση των τίτλων, ή κατά την εξόφληση της σχετικής υποχρέωσης.

3. εγγράφονται στα τηρούμενα βιβλία απεικόνισης των συναλλαγών της περιόδου κατά την οποία πραγματοποιούνται και αποδεικνύονται με κατάλληλα δικαιολογητικά.

Επομένως, οι δαπάνες θα πρέπει να έχουν καταχωρηθεί στα τηρούμενα βιβλία του φορολογικού έτους που αυτές έχουν πραγματοποιηθεί με βάση τα κατάλληλα δικαιολογητικά.

Ενδεικτικά, τα δικαιολογητικά μπορεί να είναι: « στοιχεία που προβλέπονται από τις διατάξεις των Ε.Λ.Π. (ν. 4308/2014), δημόσια ή ιδιωτικά έγγραφα, απολογιστικά στοιχεία (π.χ. αποσβέσεις), δήλωση στην περίπτωση ιδιοχρησιμοποίησης, κ.λπ. Σε περίπτωση απώλειας των πρωτότυπων φορολογικών στοιχείων, μπορούν να λαμβάνονται υπόψη και επικυρωμένα φωτοαντίγραφα των στοιχείων αυτών από τον εκδότη τους ».

Για τις επιχειρήσεις που σύμφωνα με τις διατάξεις των Ε.Λ.Π., δεν έχουν υποχρέωση τήρησης βιβλίων, οι δαπάνες αυτού του άρθρου εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδά τους, εφόσον συντρέχουν μόνο οι προηγούμενες δύο προϋποθέσεις (π.χ. αγρότες που δεν τηρούν βιβλία).

Βέβαια τα παραπάνω κριτήρια πρέπει να εξετάζονται συστηματικά με το άρθρο 23 του ίδιου νόμου, όπου αναγράφονται οι δαπάνες που ρητά δεν αναγνωρίζει η φορολογική αρχή προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα. Ο κανόνας λοιπόν που ισχύει για χρήσεις από το 2014 και μετά είναι ότι, **οι δαπάνες που πληρούν αθροιστικά τα τρία παραπάνω κριτήρια (άρθρο 22) και δεν εμπίπτουν στον περιοριστικό κατάλογο των μη εκπιπόμενων δαπανών του άρθρου 23 εκπίπτουν ως φορολογικά έξοδα.**

3.4. Μη εκπιπόμενες δαπάνες από το φορολογητέο εισόδημα: Οι αλλαγές στη νομοθεσία την τελευταία δεκαετία

Γνωρίζοντας τα σχετικά με τον τρόπο αναμόρφωσης του λογιστικού αποτελέσματος σε φορολογικό, απαιτείται να γνωρίζουμε συγκεκριμένα και τις προϋποθέσεις που έχει θεσπίσει

η φορολογική αρχή, σε σχέση με τις συναλλαγές που αναγνωρίζονται για τη διαμόρφωση του ποσού επί του οποίου θα υπολογιστεί ο φόρος εισοδήματος.

Παρακάτω λοιπόν, θα αναλύσουμε τους σχετικούς νόμους που ορίζουν ποιες δαπάνες πρέπει να συνυπολογίζονται για τη διαμόρφωση του φορολογητέου εισοδήματος και ποιες όχι, καθώς και τις αλλαγές τους την τελευταία δεκαετία. Θα αναφερθούμε λοιπόν στην περίοδο από το 2007 έως και σήμερα .

Από το 1980 μέχρι το 1994 ο κατάλογος με τις εκπιπτόμενες δαπάνες οριζόταν μέσω του μη αναλυτικού νόμου 3565 του 1956 και των αλλαγών του από τους νόμους 4254/1962 και 100/1975. Η πρώτη μορφή σύγχρονου νόμου που συγκέντρωσε και κατέταξε τις δαπάνες αυτές είναι ο Ν.2238 του 1994, ο οποίος δέχτηκε αρκετές αλλαγές στο πέρας των ετών. Η πιο σημαντική από αυτές ήταν με τον Ν.4110/2013. Ο τελευταίος αντικατέστησε κάποιες από τις διατάξεις του προηγούμενου νόμου με στόχο την απλοποίησή του. Αργότερα το 2013 ήρθε ο Ν.4172 ο οποίος αντικατέστησε τους προηγούμενους από αυτόν νόμους στοχεύοντας σε ένα νέο νομοθέτημα σύγχρονο, πιο απλό και κατανοητό, και προσαρμοσμένο στις ανάγκες των Ε.Λ.Π..

Για την καλύτερη ανάλυση και κατανόηση του θέματος θα ομαδοποιήσουμε τα είδη των δαπανών, όπως αυτά εμφανιζόταν στον Ν.2238, στις παρακάτω κατηγορίες:

- Διάφορα έξοδα
- Δωρεές
- Δικαιώματα και αποζημιώσεις
- Ζημίες από φθορά, απώλεια, υποτίμηση
- Δαπάνες επισκευής και συντήρησης
- Έξοδα μισθοδοσίας και προσωπικού
- Έξοδα διαφήμισης
- Έξοδα ταξιδίων και φιλοξενίας
- Τόκοι δανείων και πιστώσεων, Υποκεφαλαιοδότηση
- Φόροι τέλη πρόστιμα
- Δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης
- Προβλέψεις
- Αποσβέσεις

Έπειτα ανα κατηγορία δαπανών θα μελετήσουμε τις αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν με καθένα από τους νόμους τους οποίους προαναφέραμε. Να πούμε όμως εδώ για την καλύτερη κατανόηση της μελέτης ότι υπάρχει μια βασική διαφορά μεταξύ των νομοθετημάτων Ν.2238-Ν.4110 και Ν.4172. Στους δυο πρώτους νόμους υπάρχει σύμπτωση ως προς τη μορφή τους. Έτσι και τα δυο αυτά νομοθετήματα αναφέρουν τις δαπάνες που αναγνωρίζονται φορολογικά είτε εξ' ολοκλήρου είτε εν μέρει, ενώ ο Ν.4172 έχει εντελώς διαφορετική μορφή. Ο τελευταίος αναφέρει τις γενικές προϋποθέσεις αναγνώρισης των δαπανών καθώς και τα ποσά μόνο των αποσβέσεων, των προβλέψεων και των εξόδων έρευνας και ανάπτυξης που εκπίπτουν. Τέλος διευκρινίζει ρητά ποιες από τις δαπάνες των επιχειρήσεων δεν συνυπολογίζονται στην φορολογική βάση της, κάτι που δεν υπήρχε στους προηγούμενα νομοθετήματα.

3.4.1. Διάφορα Έξοδα

3.4.1.1. Το τεκμαρτό ενοίκιο

Οι Ν.2238 και Ν.4110 προβλέπουν ότι η επιχείρηση μπορεί να εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα της ως ενοίκιο, ποσό ίσο με το τεκμαρτό ενοίκιο των ακινήτων που ανήκουν στον επιχειρηματία και χρησιμοποιούνται από την επιχείρηση, εφόσον αυτό υπολογίστηκε στο εισόδημα από ακίνητα. Το ποσό αυτό δεν μπορεί να είναι μικρότερο από το 3,5% της αξίας του ακινήτου και μεγαλύτερο από το 5% αυτής, όπως αυτή προσδιορίζεται από το Άρθρο 41 του Ν.1249/1982.

Ο Ν. 4172 έκανε πιο συγκεκριμένο το ποσό αυτό. Έτσι η επιχείρηση σε περίπτωση ιδιόχρησης ακινήτου μπορεί να αναγνωρίζει φορολογικά ποσό μέχρι το τρία τοις εκατό (3%) επί της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου, ως τεκμαρτό ενοίκιο.

Ειδικά για τις οντότητες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα εκπίπτει το σύνολο του τεκμαρτού μισθώματος ανεξάρτητα αν υπερβαίνει το 3% της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου.

3.4.1.2. Πρώτες και βοηθητικές ύλες

Με τον Ν.2238 αναγνωρίζεται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης η αξία των πρώτων και βοηθητικών υλών που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και των άλλων εμπορεύσιμων αγαθών, στην οποία περιλαμβάνονται και οι ειδικές δαπάνες επεξεργασίας, αποθήκευσης, μεταφοράς, ασφάλειας κ.λπ.

Προβλέπεται ειδικότερα για τις επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία δεύτερης κατηγορίας του Κ.Β.Σ., όταν δεν διενεργούν απογραφή, ως απογραφή λήξης της διαχειριστικής περιόδου να λαμβάνεται ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) επί των αγορών της περιόδου αυτής, και ως απογραφή έναρξης ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) επί των αγορών της προηγούμενης διαχειριστικής περιόδου.

Αν προαιρετικά έχει διενεργηθεί απογραφή έναρξης και λήξης, για τον προσδιορισμό του καθαρού εισοδήματος λαμβάνονται υπόψη τα δεδομένα αυτών, με την προϋπόθεση ότι θα συνεχισθεί η σύνταξη των απογραφών για μια τριετία από τη σύνταξη της πρώτης προαιρετικής απογραφής λήξης.

Με τη διάταξη αυτή γίνεται σαφές ότι το κόστος πωληθέντων εκπίπτει φορολογικά, όπως ορίζεται και λογιστικά. Έτσι γίνεται σαφές ότι η αξία των υλών ή των προϊόντων που αγοράστηκαν αλλά δεν πουλήθηκαν επιβαρύνει το κόστος των μενόντων προϊόντων στις επιχειρήσεις κατά το τέλος της χρήσης για να επιβαρύνει τα αποτελέσματα χρήσης.

Να επισημάνουμε εδώ ότι οι δαπάνες που πραγματοποιεί η επιχείρηση για αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών από εξ χώρα εταιρία μέχρι την 31/12/2009¹, δεν εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδά της. Από την εφαρμογή της διάταξης αυτής εξαιρούνται δαπάνες που αφορούν αγορά ή μεταφορά στην Ελλάδα αργού πετρελαίου, πετρελαιοειδών ή άλλων προϊόντων για τα οποία δημοσιεύονται δείκτες τιμών χονδρικής πώλησης και τα οποία αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά προϊόντων.

---

¹ Το εδάφιο αυτό του νόμου καταργήθηκε με τον Ν.3842/2010.

Ο τελευταίος νόμος Ν. 4172 που ισχύει σήμερα αναφέρει ότι τα αποθέματα και τα ημικατεργασμένα προϊόντα αποτιμώνται σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες λογιστικής. Ωστόσο, ο φορολογούμενος δεν επιτρέπεται να χρησιμοποιήσει διαφορετική μέθοδο αποτίμησης κατά τα τέσσερα (4) έτη μετά το φορολογικό έτος κατά το οποίο χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά η μέθοδος αποτίμησης που εφάρμοσε η επιχείρηση. Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι εξακολουθεί να εκπίπτει φορολογικά το κόστος πωληθέντων. Φυσικά -όπως για όλες τις συναλλαγές της επιχείρησης- πρέπει να καλύπτονται οι τρεις βασικές προϋποθέσεις αναγνώρισης των δαπανών αθροιστικά και να μην περιλαμβάνεται η συναλλαγή στον κατάλογο των μη εκπιπτόμενων δαπανών. Για παράδειγμα στον κατάλογο των μη εκπιπτόμενων δαπανών περιλαμβάνονται και οι συναλλαγές αξίας πάνω των 500 ευρώ που δεν έχουν διακανονιστεί διατραπεζικά. Οπότε σε αυτή την περίπτωση αν έχουμε μια αγορά πρώτων υλών ή εμπορευμάτων με καθαρή αξία άνω των πεντακοσίων (500) ευρώ, η οποία πληροί τους γενικούς κανόνες αναγνώρισης δαπανών αλλά δεν έχει πληρωθεί με τη χρήση τραπεζικού μέσου δεν θα αναγνωριστεί φορολογικά.

3.4.1.3. Μαθηματικά αποθέματα των ασφαλιστικών εταιριών και αποθεματικά ασφαλιστικών εταιριών

Τα μαθηματικά αποθέματα των ασφαλιστικών εταιριών, καθώς και τα αποθεματικά για την αποκατάσταση του ενεργητικού που, με βάση σύμβαση, θα περιέλθει μετά την πάροδο ορισμένου χρόνου στο Δημόσιο ή σε τρίτους, αναγνωρίζονται φορολογικά από τον Ν.2238 και Ν.4110.

Ειδικότερα για τις ασφαλιστικές ανώνυμες εταιρίες εκπίπτουν επιπλέον από τα ακαθάριστα έσοδα τους

- 1) Τα μαθηματικά αποθέματα που αφορούν ασφάλειες ζωής, τα οποία υπολογίζονται με βάση τους κανόνες της αναλογιστικής.
- 2) Τα αποθεματικά που σχηματίζονται για την κάλυψη των κινδύνων που ισχύουν,
- 3) Οι κρατήσεις για ζημίες που έχουν συμβεί,.
- 4) Τα ποσά που καταβάλλουν σε άλλη ασφαλιστική εταιρεία, στην οποία μεταβιβάζεται το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων, περιλαμβανομένου ολόκληρου του χαρτοφυλακίου των ασφαλιστηρίων συμβολαίων μετά των συναφών δικαιωμάτων και

υποχρεώσεων, ασφαλιστικής εταιρείας ζωής της οποίας η άδεια λειτουργίας έχει ανακληθεί.

Επίσης, από τα ακαθάριστα έσοδα της ασφαλιστικής ανώνυμης εταιρείας προς την οποία έχει μεταβιβαστεί το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων της παραπάνω ασφαλιστικής εταιρείας ζωής, εκπίπτει το ποσό του ελλείμματος των επενδύσεων της τελευταίας που της αναλογεί, όπως το ποσό αυτό ορίζεται στην απόφαση του προηγούμενου εδαφίου. Η έκπτωση του ποσού αυτού πραγματοποιείται από τα ακαθάριστα έσοδα της διαχειριστικής περιόδου εντός της οποίας εκδίδεται η πιο πάνω απόφαση. Οι παραπάνω διατάξεις εφαρμόζονται ανεξάρτητα από το χρόνο ανάκλησης της άδειας λειτουργίας της ασφαλιστικής εταιρείας ζωής.

Από 01/01/2014 και μετά και σύμφωνα με τον **N.4172** οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις εκπίπτουν **μόνο τα τεχνικά αποθέματα** που σχηματίζουν με βάση τις διατάξεις του αρ,7 του Ν.Δ. 400/1970 περί ιδιωτικής ασφάλισης.

3.4.1.4. Έξοδα πρώτης εγκατάστασης

Ο Ν.2238 προέβλεπε ότι τα ποσά των εξόδων πρώτης εγκατάστασης και κτήσης ακινήτων αποσβένονται, είτε εφάπαξ κατά το έτος πραγματοποίησής τους, είτε τμηματικά και ισόποσα μέσα σε μια πενταετία.

Ειδικά τα έξοδα που πραγματοποιούσαν οι εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης του Νόμου 1665/1986 για την αγορά ακινήτων, τα οποία αποτελούσαν αντικείμενο σύμβασης του ίδιου νόμου, μπορούσαν να αποσβένονται και ισόποσα, ανάλογα με τα έτη διάρκειας της σύμβασης.

Οι εταιρείες που για πρώτη φορά εφάρμοζαν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα μπορούσαν να εκπίπτουν τα έξοδα της περίπτωσης αυτής ή αντίστοιχων εξόδων πολυετούς απόσβεσης ανάλογα με τον υπολειπόμενο χρόνο από την αρχική καταχώρησή τους.

Ο Ν.4110 κατάργησε αυτή την διάταξη και στον Ν.4172 δεν υπάρχει σχετική διάταξη ξεχωριστά. Αυτή η κατηγορία δαπανών περιλαμβάνεται στον πίνακα με τις αποσβέσεις από 01/01/2013, και αποσβένονται όπως και οι λοιπές κατηγορίες παγίων, και συγκεκριμένα με συντελεστή 10% ανα έτος.

3.4.1.5. Μισθώματα συμβάσεων χρηματοδοτικής μίσθωσης

Νόμος Ν.2238

Τα μισθώματα που κατέβαλλε ο μισθωτής στις εταιρείες του Ν. 1665/1986 ή σε αλλοδαπές εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης, για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών του από συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, αναγνωριζόταν ως φορολογική δαπάνη βάσει των Ν.2238 και Ν.4110.

Εξαιρούνταν όμως τα μισθώματα που καταβάλλονται για ακίνητα κατά το μέρος που αναλογούν στην αξία του οικοπέδου.

Νόμος Ν.4172

Με την ψήφιση του Ν.4172 όμως έχουμε δύο περιπτώσεις για τις περιπτώσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης²:

Έτσι αν η σύμβαση συνάφθηκε πριν την 01/01/2014 ισχύουν οι διατάξεις των προηγούμενων νομοθετημάτων για το μεταβατικό διάστημα μέχρι την 31/12/2018.

Αν όμως η σύμβαση συνάφθηκε μετά την 01/01/2014, οι αποσβέσεις των παγίων της μίσθωσης διενεργούνται από τον μισθωτή, χωρίς να εκπίπτουν τα μισθώματα. Τα μισθώματα θα εκπέσουν μόνο στην περίπτωση που η μίσθωση δεν χαρακτηριστεί ως χρηματοοικονομική βάσει του άρθρου 24 του Ν.4172/2013.

---

² Ο όρος « **χρηματοοικονομική μίσθωση**» για τον Ν.4172, σημαίνει οποιαδήποτε προφορική ή έγγραφη σύμβαση με την οποία ο εκμισθωτής (κύριος) υποχρεούται έναντι μισθώματος να παραχωρεί στον μισθωτή (χρήστη) τη χρήση ενός περιουσιακού στοιχείου, εφόσον πληρούνται ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα κριτήρια:

- α) η κυριότητα του περιουσιακού στοιχείου περιέρχεται στον μισθωτή με τη λήξη του χρόνου της μίσθωσης,
- β) η σύμβαση της μίσθωσης περιλαμβάνει όρο συμφέρουσας προσφοράς για την εξαγορά του εξοπλισμού σε τιμή κατώτερη της αγοραίας αξίας,
- γ) η περίοδος της μίσθωσης καλύπτει τουλάχιστον το ενενήντα τοις εκατό (90%) της οικονομικής διάρκειας ζωής του περιουσιακού στοιχείου όπως αυτή προκύπτει από τον πίνακα με τα ποσοστά αποσβέσεων και στην περίπτωση που ο τίτλος δεν μεταβιβάζεται κατά τη λήξη της μίσθωσης.
- δ) κατά τη σύναψη της σύμβασης της μίσθωσης, η παρούσα αξία των μισθωμάτων ανέρχεται τουλάχιστον στο ενενήντα τοις εκατό (90%) της αγοραίας αξίας του περιουσιακού στοιχείου που εκμισθώνεται,
- ε) τα περιουσιακά στοιχεία που εκμισθώνονται είναι τέτοιας ειδικής φύσης που μόνον ο μισθωτής δύναται να τα μεταχειριστεί δίχως να προβεί σε σημαντικές αλλοιώσεις.
- στ) Στην περίπτωση της μίσθωσης οχημάτων στην έννοια του μισθώματος σύμφωνα με την περίπτωση δ' δεν συμπεριλαμβάνονται τα κόσθη λειτουργίας και κυκλοφορίας του οχήματος.

Όσον αφορά τα ακίνητα ελλείπει σχετικής διάταξης στον Ν.4172/2013, δεν εκπίπτει το μέρος του μισθώματος που αναλογεί στην αξία του οικοπέδου, όπως και στον Ν.2238.

3.4.1.6. Έξοδα από επιχειρήσεις που ανήκουν στον ίδιο ημεδαπό ή αλλοδαπό όμιλο ή και από τρίτους για σκοπούς που σχετίζονται με τα γενικότερα συμφέροντα του ομίλου

Τα έξοδα για διοικητική υποστήριξη, οργάνωση, αναδιοργάνωση και για υπηρεσίες γενικά που παρέχονται στην επιχείρηση από επιχειρήσεις που ανήκουν στον ίδιο ημεδαπό ή αλλοδαπό όμιλο ή και από τρίτους για σκοπούς που σχετίζονται με τα γενικότερα συμφέροντα του ομίλου, εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης.

Τα έξοδα αυτά εκπίπτουν εφόσον και στο βαθμό που η πραγματοποίησή τους συμβάλλει στη δημιουργία εισοδήματος για την επιχείρηση.

Από την εφαρμογή της διάταξης αυτής εξαιρούνται δαπάνες που αφορούν αγορά ή μεταφορά στην Ελλάδα αργού πετρελαίου, πετρελαιοειδών ή άλλων προϊόντων για τα οποία δημοσιεύονται δείκτες τιμών χονδρικής πώλησης και τα οποία αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά προϊόντων.

Με τον Ν. 3842 η διάταξη αυτή έπαψε να ισχύει.

3.4.1.7. Παροχές σε είδος ή χρήμα σε ΟΤΑ

Σύμφωνα με τον Ν.2238 και τον Ν.4110 οι παροχές σε είδος ή σε χρήμα που πραγματοποιούν οι επιχειρήσεις διαχείρισης αποβλήτων (παραγράφου 19 του άρθρου 2 του Ν. 2939/2001 ³) για τους σκοπούς του ίδιου νόμου, προς οργανισμούς τοπικής

---

³ **Σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης**": νοείται η οργάνωση σε ατομική ή συλλογική βάση με οποιαδήποτε νομική μορφή των εργασιών συλλογής συμπεριλαμβανομένης της εγγυοδοσίας, μεταφοράς, επαναχρησιμοποίησης και αξιοποίησης των χρησιμοποιημένων συσκευασιών ή των αποβλήτων των συσκευασιών και άλλων προϊόντων:

αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) ή άλλους αρμόδιους φορείς διαχείρισης αποβλήτων που αναφέρονται στην 69728/824/1996 (ΦΕΚ 358Β') υπουργικής απόφασης ή άλλες σχετικές διατάξεις, καθώς και των σχετικών με αυτές δαπανών που πραγματοποιούνται, αναγνωρίζονται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα.

Στον Ν.4172 δεν υπάρχει αντίστοιχη διάταξη, οπότε αρκεί η κάλυψη των τριών βασικών κριτηρίων αναγνώρισης για να εκπέσουν φορολογικά.

3.4.2. Δωρεές

Οι δωρεές στον Ν.2238 και τις τροποποιήσεις του

Με τον Ν.2238 προβλεπόταν ότι τα παρακάτω ποσά από δωρεές αναγνωρίζονται ως φορολογικές δαπάνες. Αυτά είναι τα ποσά που καταβάλλονται λόγω δωρεάς στο Δημόσιο, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, τα ημεδαπά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα κρατικά και δημοτικά νοσηλευτικά ιδρύματα και τα νοσοκομεία που είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δίκαιου και επιχορηγούνται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, το Εθνικό Ταμείο Κοινωνικής Συνοχής καθώς και το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων.

Επίσης στις δωρεές περιλαμβάνονται:

- ✓ Η αξία των ειδών διατροφής που δωρίζονται από επιχειρήσεις, οι οποίες παράγουν ή εμπορεύονται τέτοια αγαθά, προς το κοινωφελές ίδρυμα με την επωνυμία "ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ - ΙΔΡΥΜΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΙΝΑΣ". Ως αξία των δωριζόμενων ειδών διατροφής λαμβάνεται **το κόστος απόκτησης ή παράγωγής τους**, κατά περίπτωση και είναι απαραίτητη η έκδοση φορολογικού στοιχείου.

- ✓ Η αξία των κινητών μνημείων, που μεταβιβάζονται λόγω δωρεάς στο Δημόσιο ή σε μουσεία αναγνωρισμένα από τον Υπουργό Πολιτισμού. Σε περίπτωση μεταβίβασης

- η επαναχρησιμοποίηση των χρησιμοποιημένων συσκευασιών πολλαπλής χρήσης μετά τη συλλογή, συμπεριλαμβανομένης της εγγυοδοσίας ή μεταφοράς τους, καθώς και

- η αξιοποίηση των αποβλήτων των συσκευασιών ή άλλων προϊόντων μετά τη συλλογή, μεταφορά, μεταφόρτωση ή προσωρινή αποθήκευσή τους, ώστε τόσο οι χρησιμοποιημένες συσκευασίες όσο και τα απόβλητα των συσκευασιών και άλλων προϊόντων να επιστρέφουν στο ρεύμα της αγοράς.

στο Δημόσιο η αποδοχή της δωρεάς γίνεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του αρμόδιου γνωμοδοτικού Συμβουλίου του Υπουργείου Πολιτισμού και μετά από χρηματική αποτίμηση της αξίας των μνημείων από ειδική εκτιμητική επιτροπή και αποδοχή της αξίας από τον δωρητή. Η απόφαση αυτή περιλαμβάνει τα στοιχεία του δωρητή, την περιγραφή και τη χρηματική αποτίμηση του μνημείου. Τα μνημεία κατατίθενται σε κρατικά μουσεία.

Από τις 23/01/2013 με τον Ν.4110 υπεύθυνος για την αποδοχή της δωρεάς είναι ο Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού και η απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού, ύστερα από γνώμη του αρμόδιου γνωμοδοτικού Συμβουλίου του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Σε περίπτωση μεταβίβασης λόγω δωρεάς σε μουσεία που δεν ανήκουν στο Δημόσιο η αποδοχή της δωρεάς γίνεται μετά από χρηματική αποτίμηση των μνημείων από την ειδική εκτιμητική επιτροπή του έκτου εδαφίου του παρόντος. Το ποσό που αφαιρείται δεν μπορεί να υπερβεί ποσοστό 15% του συνολικού καθαρού εισοδήματος ή κερδών που προκύπτουν από τον ισολογισμό της διαχειριστικής περιόδου από τα ακαθάριστα έσοδα της οποίας εκπίπτει. Σε περίπτωση που η έκδοση της απόφασης της ειδικής εκτιμητικής επιτροπής γίνεται σε μεταγενέστερη χρήση από αυτή της δωρεάς, το ποσό του προηγούμενου εδαφίου εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα της διαχειριστικής περιόδου μέσα στην οποία εκδίδεται η απόφαση αυτή.

- ✓ **Η αξία των ιατρικών μηχανημάτων και των ασθενοφόρων αυτοκινήτων**, που μεταβιβάζονται λόγω δωρεάς στα δημοτικά και κρατικά νοσηλευτικά ιδρύματα και τα νοσοκομεία που αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και επιχορηγούνται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

- ✓ Τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται λόγω δωρεάς προς τα κοινωφελή ιδρύματα, τα σωματεία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που παρέχουν υπηρεσίες εκπαίδευσης και χορηγούν υποτροφίες, τους ιερούς ναούς, τις ιερές μονές του Αγίου Όρους, το

Οικουμενικό Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως, τα Πατριαρχεία Αλεξάνδρειας και Ιεροσολύμων, την Ιερά Μονή Σινά, την Ορθόδοξη Εκκλησία της Αλβανίας, τα ημεδαπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα ημεδαπά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που νόμιμα έχουν συσταθεί ή συνιστώνται και τα οποία επιδιώκουν κοινωφελείς σκοπούς, τους ερευνητικούς και τεχνολογικούς φορείς που διέπονται από το Ν. 1514/1985, τα ερευνητικά κέντρα που αποτελούν ημεδαπά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και έχουν συσταθεί νόμιμα, καθώς και οποιοδήποτε αθλητικό σωματείο, που έχει συσταθεί νόμιμα και είναι αναγνωρισμένο από τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού, εφόσον οι δωρεές αυτές προορίζονται για την καλλιέργεια και ανάπτυξη των ερασιτεχνικών τους τμημάτων.

Ο Ν. 3842/2010 θέσπισε όριο για τις παραπάνω δωρεές. Έτσι σύμφωνα με αυτόν, για τα παραπάνω χρηματικά ποσά εκπίπτει ποσό μέχρι το 10% (δέκα τοις εκατό) του συνολικού καθαρού εισοδήματος ή των κερδών που προκύπτουν από ισολογισμούς της επιχείρησης.

- ✓ τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται μέχρι το ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) του συνολικού καθαρού εισοδήματος ή των κερδών που προκύπτουν από ισολογισμούς, λόγω χορηγίας προς τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα ημεδαπά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που νόμιμα υπάρχουν ή συνιστώνται, εφόσον επιδιώκουν σκοπούς πολιτιστικούς⁴.
- ✓ Όταν τα ποσά των δωρεών και των χορηγιών με εξαίρεση τις δωρεές που καταβάλλονται στο Δημόσιο, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, τα ημεδαπά ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα κρατικά και δημοτικά νοσηλευτικά ιδρύματα και τα νοσοκομεία που είναι νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και επιχορηγούνται από

---

⁴ Πολιτιστικοί σκοποί είναι ιδίως, η καλλιέργεια, η προαγωγή και διάδοση των γραμμάτων, της μουσικής, του χορού, του θεάτρου, του κινηματογράφου, της ζωγραφικής, της γλυπτικής και των τεχνών γενικότερα, καθώς και η ίδρυση, επέκταση και συντήρηση των αναγνωρισμένων ιδιωτικών μουσείων, όπως τέχνης, φυσικής ιστορίας, εθνολογικών και λαογραφικών.

Με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομικών και Πολιτισμού καθορίζονται, μετά από έλεγχο του Υπουργείου Πολιτισμού, τα νομικά πρόσωπα που επιδιώκουν πολιτιστικούς σκοπούς για την εφαρμογή αυτών των διατάξεων.

τον Κρατικό Προϋπολογισμό, καθώς και το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων, υπερβαίνουν τα διακόσια ενενήντα (290) ευρώ ετησίως, λαμβάνονται υπόψη μόνο εφόσον έχουν κατατεθεί στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή σε λογαριασμό του νομικού προσώπου που τηρείται σε τράπεζα. Με τον 4110 προκειμένου να αναγνωρίζονται φορολογικά τα ποσά αυτά πρέπει να έχουν κατατεθεί σε λογαριασμό του νομικού προσώπου που τηρείται σε πιστωτικό ίδρυμα.

- ✓ Ειδικώς, τα χρηματικά ποσά, που καταβάλλονται λόγω δωρεάς σε **αθλητικά σωματεία**, λαμβάνονται υπόψη μόνον εφόσον κατατίθενται σε λογαριασμό στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή σε Τράπεζα που νόμιμα λειτουργεί στην Ελλάδα.

Τα ποσά των δωρεών σε **αθλητικά σωματεία** εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης, εφόσον υφίστανται τα ακόλουθα δικαιολογητικά:

- Το πρωτότυπο του παραστατικού κατάθεσης του ποσού της δωρεάς.
- Αντίγραφο πρακτικού του διοικητικού συμβουλίου περί αποδοχής της δωρεάς, θεωρημένο από τον προϊστάμενο του γραφείου φυσικής αγωγής του νομού της έδρας του σωματείου.
- Αντίγραφο της σελίδας του βιβλίου ταμείου του σωματείου, όπου έχει καταχωρηθεί το ποσό της δωρεάς, θεωρημένο από τον παραπάνω προϊστάμενο του γραφείου φυσικής αγωγής.

Ο Ν. 3842 κατάργησε την ειδική περίπτωση των δωρεών σε αθλητικά σωματεία.

Όλα τα παραπάνω ποσά για δωρεές και χορηγίες δεν πρέπει να έχουν εκπέσει με βάση άλλη διάταξη του νόμου, για να αναγνωρίζονται ως τέτοιες.

Τέλος το συνολικό ποσό των δωρεών που εκπίπτουν δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των καθαρών κερδών που προκύπτουν πριν από την αφαίρεση αυτών των ποσών από τα ακαθάριστα έσοδα της οικείας διαχειριστικής περιόδου.

Οι δωρεές στον Ν.4172

Όσον αφορά τις δωρεές δε γίνεται συγκεκριμένη αναφορά στον Ν.4172, όμως στην ΠΟΛ. 1113/2015, διευκρινίζεται ως προς την πρώτη προϋπόθεση για την αναγνώριση των δαπανών (δηλαδή οι δαπάνες να πραγματοποιούνται προς το συμφέρον της επιχείρησης ή κατά τις συνήθεις εμπορικές συναλλαγές της), ότι περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων και δαπάνες για την υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης.

Ο όρος **Εταιρική κοινωνική ευθύνη** αναφέρεται στις ενέργειες των επιχειρήσεων που αποσκοπούν στην συμβολή αντιμετώπισης περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων. Οι επιχειρήσεις είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με το κοινωνικό σύνολο μέσα στο οποίο δραστηριοποιούνται, και ανεξάρτητα από όσα επιβάλλονται από τη νομοθεσία, προβαίνουν σε εθελοντικές ενέργειες, για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των τοπικών κοινοτήτων και της κοινωνίας γενικότερα.

Η Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη μπορεί να κατηγοριοποιηθεί σε έξι (6) κατηγορίες ανάλογα με τη φύση της ανάλογης πρωτοβουλίας-προγράμματος: Προώθηση Σκοπού, Μάρκετινγκ Σκοπού, Κοινωνικό Μάρκετινγκ, Εταιρική Φιλανθρωπία, Εταιρικός Εθελοντισμός, Κοινωνικά Υπεύθυνες Πρακτικές. Ως Εταιρική Φιλανθρωπία ορίζεται η προσφορά χρημάτων σε κάποιο φιλανθρωπικό οργανισμό/σκοπό. Αυτή η ενέργεια είναι η πιο παραδοσιακή μορφή Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Συνεπώς καταλαβαίνουμε ότι οι δωρεές προς το Δημόσιο, τα κοινωφελή ιδρύματα και τα ημεδαπά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που επιδιώκουν κοινωφελείς σκοπούς και τα λοιπά πρόσωπα που αναφέρονταν στον Ν.2238/1994, **εκπίπτουν ως επιχειρηματικές δαπάνες και με τις διατάξεις του Ν.4172/2013, φτάνει μόνο να καλύπτονται τα τρία κριτήρια αναγνώρισης των δαπανών.**

Τέλος, να σημειώσουμε εδώ ότι σύμφωνα με το άρθρο 12, παρ. 1, του Ν. 3525/2007 που αφορά τις **πολιτιστικές χορηγίες**⁵, ο νομοθέτης ορίζει ότι « το χρηματικό ποσό ή η αξία της

---

⁵ Ως «**Πολιτιστική χορηγία**» νοείται η χρηματική ή άλλης μορφής οικονομική παροχή σε είδος, σε άυλα αγαθά ή υπηρεσίες από φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, για την ενίσχυση συγκεκριμένων πολιτιστικών δραστηριοτήτων ή σκοπών του αποδέκτη της χορηγίας με αντιστάθμισμα την προβολή του κοινωνικού προσώπου και της ευποίας του χορηγού. Ως «**Χορηγός**» νοείται το φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ημεδαπό ή αλλοδαπό, του ιδιωτικού δικαίου που προβαίνει σε πολιτιστική χορηγία.

Ως «**Αποδέκτης χορηγίας**» νοείται το Δημόσιο, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης α' και β' βαθμού, τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα νομικά πρόσωπα του ευρύτερου δημόσιου τομέα, όπως αυτός κάθε φορά οριοθετείται, καθώς και τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και οι

παροχής μετά από χρηματική αποτίμηση αυτής από ειδική εκτιμητική επιτροπή, που προσφέρεται ως πολιτιστική χορηγία, εκπίπτει εξ' ολοκλήρου από το φορολογητέο εισόδημα του φορολογουμένου ή τα ακαθάριστα εισοδήματα της επιχείρησης που προσέφεραν τη χορηγία ». Το ποσό που αφαιρείται από τα ακαθάριστα έσοδα, δεν μπορεί να υπερβαίνει το δέκα τοις εκατό (10%) του συνολικού φορολογούμενου εισοδήματος ή των καθαρών κερδών που προκύπτουν από τα βιβλία της επιχείρησης που προσέφερε τη χορηγία.

3.4.3. Δικαιώματα Και Αποζημιώσεις

Οι αποζημιώσεις στον Ν.2238

Σύμφωνα με τον Ν.2238 εκπίπτουν οι παρακάτω αποζημιώσεις από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων:

1. Αποζημιώσεις για τη χρήση τεχνικής βοήθειας, ευρεσιτεχνιών, σημάτων και λοιπών δικαιωμάτων

Άλλη μια έκπτωση δαπάνης από τα ακαθάριστα έσοδα σύμφωνα με τον Ν. 2238 είναι αυτή για δικαιώματα ή αποζημιώσεις που καταβάλλονται σε επιχειρήσεις και οργανισμούς για τη χρησιμοποίηση τεχνικής βοήθειας, ευρεσιτεχνιών, σημάτων σχεδίων, μυστικών βιομηχανικών μεθόδων και τύπων, πνευματικής ιδιοκτησίας και άλλων συναφών δικαιωμάτων.

Όταν οι πιο πάνω αποζημιώσεις ή δικαιώματα καταβάλλονται σε αλλοδαπούς οργανισμούς ή αλλοδαπές επιχειρήσεις, με εξαίρεση τις εταιρείες με αντικείμενο την αγορά ή μεταφορά στην Ελλάδα αργού πετρελαίου, πετρελαιοειδών ή άλλων προϊόντων για τα οποία δημοσιεύονται δείκτες τιμών χονδρικής πώλησης και τα οποία αποτελούν αντικείμενο

αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες του άρθρου 741 Α.Κ., που επιδιώκουν, κατά το καταστατικό τους, σκοπούς πολιτιστικούς. Ως «Πολιτιστική δραστηριότητα» νοείται η δραστηριότητα που αποσκοπεί στην προστασία, αξιοποίηση και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως η τελευταία ορίζεται στο ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153 Α'/28.6.2002), καθώς και στην ενίσχυση και προβολή του νεότερου και σύγχρονου πολιτισμού, ο οποίος περιλαμβάνει κάθε δράση που αποσκοπεί ιδίως στην παράγωγή, καλλιέργεια, προαγωγή και διάδοση των γραμμάτων, της μουσικής, του χορού, του θεάτρου, του κινηματογράφου, της αρχιτεκτονικής, της ζωγραφικής, της γλυπτικής, των εικαστικών τεχνών. (Ν.3525/2007)

διαπραγμάτευσης σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά προϊόντων, εκπίπτουν με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- ✓ Η υποχρέωση καταβολής να προκύπτει από έγγραφη σύμβαση και από αντίστοιχο τιμολόγιο του αντισυμβαλλόμενου.
- ✓ Ο φόρος που ορίζεται από τις διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 13 του Ν.2238 ή της οικείας διμερούς σύμβασης περί αποφυγής της διπλής φορολογίας, να έχει αποδοθεί στο Δημόσιο.
- ✓ Η μη καταβολή του ποσού εντός της οικείας διαχειριστικής περιόδου, προϋποθέτει την πίστωση στο όνομα του αλλοδαπού δικαιούχου μέχρι τη λήξη της προθεσμίας κλεισίματος ισολογισμού της διαχειριστικής περιόδου στην οποία αναφέρονται οι αποζημιώσεις ή τα δικαιώματα.
- ✓ Σε περίπτωση που τα υπόψη ποσά καταβάλλονται από εμπορικές επιχειρήσεις και αφορούν σε σήματα, μεθόδους εμπορίας ή διανομής και άλλα συναφή δικαιώματα, αυτά να μην έχουν ενσωματωθεί στην τιμή πώλησης. Τα ανωτέρω εφαρμόζονται και για τον κλάδο εμπορίας των μικτών επιχειρήσεων.

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών καθορίζονται τα δικαιολογητικά και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή των διατάξεων της περίπτωσης αυτής.

Τα αναγνωριζόμενα σε κάθε περίπτωση ποσοστά που καταβάλλονται δεν μπορεί να είναι ανώτερα από το μέσο όρο των ποσοστών που καταβάλλονται από επιχειρήσεις του ίδιου ομίλου άλλων χωρών προς εταιρία του αυτού ομίλου.

2. Αποζημιώσεις από δικαστική απόφαση ή συμβιβασμό

Οι αποζημιώσεις, καθώς και πάσης φύσεως αμοιβές, που **οφείλονται από** επιχειρήσεις ή επιτηδευματίες σε οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, με βάση δικαστική ή διαιτητική απόφαση ή οποιαδήποτε αναγνώριση ή συμβιβασμό, **δεν αναγνωρίζονται ως δαπάνη για τον προσδιορισμό των καθαρών κερδών**, που υπάγονται στη φορολογία εισοδήματος του **οφειλέτη**, εάν πριν από την καταβολή ή πίστωση αυτών, **δεν υποβληθεί στην αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία φορολογίας του δικαιούχου αντίγραφο της απόφασης ή**

του εγγράφου και θεωρηθεί από αυτή η απόφαση ή το έγγραφο, βάσει του οποίου θα πιστωθεί ή καταβληθεί η αποζημίωση ή αμοιβή στο δικαιούχο.

Τα οριζόμενα στο προηγούμενο εδάφιο **δεν ισχύουν** για αποζημιώσεις που καταβάλλονται ή πιστώνονται από **ασφαλιστικές εταιρίες**.

Με τον Ν. 3842/2010 καθορίστηκε ο χρόνος υποβολής των παραπάνω δικαιολογητικών στην αρμόδια δημόσια οικονομική υπηρεσία. Έτσι τα συγκεκριμένα δικαιολογητικά πρέπει να υποβάλλονται **μέσα σε ένα μήνα από τη λήξη της διαχειριστικής περιόδου εντός της οποίας πραγματοποιείται η καταβολή ή η πίστωση τους.**

3. Αποζημιώσεις ασφαλιστικών εταιριών

Ο Ν. 2238 προέβλεπε για τις αποζημιώσεις που καταβάλλονται από ασφαλιστικές εταιρίες σε δικαιούχους ασφαλισμένων αυτοκινήτων, για ζημίες που προξενήθηκαν στα αυτοκίνητα αυτά, **ότι δεν αναγνωρίζονται για έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα των ασφαλιστικών επιχειρήσεων**, προκειμένου να υπολογιστούν τα καθαρά κέρδη για τη φορολογία του εισοδήματος, **αν δεν καλύπτονται από νόμιμα δικαιολογητικά που προβλέπονται από τις διατάξεις του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων.**

Οι αποζημιώσεις στον Ν.4172

Ο Ν.4172 δεν έχει ειδική διάταξη για τα παραπάνω ποσά δαπανών παρά μόνο για τις δαπάνες δικαιωμάτων franchising. Δηλαδή για την πρώτη κατηγορία αποζημιώσεων που εξετάσαμε σύμφωνα με τον Ν. 2238. Έτσι οι δαπάνες δικαιωμάτων franchising (χρήση επωνυμίας, μεθόδων, προμήθειας προϊόντων) δεν εκπίπτουν φορολογικά, καθώς θεωρείται ότι ενσωματώνονται και ήδη εμπεριέχονται στο κόστος του δικαιοδόχου με συνέπεια να έχουν εκπέσει ήδη ως ενσωματωμένες στο κόστος. Βέβαια πάντοτε εξετάζουμε τις τρεις βασικές προϋποθέσεις αναγνώρισης δαπανών πριν αποφασίσουμε αν μια δαπάνη εκπίπτει ή όχι. Με βάση αυτό θα κινηθούμε για να προσδιορίσουμε αν είναι εκπεστές και οι άλλες δυο περιπτώσεις αποζημιώσεων.

3.4.4. Ζημία Από Φθορά - Απώλεια - Υποτίμηση Κεφαλαίου

Η Ζημία Από Φθορά - Απώλεια - Υποτίμηση Κεφαλαίου στον Ν.2238

Σύμφωνα με τα όσα οριζόταν από τους νόμους 2238 και 4110, εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων:

1. Η ζημία που πραγματοποιήθηκε από φθορά, απώλεια ή υποτίμηση κεφαλαίου.

Προκειμένου για ακίνητα, για τον υπολογισμό της ζημίας αυτών, ως τιμή πώλησης δεν δύναται να ληφθεί ποσό μικρότερο της αξίας, όπως αυτή προσδιορίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις περί φορολογίας μεταβιβάσεως ακινήτων.

Ειδικά, η αναπόσβεστη αξία κατεδαφισθέντων κτιρίων της επιχείρησης δεν εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα αυτής.

2. Οι Ζημίες από συμβάσεις ή πράξεις επί παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, οι οποίες πραγματοποιούνται για κάλυψη κινδύνων.

Η Ζημία Από Φθορά - Απώλεια - Υποτίμηση Κεφαλαίου στον Ν.4172

Όσον αφορά τον Ν.4172 και σύμφωνα με την ΠΟΛ.0101/2014, ζημίες που προκύπτουν από αποτιμήσεις μεγεθών και όχι κατόπιν ειδικών πράξεων, συναλλαγών, πωλήσεων κ.λπ., δεν εκπίπτουν αφού δεν πληρούνται τα γενικά κριτήρια έκπτωσης δαπανών. Κατά συνέπεια αποτιμήσεις τίτλων, χρεογράφων, δικαιωμάτων, συναλλαγματικών διαφορών, αποθεμάτων κ.λπ., εφόσον δεν αποτελούν πραγματικές συναλλαγές δεν αποτελούν και δαπάνες. Ενώ, στην περίπτωση πώλησης παγίων στοιχείων, η τυχούσα ζημία που μπορεί να πραγματοποιηθεί από αυτή, αναγνωρίζεται φορολογικά αφού αποτελεί πραγματική συναλλαγή.

Εκπίπτουν επίσης από τα ακαθάριστα έσοδα, **οι ζημίες λόγω εκχώρησης απαιτήσεων**, μόνο αν πληρούνται οι τρεις προϋποθέσεις αναγνώρισης δαπανών. Αυτό ισχύει για εκχώρηση απαιτήσεων σε εταιρίες του ν. 1905/1990(Α.Ε. ή Τράπεζα) ή σε αλλοδαπή εταιρία που λειτουργεί μόνιμα στην αλλοδαπή, ακόμα και αν αυτές είναι φορολογικοί κάτοικοι σε μη συνεργάσιμα με το ελληνικό κράτη ή που υπόκεινται σε φορολογικοί καθεστώς.

Ακόμη για τις **νομικές οντότητες** παρέχεται δικαίωμα έκπτωσης για τη ζημία που μπορεί να προκύψει από τη μεταβίβαση εταιρικών ομολόγων του Ν.3156/2003. Αυτό συμβαίνει διότι και η υπεραξία από μεταβίβαση ημεδαπών εταιρικών ομολόγων απαλλάσσεται κατ' αρχήν του φόρου, όμως σε περίπτωση διανομής ή κεφαλαιοποίησης της, φορολογείται ως έσοδο από επιχειρηματική δραστηριότητα.

3.4.5. Δαπάνες Επισκευής Και Συντήρησης

Ν. 2238/1994 και Ν. 3842/2010

Από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων εκπίπτουν φορολογικά βάσει του Ν.2238 οι δαπάνες για τη συντήρηση και επισκευή:

1. των επαγγελματικών εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και αυτοκινήτων οχημάτων.

Ειδικά οι δαπάνες συντήρησης, λειτουργίας, επισκευής, κυκλοφορίας, αποσβέσεων και μισθωμάτων που καταβάλλονται σε εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης για επιβατικά αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης με κυλινδρισμό κινητήρα μέχρι **χίλια εξακόσια (1.600) κυβικά εκατοστά**, που έχουν στην κυριότητά τους οι επιχειρήσεις ή που έχουν μισθωμένα από τρίτους, εκπίπτουν **μέχρι εξήντα τοις εκατό (60%)** του συνολικού ύψους αυτών, εφόσον αυτά χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες της επιχείρησης.

Για αυτοκίνητα **μεγαλύτερου κυβισμού** εκπίπτει, με τις ίδιες προϋποθέσεις, ποσοστό **μέχρι είκοσι πέντε τοις εκατό (25%)** των πιο πάνω δαπανών.

Πίνακας 3 Έκπτωση δαπανών συντήρησης, λειτουργίας, επισκευής, κυκλοφορίας, αποσβέσεων και μισθωμάτων που καταβάλλονται σε εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης για αυτοκίνητα με κυλινδρισμό κινητήρα μεγαλύτερο από 1600 κυβικά, ισχύς μέχρι το 2008

Κυβικά εκατ. αυτοκινήτου	Έκπτωση δαπανών από το εισόδημα
>1600	>60%
<1600	>25%

Ο περιορισμός αυτός δεν εφαρμόζεται στις επιχειρήσεις που ασχολούνται με την εκμίσθωση επιβατικών αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης, καθώς και στις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν τα αυτοκίνητα τους αποκλειστικά για την εκπαίδευση υποψήφιων οδηγών.

Τροποποίηση στη συγκεκριμένη παράγραφο έχουμε με τον **Ν. 3842/2010**, όπου **άλλαξε** το ποσοστό έκπτωσης αυτής της δαπάνης σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 4 Έκπτωση δαπανών συντήρησης, λειτουργίας, επισκευής, κυκλοφορίας, αποσβέσεων και μισθωμάτων που καταβάλλονται σε εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης για αυτοκίνητα με κυλινδρισμό κινητήρα μεγαλύτερο από 1600 κυβικά – ισχύς από 01/01/2009

Κυβικά εκατ. αυτοκίνητου	Έκπτωση δαπανών από το εισόδημα
>1600	>70%
<1600	>35%

2. σε μισθούμενα ακίνητα, κατά το χρόνο της πραγματοποίησής τους.

Τα ποσά των δαπανών για βελτιώσεις και προσθήκες σε μισθωμένα ακίνητα **εκπίπτουν ισόποσα** από τα ακαθάριστα έσοδα των χρήσεων που διαρκεί η μίσθωση.

Σε περίπτωση κατά την οποία ο ετήσιος συντελεστής απόσβεσης που προκύπτει με τον τρόπο αυτόν είναι μικρότερος από τον συντελεστή που ορίζεται από το Π.Δ. 100/1998, για το ίδιο πάγιο στοιχείο, όταν αυτό είναι ιδιόκτητο εφαρμόζονται τα οριζόμενα από το προεδρικό διάταγμα.

N.4172/2013

Στον Ν. 4172 δεν γίνεται ξεχωριστή αναφορά στο συγκεκριμένο είδος δαπανών. Αρκεί λοιπόν να πληρούν τις γενικές προϋποθέσεις δαπανών. Ειδικά όσον αφορά τις δαπάνες για μισθωμένα οχήματα από εταιρείες χρηματοοικονομικής μίσθωσης, εκπίπτουν κανονικά οι δαπάνες για επισκευή, συντήρηση, λειτουργία, και αποσβέσεων τους, όχι όμως τα μισθώματα, όπως είπαμε και παραπάνω.

3.4.6. Έξοδα Μισθοδοσίας, Παροχές Στο Προσωπικό, ασφαλιστικές εισφορές

Οι δαπάνες μισθοδοσίας στον Ν.2238/1994 και οι τροποποιήσεις του

1. Έξοδα μισθοδοσίας για το προσωπικό

Τα έξοδα μισθοδοσίας και αμοιβής του προσωπικού, αναγνωριζόταν φορολογικά σύμφωνα με τον ν.2238, εφόσον είχαν καταβληθεί ή βεβαιωθεί οι ασφαλιστικές εισφορές υπέρ του Ι.Κ.Α. ή άλλου ασφαλιστικού οργανισμού, εκτός αν από την κείμενη νομοθεσία προβλεπόταν μερική ή ολική απαλλαγή από την υποχρέωση για την καταβολή εισφορών.

Η πρώτη αλλαγή στο σημείο αυτό έγινε με τον Ν.4110/2013, όπου αναγνωριζόταν τα έξοδα μισθοδοσίας και αμοιβής του προσωπικού, εφόσον είχαν καταβληθεί ή βεβαιωθεί οι ασφαλιστικές εισφορές υπέρ του Ι.Κ.Α. ή άλλου ασφαλιστικού οργανισμού, μέχρι τη λήξη της προθεσμίας υποβολής της κατάστασης φορολογικής αναμόρφωσης.

2. Οι παροχές σε χρήμα ή σε είδος της επιχείρησης προς εργαζομένους

Η επιχείρηση σύμφωνα με τον Ν.2238, είχε δικαίωμα έκπτωσης των δαπανών που αφορούσαν σε παροχές σε χρήμα ή σε είδος προς τους εργαζομένους της, για επιβράβευση της απόδοσής τους και με την προϋπόθεση ότι έχουν καταβληθεί οι αναλογούσες ασφαλιστικές εισφορές.

Και στην περίπτωση αυτή, ο Ν.4110 όρισε ότι οι αναλογούσες ασφαλιστικές εισφορές, πρέπει να έχουν καταβληθεί ή βεβαιωθεί, μέχρι τη λήξη της προθεσμίας υποβολής της κατάστασης φορολογικής αναμόρφωσης. Ακόμα όρισε ότι αυτές οι παροχές πρέπει να φορολογούνται ως εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, για να εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα.

Άλλες Παροχές προς το προσωπικό που αναγνωριζόταν φορολογικά βάσει του Ν.2238:

- ✓ τα ασφάλιστρα που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις για ομαδική ασφάλιση ζωής του εργατοϋπαλληλικού προσωπικού τους, στην έννοια της οποίας συμπεριλαμβάνεται και η χορήγηση εφάπαξ ποσού ή περιοδικά καταβαλλόμενης παροχής σε χρήμα μετά

το χρόνο της πρόωρης ή κανονικής συνταξιοδότησης του ανωτέρω προσωπικού, καθώς και η κάλυψη θανάτου ή κατά κινδύνων τυχαίων συμβεβηκότων.

Το ποσό της έκπτωσης αυτής δεν μπορούσε να υπερβεί για καθέναν από τους ασφαλιζόμενους τα χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ.

- ✓ Τα ποσά που καταβάλλει η επιχείρηση για **επιμόρφωση του προσωπικού της** με την προϋπόθεση ότι η επιμόρφωση έχει σχέση με το αντικείμενο εργασιών της επιχείρησης ή το αντικείμενο εργασιών του προσωπικού ή τέλος, με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών ή των προγραμμάτων αυτών που χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες της επιχείρησης.
- ✓ Τα ποσά που καταβάλλει η επιχείρηση για την **κάλυψη του ενοικίου κατοικίας των εργαζομένων σε αυτήν**, με την προϋπόθεση, ότι τα ποσά αυτά υπόκεινται σε φορολογία.
- ✓ Τα ποσά που καταβάλλει η επιχείρηση **σε παιδικούς και βρεφονηπιακούς σταθμούς**. Με τον Ν.4110 προστέθηκε εδώ η προϋπόθεση τα παραστατικά να εκδίδονται στο όνομα της επιχείρησης και στην αιτιολογία να αναγράφονται τα στοιχεία του τέκνου.
- ✓ Τα **χρηματικά βραβεία** που καταβάλλει επιχείρηση σε εργαζομένους της λόγω των εξαιρετικών επιδόσεων που έχουν επιτύχει αποδεδειγμένα στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα που σπουδάζουν και μέχρι τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ για κάθε εργαζόμενο.
- ✓ Τα ποσά που καταβάλλει η επιχείρηση για την **αγορά ειδικής ενδυμασίας** του προσωπικού, η οποία επιβάλλεται για λόγους υγιεινής, ασφάλειας και ομοιόμορφης εμφάνισης, ως απαραίτητη για την εκτέλεση των καθηκόντων του.
- ✓ Τα **ενοίκια** που καταβάλλει η επιχείρηση για τη διαμονή εργαζομένων της σε ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια ή οικίες που βρίσκονται σε διαφορετικό μέρος από τον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους, λόγω της εκτός έδρας εργασίας τους. Στην περίπτωση αυτή, η απόσταση του τόπου εργασίας και προσωρινής διαμονής πρέπει να απέχει από τη μόνιμη κατοικία του εργαζομένου εκατό (100) χιλιόμετρα και άνω και επιπλέον, και τα δικαιολογητικά να έχουν εκδοθεί στο όνομα της επιχείρησης.
- ✓ Τα ποσά για την **αγορά ηλεκτρονικών υπολογιστών και του λογισμικού (software)** που παρέχονται στους υπαλλήλους της επιχείρησης για τηλεργασία.
- ✓ Τα ποσά που καταβάλλουν εφάπαξ ή περιοδικά οι επιχειρήσεις **σε άγαμα τέκνα του προσωπικού τους** και μέχρι τη συμπλήρωση του εικοστού πέμπτου έτους της ηλικίας τους, λόγω **θανάτου του γονέα - εργαζομένου** και με την προϋπόθεση ότι αυτός

επήλθε λόγω σεισμού ή άλλου λόγου ανώτερης βίας, κατά τη διάρκεια εργασίας του θανόντος και εντός των εγκαταστάσεων της επιχείρησης. Το πιο πάνω εκπιπτόμενο ποσό δεν μπορεί να υπερβαίνει, ανά ημερολογιακό έτος, τα τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ για κάθε δικαιούχο - τέκνο.

- ✓ τα ποσά που καταβάλλει η επιχείρηση **για έξοδα κινητής τηλεφωνίας** για λογαριασμούς που ανήκουν στην επιχείρηση κατά ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) από το συνολικό ποσό αυτής της δαπάνης. Βασική προϋπόθεση για την έκπτωση αυτή, οι λογαριασμοί να μην υπερβαίνουν τον αριθμό των απασχολούμενων στην επιχείρηση υπαλλήλων της. Ο Ν.4110 πρόσθεσε στην περίπτωση αυτή και τα έξοδα πρόσβασης στο διαδίκτυο.
- ✓ Το ποσό της δαπάνης των **εισφορών** που καταβάλλονται **σε ταμεία ασφάλισης**, εφόσον η καταβολή τους είναι υποχρεωτική από το νόμο, καθώς και το ποσό των καταβαλλόμενων εισφορών στις περιπτώσεις προαιρετικής ασφάλισης σε ταμεία που έχουν συσταθεί με νόμο. Αυτή η περίπτωση προστέθηκε με τον Ν.4110 και ισχύει για **τη χρήση 2013**.

3. Αμοιβές εταίρων

Οι Αμοιβές των εταίρων ή των μελών των νομικών προσώπων δεν αναγνωρίζονταν φορολογικά από τον Ν.2238 και μέχρι 31/12/2012. Από τις χρήσεις όμως που ξεκινούσαν από 01/01/2013, και σύμφωνα με τον Ν.4110, αναγνωρίζονται οι μισθοί και οι κάθε είδους απολαβές των εταίρων των Ε.Π.Ε. και Ι.Κ.Ε., εφόσον τα πρόσωπα αυτά για τις υπηρεσίες που παρέχουν στις εταιρίες **έχουν ασφαλιστεί σε οποιονδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό ή ταμείο**. Αυτό δεν ίσχυε όμως, για τους εταίρους σε ομόρρυθμες και τις ετερόρρυθμες εταιρίες, τις κοινωνίες αστικού δικαίου, τις αστικές κερδοσκοπικές ή μη εταιρίες, τις συμμετοχικές ή αφανείς, καθώς και τις κοινοπραξίες.

4. Δεν αναγνωρίζονταν όμως φορολογικά :

- ✓ Οι αποδοχές του λογιστή της επιχείρησης αν η δήλωση φόρου εισοδήματος δεν υπογραφόταν από αυτόν. Επίσης επιβαλλόταν πρόστιμο σε βάρος του, μέχρι το ένα τέταρτο (1/4) των ετήσιων αποδοχών του.

- ✓ Ποσά που καταβάλλουν οι επιχειρήσεις οικειοθελώς σε εργαζομένους της ή σε τρίτους, πλην των περιπτώσεων που αναφέραμε, και δεν αφορούν αμοιβές ή αποζημιώσεις αυτών, για άμεση ανταπόδοση παρεχόμενης υπηρεσίας ή δεν προκύπτει από διάταξη νόμου ο υποχρεωτικός χαρακτήρας τους.

Οι δαπάνες μισθοδοσίας στον Ν.4172/2013

1. Έξοδα μισθοδοσίας για το προσωπικό

Ως προς τα **έξοδα μισθοδοσίας** για τις φορολογικές περιόδους από 01/01/2014 ως 31/12/2016, ελλείψει ειδικότερης διάταξης εφαρμόζονται οι γενικοί κανόνες έκπτωσης δαπανών.

Όμως για χρήσεις που ξεκινούν από 01/01/2017, δεν εκπίπτουν φορολογικά οι δαπάνες μισθοδοσίας, ανεξαρτήτως ποσού, εφόσον η συνολική εξόφληση τους δεν γίνεται με τη χρήση ηλεκτρονικού μέσου πληρωμής ή μέσω παρόχου υπηρεσιών πληρωμών. Σε περίπτωση που δεν εξοφληθεί το ολικό ποσό μισθοδοσίας κάθε εργαζομένου με κατάθεση σε τραπεζικό λογαριασμό, με μεταφορά μέσω διαδικτύου εφαρμογής (e-banking), με κάρτα, ή με ηλεκτρονικό πορτοφόλι, με επιταγή (ταχυδρομική/τραπεζική), ή με ταχυπληρωμή, **ΔΕΝ αναγνωρίζεται η σχετική δαπάνη στο σύνολό της**. Από τα παραπάνω εξαιρούνται, οι περιπτώσεις συμψηφισμών μεταξύ εργαζόμενου – εργοδότη, κατάσχεση εις χείρας τρίτων κ.λπ. Αυτή η διάταξη, αφορά αμοιβές εργασιακής σχέσης που συνάπτονται στα πλαίσια εργασιακής σύμβασης, αμοιβές μελών Διοικητικού συμβουλίου εταιρίας, ή άλλης νομικής οντότητας, δικηγόρους πάγιας αντιμισθίας και αμειβόμενους με μπλοκάκι.

Ως προς τις **ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων** της επιχείρησης, με τον Ν.4172 ισχύει το εξής:

- Αν καταβληθούν εκπρόθεσμα ή αν βρίσκονται σε καθεστώς ρύθμισης εκπίπτουν κατά το έτος που καταβάλλονται και ανεξάρτητα από το έτος που αφορούν.
- Αν όμως καταβληθούν εμπρόθεσμα εκπίπτουν από τα έσοδα του φορολογικού έτους που αφορούν.

2. Παροχές σε είδος της επιχείρησης προς εργαζομένους

Οποιαδήποτε αμοιβή που συνιστά παροχή σε είδος, δηλαδή οτιδήποτε μη αμιγώς χρηματικό παρέχεται, πλην της τακτικής μισθοδοσίας σε εργαζόμενο ή συγγενικό του πρόσωπο που η αξία του μέσα στη χρήση υπερβαίνει τα 300 ευρώ, φορολογείται απευθείας στο όνομα του εργαζόμενου ως εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες. Ως εκ τούτου θεωρείται και εκπιπτόμενη δαπάνη ως έξοδο μισθοδοσίας για τον εργοδότη. Η συγκεκριμένη δαπάνη αφορά παροχές σε είδος σε άτομα με τα οποία υπάρχει εργασιακή σχέση και όχι προς τρίτους. Στην τελευταία περίπτωση οι σχετικές δαπάνες εκπίπτουν βάσει των γενικών κριτηρίων.

Η παροχή εταιρικού αυτοκινήτου

Για τις φορολογικές χρήσεις 2014 και 2015 ως παροχή σε είδος θεωρείται το 30% του κόστους παραχώρησης από φυσικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, αγοράς ή μίσθωσης εταιρικών οχημάτων σε εργαζόμενο, εταίρο ή μέτοχο. Συνεπώς αποτελεί εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες για τον χρήστη του.

Το ποσό αυτό εκπίπτει από τα έσοδα της οντότητας, εξ' ολοκλήρου ως έξοδο μισθοδοσίας.

Το υπόλοιπο 70% του παραπάνω κόστους καθώς και τα λοιπά έξοδα που προκύπτουν από τη χρήση των εταιρικών οχημάτων (καύσιμα, διόδια κλπ.) εκπίπτουν φορολογικά, στην περίπτωση που πληρούν τα γενικά κριτήρια αναγνώρισης δαπανών.

Για τις φορολογικές χρήσεις που ξεκινούν από το 2016 και μετά, θεωρείται ως παροχή σε είδος το 100% του συνόλου των πραγματικών δαπανών για ιδιωτικής χρήσης εταιρικά αυτοκίνητα. Για τον υπολογισμό του εισοδήματος παροχή σε είδος, από 01/01/2016 και μετά εισάγεται η έννοια της Λιανικής τιμής προ φόρων και τόκων (Λ.Π.Φ.Τ.), η οποία προκύπτει από τους τιμοκαταλόγους που υποβάλλονται από τις τελωνειακές αρχές από τους αντιπροσώπους πώλησης τους. Οχήματα με Λ.Π.Φ.Τ. μέχρι 12000 ευρώ, καθώς και τα επαγγελματικά οχήματα, απαλλάσσονται από οποιαδήποτε υπολογισμό. Δηλαδή δεν θεωρείται η με οποιοδήποτε τρόπο παραχώρησή τους παροχή σε είδος για τον εργαζόμενο. Για τα οχήματα με Λ.Π.Φ.Τ. μεγαλύτερη των 12000, η αξία παραχώρησης προκύπτει σαν ποσοστό επί της Λ.Π.Φ.Τ. βάσει κλίμακας (αρ.99 ν. 4446/2016).

Οι δαπάνες που αφορούν τα παραπάνω οχήματα, εκπίπτουν κανονικά στο σύνολό τους, εφόσον πληρούν τα κριτήρια του γενικού κανόνα εκπεσιμότητας των δαπανών.

Άλλες παροχές σε εργαζόμενους

Για χρήσεις από 01/01/2014 και μετα εκπίπτουν φορολογικά:

- ✓ **διατακτικές σίτισης** προς εργαζόμενους μέχρι 6 ευρώ ανα ημέρα εργασίας και ανεξάρτητα του τρόπου εξαργύρωσης τους.
- ✓ Για τη χρήση **κινητών** των εργαζομένων δεν εκπίπτουν τα έξοδα αυτά, κατά το μέρος που υπερβαίνει το κόστος του προγράμματος χρήσης και υπο την προϋπόθεση ότι το υπερβάλλον ποσό του προγράμματος χρήσης χρησιμοποιείται για προσωπική χρήση (ΠΟΛ.1219/2014 περ. στ).
- ✓ Η παροχή δωρεάν φοίτησης ή διδάκτρων σε παιδιά εργαζομένων ιδιωτικού σχολείου.
- ✓ Η κάλυψη δαπανών των εργαζομένων για την εκτέλεση της εργασίας τους που αποδεικνύονται με νόμιμα παραστατικά.
- ✓ Η **παραχώρηση κατοικίας** σε εργαζόμενους λόγω πρόσκαιρης μετακίνησής τους σε επαγγελματικές εγκαταστάσεις του εργοδότη στα πλαίσια των καθηκόντων τους.
- ✓ Η κάλυψη υπαλληλικού προσωπικού για **ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή κάλυψη** ή κίνδυνο ζωής ή ανικανότητας μέχρι χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ ετησίως ανα εργαζόμενο
- ✓ Η κάλυψη προσωπικού στο πλαίσιο **ομαδικού συνταξιοδοτικού ασφαλιστηρίου συμβολαίου** και ανεξαρτήτως ποσού ανα εργαζόμενο.

3. Ασφαλιστικές εισφορές εταίρων

Οι Ασφαλιστικές εισφορές των εταίρων εκπίπτουν όπως και αυτές που αφορούν το προσωπικό. Έτσι, οι εκπρόθεσμα καταβληθείσες ασφαλιστικές εισφορές καθώς και αυτές που βρίσκονται σε καθεστώς ρύθμισης εκπίπτουν κατά το έτος καταβολής τους, ανεξάρτητα από το έτος που αφορούν. Οι εισφορές που καταβλήθηκαν εμπρόθεσμα, εκπίπτουν από το φορολογικό έτος που αφορούν. Όμως ανάλογα με τη μορφή της επιχείρησης και του εταίρου υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις για την αναγνώρισή τους. Έτσι:

Για τις ατομικές επιχειρήσεις οι ασφαλιστικές εισφορές του επιχειρηματία εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα του, σύμφωνα με τον κανόνα που αναφέραμε παραπάνω.

Για τις ομόρρυθμες, ετερόρρυθμες και αστικές εταιρίες οι ασφαλιστικές εισφορές των μελών εκπίπτουν κανονικά από τα έσοδα. Αν όμως, κάποιο από τα μέλη έχει και ατομική επιχείρηση, **οι εισφορές του εκπίπτουν μόνο από την ατομική**. Εάν υπάρχει συμμετοχή σε

περισσότερες από μία προσωπικές εταιρίες, οι ασφαλιστικές εισφορές εκπίπτουν από αυτή που λαμβάνεται το **μεγαλύτερο εισόδημα**.

Για τις Ε.Π.Ε. και τις Ι.Κ.Ε., οι ασφαλιστικές εισφορές των εταίρων **δεν εκπίπτουν** παρά μόνο αν ασκούν και άλλη επιχειρηματική δραστηριότητα (ατομική επιχείρηση ή ελεύθερο επάγγελμα) οπότε εκπίπτουν από αυτή. Οι διαχειριστές των παραπάνω εταιριών εκπίπτουν τις εισφορές τους από την προσωπική φορολογική τους δήλωση, εφόσον δεν ασκούν άλλη δραστηριότητα, καθώς οι αμοιβές τους θεωρούνται εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες.

Για τα μέλη Ανώνυμων εταιριών με συμμετοχή μεγαλύτερη από 3% στο εταιρικό κεφάλαιο υπάρχει υποχρέωση ασφάλισης στον ΕΦΚΑ. Αυτές οι ασφαλιστικές εισφορές, σε περίπτωση που δεν ασκείται και άλλη επιχειρηματική δραστηριότητα – ώστε να εκπέσουν από αυτή, τότε δεν εκπίπτουν. Οι ασφαλιστικές εισφορές αυτές θα εκπέσουν από την προσωπική φορολογική τους δήλωση, σαν εισόδημα από μισθωτή εργασία.

Για τα μέλη Ανώνυμων εταιριών με συμμετοχή μικρότερη από 3% στο εταιρικό κεφάλαιο, δεν υπάρχει υποχρέωση ασφάλισης στον ΕΦΚΑ. Σε περίπτωση που το μέλος λαμβάνει και κάποια άλλη αμοιβή από την Α.Ε., αν υπάρχει ήδη επιχειρηματική δραστηριότητα, τότε εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα αυτής. Σε διαφορετική περίπτωση, θεωρείται εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και εκπίπτει απευθείας στη φορολογική δήλωση του μέλους.

4. Αμοιβές μελών που δεν προέρχονται από τα κέρδη των εταιριών

Για να αναγνωρισθούν οι αμοιβές των εταίρων Ο.Ε, Ε.Ε., Ε.Π.Ε., Ι.Κ.Ε., μελών διοικητικού συμβουλίου των Α.Ε., και διαχειριστών Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. εξετάζονται λεπτομερώς το είδος της αμοιβής και η σχέση του φυσικού προσώπου με την επιχείρηση.

Για τις **αμοιβές των μελών προσωπικών εταιρειών (Ο.Ε., Ε.Ε.) και αστικών εταιρειών** που δεν προέρχονται από τα κέρδη, ισχύουν τα παρακάτω:

- ✓ αν το φυσικό μέλος προσωπικής ή αστικής εταιρείας, ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα (μέσω ατομικής επιχείρησης) και λαμβάνει αμοιβή από την εταιρεία για την εκτέλεση συγκεκριμένου έργου που αυτή του ανέθεσε στα πλαίσια της άσκησης της επιχειρηματικής του δραστηριότητας, τότε οι αμοιβές εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της προσωπικής ή αστικής εταιρείας.

- ✓ αν το φυσικό μέλος προσωπικής ή αστικής εταιρείας, **δεν** ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα (μέσω ατομικής επιχείρησης) και λαμβάνει αμοιβές για υπηρεσίες που απορρέουν από τη συμμετοχή του στην εταιρεία, αυτές δεν εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της προσωπικής ή αστικής εταιρείας.
- ✓ Αν το φυσικό μέλος προσωπικής ή αστικής εταιρείας, **δεν** ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και λαμβάνει αμοιβές που αφορούν την εκπροσώπηση ή διαχείριση της προσωπικής ή αστικής εταιρείας, τότε αυτές εξομοιώνονται με αμοιβές μελών διοικητικού συμβουλίου και θεωρούνται εισόδημα μισθωτών υπηρεσιών, οπότε αναγνωρίζονται φορολογικά.

Για τις **αμοιβές εταίρων Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. και των μελών Δ.Σ. Α.Ε. ή διαχειριστών Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε.** που δεν προέρχονται από τα κέρδη ισχύουν τα παρακάτω:

- ✓ Οι αμοιβές φυσικού προσώπου εταίρου Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε., το οποίο ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα (μέσω ατομικής επιχείρησης) και λαμβάνει αμοιβή από την εταιρεία για την εκτέλεση συγκεκριμένου έργου που αυτή του ανέθεσε στα πλαίσια της άσκησης της επιχειρηματικής του δραστηριότητας εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε, κατά περίπτωση.
- ✓ Οι αμοιβές φυσικού προσώπου διαχειριστή Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. ή μέλους Διοικητικού συμβουλίου Α.Ε., το οποίο δεν ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και λαμβάνει αμοιβές οι οποίες θεωρούνται ως εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της ΕΠΕ ή Ι.Κ.Ε. ή Α.Ε, κατά περίπτωση.

Μια βασική διαφορά των μεταξύ των Ν.2238 και Ν.4172 είναι ότι με τον πρώτο, σε περίπτωση μη καταβολής των ασφαλιστικών εισφορών του προσωπικού δεν αναγνωριζόταν φορολογικά, ούτε οι εισφορές που δεν καταβλήθηκαν ούτε και οι αποδοχές του προσωπικού, ασχέτως αν ήταν πληρωμένες. Με τον δεύτερο όμως, δεν αναγνωρίζονται μόνο οι μη καταβληθείσες ασφαλιστικές εισφορές. Σε περίπτωση μη καταβολής των αποδοχών του προσωπικού μέσω τράπεζας από 01/01/2017, τότε μόνο αυτές δεν εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα.

Ως προς τις παροχές σε είδος στο προσωπικό, θεωρείται πλέον ως τέτοια και η παραχώρηση οχήματος σύμφωνα με αυτά που ορίσαμε παραπάνω. Επίσης έχει μειωθεί το πλήθος και έχει αλλάξει το είδος κάποιων από τις παροχές που χαρακτηρίζονται ως τέτοιες.

Ακόμη με τον νέο Κ.Φ.Ε., αλλά και πιο πριν με τον Ν.4110, εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης και οι ασφαλιστικές εισφορές των μελών υπο τις προϋποθέσεις που εξετάσαμε παραπάνω, ενώ παλαιότερα εξέπιπταν από την ατομική φορολογική δήλωση τους. Κάτι αντίστοιχο ισχύει και για τις αμοιβές μελών που δεν προέρχονται από τα κέρδη της επιχείρησης.

3.4.7. Έξοδα Διαφήμισης

Σύμφωνα με τον Ν. 2238 αναγνωριζόταν φορολογικά τα ποσά των δαπανών διαφημίσεων που βάρυναν την επιχείρηση κατά το έτος της έκδοσης του προβλεπόμενου φορολογικού στοιχείου.

Ειδικά τα ποσά των δαπανών, που υπόκεινται σε τέλος διαφημίσεων υπέρ δήμων και κοινοτήτων, δεν αναγνωρίζονται ως δαπάνη της διαφημιζόμενης επιχείρησης, αν δεν αποδεικνύεται η καταβολή του τέλους που αναλογεί, με τριπλότυπο είσπραξης του οικείου δήμου ή κοινότητας.

Με τον Ν. 4172 τα έξοδα διαφήμισης εξακολουθούν να αναγνωρίζονται αρκεί να πληρούν τον γενικό κανόνα. Επίσης συνεχίζει να ισχύει ότι τα έξοδα για διαφημίσεις δεν αναγνωρίζονται φορολογικά, αν δεν πληρωθεί εμπρόθεσμα, δηλαδή μέχρι την υποβολή της οικείας φορολογικής δήλωσης, το αντίστοιχο δημοτικό τέλος.

3.4.8. Έξοδα Φιλοξενίας Και Ταξιδίων

Τα Έξοδα Φιλοξενίας βάσει του Ν.2238

Τα έξοδα φιλοξενίας που αναγνωριζόταν φορολογικά σύμφωνα με τον Ν. 2238 είναι τα εξής:

1. τα έξοδα διανυκτέρευσης σε ξενοδοχείο, αλλοδαπών πελατών, αντιπροσώπων και διευθυντικών στελεχών ημεδαπών ή αλλοδαπών επιχειρήσεων, καθώς και ειδικών

επιστημόνων. Βασική προϋπόθεση για την έκπτωση αυτού του είδους δαπανών είναι το ξενοδοχείο να βρίσκεται εντός του νομού, στη χωρική αρμοδιότητα του οποίου είναι εγκατεστημένη η έδρα ή υποκατάστημα της επιχείρησης. Επίσης εκπίπτει η αξία των δώρων που γίνονται προς τα παραπάνω πρόσωπα, αν η αξία τους δεν ξεπερνά τα είκοσι (20) ευρώ για κάθε δωρεοδόχο.

2. Τα δώρα της επιχείρησης προς πελάτες, επιχειρήσεις ή μη, εφόσον φέραν την επωνυμία της και έχει καταβληθεί το αναλογούν δημοτικό τέλος για τη συνολική αξία των δώρων αυτών. Το ποσό της δαπάνης που εκπίπτει για δώρα, δεν μπορεί να υπερβαίνει τα δεκαπέντε (15) ευρώ για κάθε δώρο χωριστά.
3. οι δαπάνες οργάνωσης ενημερωτικών ημερίδων και συναντήσεων για τους εργαζομένους ή πελάτες της, εφόσον οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται στο νομό που εδρεύει η επιχείρηση ή σε άλλο μέρος στο οποίο λειτουργεί υποκατάστημά της. Με τον **N.4110** ορίστηκε ότι αν η ενημερωτικές ημερίδες και συναντήσεις πραγματοποιούνται **εκτός του νομού** που εδρεύει η επιχείρηση ή λειτουργεί υποκατάστημά της, **οι παραπάνω δαπάνες εκπίπτουν μέχρι του ποσού των τριακοσίων (300) ευρώ, ανά συμμετέχοντα στην εκδήλωση.**

Τα Έξοδα Φιλοξενίας βάσει του N.4172

Ο Ν. 4172 για την κατηγορία αυτή των δαπανών προβλέπει **ότι δεν εκπίπτουν φορολογικά:**

- οι δαπάνες για τη διεξαγωγή εορταστικών εκδηλώσεων, σίτισης και διαμονής φιλοξενούμενων προσώπων, κατά το μέτρο που υπερβαίνουν το ποσό των τριακοσίων (300) ευρώ ανά συμμετέχοντα και κατά το μέτρο που η συνολική ετήσια δαπάνη υπερβαίνει το μισό τοις εκατό (0,5%) επί του ετήσιου ακαθάριστου εισοδήματος της επιχείρησης, και
- οι δαπάνες για την οργάνωση και διεξαγωγή ενημερωτικών ημερίδων και συναντήσεων που αφορούν στη σίτιση και διαμονή πελατών ή εργαζομένων της κατά το μέτρο που υπερβαίνουν το ποσό των τριακοσίων (300) ευρώ ανά συμμετέχοντα και κατά το μέτρο που η συνολική ετήσια δαπάνη υπερβαίνει το μισό τοις εκατό (0,5%) επί του ετήσιου ακαθάριστου εισοδήματος της επιχείρησης,

Τα Έξοδα ταξιδίων βάσει του Ν.2238

Σύμφωνα με τον Ν.2238 και Ν.4110 αναγνωρίζονται φορολογικά, τα ποσά που καταβάλει η επιχείρηση για δαπάνες ταξιδίων που πραγματοποιούν στην αλλοδαπή, διευθυντικά και άλλα στελέχη της, καθώς και αντιπρόσωποι ή ειδικοί επιστήμονες που εκπροσωπούν την επιχείρηση στην αλλοδαπή. Οι δαπάνες αυτές, αφορούν έξοδα ξενοδοχείων, εισιτήρια και έξοδα διατροφής. Τα έξοδα διατροφής αναγνωρίζονται μέχρι του ποσού που αντιστοιχεί στο κόστος διαμονής.

Οι διατάξεις της περίπτωσης αυτής ισχύουν με την προϋπόθεση ότι ο σκοπός του ταξιδιού συνδέεται με την ασκούμενη δραστηριότητα της επιχείρησης.

Τα Έξοδα ταξιδίων βάσει του Ν.4172

Σύμφωνα με τον Ν. 4172, δεν υπάρχει ειδική διάταξη για τα εν λόγω έξοδα. Έτσι αρκεί οι παραπάνω δαπάνες να πληρούν τα γενικά κριτήρια για να εκπέσουν από τα έσοδα της οντότητας.

Βλέπουμε λοιπόν, ότι ενώ με τον Ν.2238 δεν υπήρχε κάποιος περιορισμός ως προς τις δαπάνες φιλοξενίας και ενημερωτικών εκδηλώσεων ως προς το ποσό τους, παρά μόνο όταν διεξάγονται εκτός της έδρας της επιχείρησης, στον Ν.4172 προβλέπεται έκπτωση μόνο αν αυτές δεν ξεπερνούν το 0,5% των ακαθάριστων εσόδων και μόνο μέχρι 300 ευρώ ανά άτομο.

Ακόμα ο Ν.2238 προέβλεπε δώρα σε πελάτες μέχρι δεκαπέντε (15) ευρώ ανά δώρο, ο Ν.4172 δεν έχει σχετικό περιορισμό, οπότε για την έκπτωση της δαπάνης εξετάζονται τα γενικά κριτήρια.

Τέλος για τα έξοδα ταξιδίων πλέον δεν υπάρχει κάποιος περιορισμός, σε αντίθεση με παλαιότερα που υπήρχε περιορισμός στο κόστος διατροφής.

3.4.9. Τόκοι Δανείων ή Πιστώσεων

Οι Δαπάνες για τόκους σύμφωνα με τον Ν.2238

Από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων βάσει του Ν.2238 εξέπιπταν οι δεδουλευμένοι κάθε είδους τόκοι δανείων ή πιστώσεων, γενικά, της επιχείρησης. **Εξαιρούνταν** οι τόκοι

[53]

υπερμερίας λόγω οφειλής φόρων, τελών, εισφορών και προστίμων προς το Δημόσιο ή άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Στις 21/07/2009 με τον Ν. 3775 προστέθηκε η παρακάτω παράγραφος, που αφορά τους τόκους μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων:

«Ειδικά οι δεδουλευμένοι τόκοι δανείων ή πιστώσεων που καταβάλλονται ή πιστώνονται σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις, εκπίπτουν με την προϋπόθεση ότι η σχέση των δανείων ή πιστώσεων αυτών προς τα ίδια κεφάλαια της επιχείρησης δεν υπερβαίνει κατά μέσο όρο και κατά διαχειριστική περίοδο την αναλογία 3:1. **Οι δεδουλευμένοι τόκοι που αναλογούν στο υπερβάλλον της ως άνω αναλογίας ποσό δεν αναγνωρίζονται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης.** Τα δύο προηγούμενα εδάφια έχουν εφαρμογή και όταν οι τόκοι καταβάλλονται ή πιστώνονται σε εγγυήτρια συνδεδεμένη⁶ επιχείρηση λόγω μη εξόφλησης δανείου που είχε ληφθεί από μη συνδεδεμένη επιχείρηση ή τράπεζα. Εξαιρούνται της εφαρμογής της παρούσας παραγράφου Ανώνυμες Εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης (περίπτωση α' της παραγράφου 1Α του Ν. 1665/1986)».

Οι Δαπάνες για τόκους σύμφωνα με τον Ν.3842

Ο Ν.3842/2010 αντικατέστησε τις προηγούμενες διατάξεις του Ν.2238. Έτσι από τη χρήση 2010 εως και τη χρήση 2013, από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων εξέπιπταν οι **δεδουλευμένοι κάθε είδους τόκοι δανείων ή πιστώσεων της επιχείρησης, εκτός από τους παρακάτω:**

- ✓ οι τόκοι **υπερμερίας** λόγω οφειλής φόρων, τελών, εισφορών και προστίμων προς το Δημόσιο ή άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.
- ✓ οι τόκοι δανείου που λαμβάνεται για την αγορά μετοχών ημεδαπών ή αλλοδαπών εταιρειών, εταιρικών μερίδων και γενικά επιχειρήσεων, όταν οι πιο πάνω συμμετοχές μεταβιβάζονται εντός δύο (2) ετών από το χρόνο απόκτησής τους,

---

⁶ Συνδεδεμένη επιχείρηση: κάθε πρόσωπο το οποίο συμμετέχει άμεσα ή έμμεσα στη διοίκηση στον έλεγχο ή το κεφάλαιο άλλου προσώπου τουλάχιστον με 33% ή, κάθε πρόσωπο με το οποίο υπάρχει σχέση άμεσης ή έμμεσης ουσιώδους διοικητικής εξάρτησης ή ελέγχου ή ασκεί καθοριστική επιρροή σε άλλο πρόσωπο .

- ✓ οι τόκοι δανείου που λαμβάνεται για την αγορά μετοχών ή μερίδων σε οποιοδήποτε νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, που είναι κάτοικος ή έχει την καταστατική ή πραγματική έδρα ή είναι εγκατεστημένος σε κράτος μη συνεργάσιμο όπως αυτά καθορίζονται με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών ή σε κράτος με προνομιακό φορολογικό καθεστώς, καθώς και οι τόκοι που καταβάλλονται στις εταιρείες αυτές,
- ✓ οι δεδουλευμένοι τόκοι δανείου που καταβάλλονται ή πιστώνονται **σε συνδεδεμένη επιχείρηση** κατά το μέρος που το συνολικό ύψος δανείων από τις εν λόγω επιχειρήσεις υπερβαίνει κατά μέσο όρο και κατά διαχειριστική περίοδο το τριπλάσιο των ιδίων κεφαλαίων της. Στην έννοια των τόκων του προηγούμενου εδαφίου εμπίπτουν και οι τόκοι ομολογιακών δανείων που καταβάλλονται σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις. Στο συνολικό ύψος δανείων από συνδεδεμένες επιχειρήσεις προστίθενται και τα ομολογιακά δάνεια που εκδίδονται προς αυτές, καθώς και τα δάνεια που έχουν ληφθεί από τρίτες επιχειρήσεις για τα οποία έχει χορηγηθεί οποιασδήποτε μορφής εγγύηση από τις πιο πάνω συνδεδεμένες επιχειρήσεις. Οι διατάξεις της παραγράφου αυτής δεν εφαρμόζονται για τις ανώνυμες εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης του Ν. 1665/1986, τις εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων του Ν. 1905/1990, τις εταιρείες ειδικού σκοπού του Ν. 3156/2003 και του Ν. 3601/2007 με έδρα στην Ελλάδα, τις εταιρείες παροχής πιστώσεων του Ν. 2937/2001, οι Ανώνυμες Εταιρείες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών (Α.Ε.Π.Ε.Υ.) του Ν. 3606/2007 καθώς και για τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στην Ελλάδα.

Οι Δαπάνες για τόκους σύμφωνα με τον Ν.4172

Όσον αφορά τους τόκους ο Ν.4172 προβλέπει αρχικά ποιοι από αυτούς δεν εκπίπτουν. Έτσι τόκοι από δάνεια που λαμβάνει η επιχείρηση από τρίτους, κατά το μέρος που το επιτόκιο τους υπερβαίνει το αντίστοιχο αλληλόχρεου λογαριασμού από τράπεζα δεν αναγνωρίζονται φορολογικά.

Από τα παραπάνω δάνεια εξαιρούνται τα τραπεζικά, τα διατραπεζικά δάνεια καθώς και τα ομολογιακά δάνεια που εκδίδουν οι ανώνυμες εταιρείες. Ως επιτόκιο σύγκρισης λαμβάνεται το επίσημα δημοσιευμένο επιτόκιο από την Τράπεζα της Ελλάδας πριν την ημερομηνία

δανεισμού. Στους τόκους περιλαμβάνονται και οι τόκοι υπερημερίας επειδή ακολουθούν τη σύμβαση.

Για την τελική έκπτωση των τόκων δανείων τραπεζικών ή μη, για συνδεδεμένες και μη επιχειρήσεις εφαρμόζονται οι διατάξεις περί **υποκεφαλαιοδότησης**, οι οποίες δεν ισχύουν για τραπεζικά ιδρύματα, εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης (του ν. 1665/1986) και εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (του ν. 1905/1990) που λαμβάνουν άδεια από την Τράπεζα της Ελλάδος και τις αντίστοιχες ρυθμιστικές αρχές άλλων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα λοιπόν με τις διατάξεις περί υποκεφαλαιοδότησης για τα νομικά πρόσωπα οι δαπάνες τόκων δεν αναγνωρίζονται ως εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες, αν οι πλεονάζουσες δαπάνες τόκων υπερβαίνουν το τριάντα τοις εκατό (30%) των φορολογητέων κερδών προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων (EBITDA). Με τον όρο «πλεονάζουσες δαπάνες τόκων» εννοείται το πλεόνασμα των δαπανών τόκων έναντι του εισοδήματος από τόκους. Οι παραπάνω δαπάνες τόκων **αναγνωρίζονται πλήρως** ως εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες, εφόσον το ποσό των εγγεγραμμένων στα βιβλία καθαρών δαπανών τόκων δεν υπερβαίνει το ποσό των τριών εκατομμυρίων (3.000.000) ευρώ το χρόνο. Αν οι δαπάνες τόκων είναι περισσότερες από το ποσό αυτό, η διαφορά δεν αναγνωρίζεται. Το μη εκπιπτόμενο ποσό δαπανών τόκων κάθε φορολογικού έτους μεταφέρεται για έκπτωση στα επόμενα φορολογικά έτη κατά τα οποία οι πλεονάζουσες δαπάνες τόκων υπολείπονται του οικείου κάθε φορά ποσοστού επί του EBITDA.

Η ισχύς των παραπάνω ορίων για την έκπτωση δαπανών τόκων ξεκίνησε από την 01/01/2017. Κατά τη μεταβατική περίοδο 2014 – 2016 οι δαπάνες τόκων δεν αναγνωρίζονται ως εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες στο βαθμό που οι πλεονάζουσες δαπάνες τόκων υπερβαίνουν τα ακόλουθα ποσοστά των κερδών προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων (EBITDA):

- το εξήντα τοις εκατό (60%) από την 1η Ιανουαρίου 2014,
- το πενήντα τοις εκατό (50%) από την 1η Ιανουαρίου 2015,
- το σαράντα τοις εκατό (40%) από την 1η Ιανουαρίου 2016.

Για τη μεταβατική περίοδο το όριο δαπανών τόκων δεν δύναται να υπερβαίνει το ποσό των πέντε εκατομμυρίων 5.000.000 ευρώ ετησίως.

Αναφορικά με τους τόκους που καταβάλλονται **σε συνδεμένες επιχειρήσεις**, οι τόκοι αυτοί εμπίπτουν στις παραπάνω διατάξεις, μετά την εφαρμογή σε αυτούς των διατάξεων του άρθρου 50 «περί τήρησης της αρχής των ίσων αποστάσεων» Ν.4172.

Ο νέος Κ.Φ.Ε., προβλέπει λοιπόν την έκπτωση όλων των τόκων από δάνεια, εκτός από αυτά που λαμβάνονται από τρίτους. Οι τόκοι αυτοί αναγνωρίζονται μέχρι ενός ποσού. Επίσης τροποποίησε τους κανόνες περί υποκεφαλαιοδότησης. Με το προηγούμενο καθεστώς ως βάση υπολογισμού, προκειμένου να προσδιοριστεί το όριο των εκπιπτόμενων δαπανών τόκων, ήταν τα ίδια κεφάλαια της δανειολήπτριας επιχείρησης. Στον Ν. 4172/2013, η βάση υπολογισμού αποτελείται από τα φορολογητέα κέρδη προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων (EBITDA). Επιπλέον, οι καθαροί τόκοι δεν εκπίπτουν, στον βαθμό που υπερβαίνουν τα αναφερόμενα στην προηγούμενη παράγραφο ποσοστά επί των φορολογητέων κερδών προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων, δηλαδή τον δείκτη EBITDA. Ο λόγος της τροποποίησης αυτής είναι ο περιορισμός της πρακτικής των επιχειρήσεων να δανείζονται υπέρογκα ποσά από εταιρίες του ομίλου στον οποίο ανήκουν, καταβάλλοντας αντίστοιχα και υψηλούς τόκους, όχι για να καλύψουν πραγματικές επιχειρηματικές ανάγκες, αλλά με σκοπό να μειώνουν τα φορολογητέα τους κέρδη.

3.4.10. Φόροι –Τέλη – Πρόστιμα

Η έκπτωση για Φόρους - Τέλη - Πρόστιμα σύμφωνα με τον Ν.2238

Σύμφωνα με το άρθρο 31 του Ν. 2238 αναγνωριζόταν φορολογικά κάθε είδους φόροι, τέλη και δικαιώματα, που βάρυναν την επιχείρηση. Ως χρόνος έκπτωσης τους λογιζόταν ο χρόνος της καταβολής τους υπέρ του Δημοσίου ή τρίτων.

Δεν εξέπιπταν, όμως, ρητά κάθε είδους φόροι που βαρύνουν τον επιχειρηματία ή τους εταίρους ή τρίτους γενικά, και καταβάλλονται από την επιχείρηση. Εξαιρέση αποτελεί ο ειδικός φόρος τραπεζικών εργασιών που επιβάλλεται επί των πάσης φύσεως ωφελειών από μετοχικούς τίτλους.

Επίσης όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα δεν αναγνωριζόταν ο φόρος εισοδήματος (Ν.2238/1994) οι πρόσθετοι φόροι και τα πρόστιμα. Για νομικά και μη πρόσωπα **δεν**

αναγνωρίζονταν προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδά της **οι ποινικές ρήτρες, τα πρόστιμα και οι χρηματικές ποινές, οι πρόσθετοι φόροι καθώς και οι προσαυξήσεις** που επιβάλλονταν για οποιονδήποτε λόγο σε βάρος της.

Η πρώτη τροποποίηση στην παράγραφο αυτή έγινε με τον Ν.4093/2012, όπου προστέθηκαν οι ακόλουθοι φόροι, τέλη και εισφορές που βαρύνουν την επιχείρηση **και δεν εκπίπτουν**:

1. ο φόρος **υπεραξίας** λόγω αναπροσαρμογής της αξίας των ακινήτων που προβλέπεται από την παράγραφο 3 του άρθρου 24 του Ν. 2065/1992
2. ο φόρος **ακίνητης περιουσίας** της παραγράφου 2 του άρθρου 50 του Ν. 3842/2010
3. το **ενιαίο τέλος ακινήτων** της παραγράφου 3 του άρθρου 15 του Ν. 3634/2008
4. το **τέλος επιτηδεύματος** του άρθρου 31 του Ν. 3986/2011,
5. το **έκτακτο ειδικό τέλος ηλεκτροδοτούμενων δομημένων επιφανειών** του άρθρου 53 του Ν. 4021/2011,
6. η **έκτακτη εισφορά** του πέμπτου άρθρου του Ν. 3845/2010 ,
7. η **έκτακτη εισφορά** του άρθρου 2 του Ν. 3808/2009 και
8. η **έκτακτη εισφορά ακινήτων** του άρθρου 3 του Ν. 3808/2009.

Μια δεύτερη αλλαγή, έγινε με τον Ν.4110/2013 όπου προστέθηκε στην παραπάνω λίστα και ο **φόρος εισοδήματος**.

Τέλος, σύμφωνα με τον Ν.2238 αναγνωρίζονταν και το ανταποδοτικό τέλος που κατέβαλλε επιχείρηση λόγω της συμμετοχής της σε συλλογικό σύστημα εναλλακτικής διαχείρισης σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 2939/2001, κατά το χρόνο καταβολής του.

Η έκπτωση για Φόρους - Τέλη - Πρόστιμα σύμφωνα με τον Ν.4172

Σύμφωνα με τον Ν.4172, δεν εκπίπτουν ο φόρος εισοδήματος, το τέλος επιτηδεύματος, οι έκτακτες εισφορές, ο Φ.Π.Α. που αντιστοιχεί σε μη εκπιπόμενες δαπάνες (π.χ. ποσό πέραν των τριακοσίων (300) ευρώ ανα άτομο σε έξοδα συνεδρίων και δεξιώσεων). Ο μη εκπιπόμενος Φ.Π.Α. όμως που αντιστοιχεί σε εκπιπόμενες δαπάνες εκπίπτει από τα ακαθάριστα έσοδα.

Επίσης δεν εκπίπτουν κάθε είδους πρόστιμα και ποινές, περιλαμβανομένων των προσαυξήσεων που αφορούν κάθε χρηματική κύρωση για την παραβίαση φορολογικής και ασφαλιστικής νομοθεσίας.

Οπότε εφόσον δεν κατονομάζονται ρητά, εκπίπτουν φορολογικά κατά το χρόνο που καταβάλλονται ολοι οι λοιποί φόροι και τέλη όπως Τέλη Κυκλοφορίας και Τέλη Διαφήμισης, Τέλη υπέρ Ε.Ε.Τ.Τ., Τέλη Χαρτοσήμου. Τέλος οι μονάδες παράγωγής ρεύματος εκπίπτουν το μεταβατικό τέλος ασφάλειας εφοδιασμού (ν.4001/2001) καθώς και το ειδικό τέλος του αρ. 25 Ν.3468/2016 στο φορολογικό έτος που αφορούν τα σχετικά έσοδα.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η φορολογική αντιμετώπιση των πρόστιμων, των χρηματικών ποινών και των προσαυξήσεων δεν έχει τροποποιηθεί . Ως προς τους υπόλοιπους φόρους, ενώ δεν αναγνωριζόταν ο φόρος υπεραξίας, ο φόρος ακίνητης περιουσίας, το ενιαίο τέλος ακινήτων, αυτά πλέον αναγνωρίζονται, όπως και αλλά τέλη, όπως τα τέλη ταξινόμησης και τα τέλη κυκλοφορίας. Συνεχίζουν να μην αναγνωρίζονται ο φόρος εισοδήματος, οι έκτακτες εισφορές, το τέλος επιτηδεύματος καθώς και ο Φ.Π.Α. που αντιστοιχεί σε μη εκπιπτόμενες δαπάνες.

3.4.11. Δαπάνες Έρευνας Και Ανάπτυξης⁷

Οι Δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης στον 2238 και οι τροποποιήσεις του

Βάσει του Ν.2238 αναγνωρίζονται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης οι δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας κατά το χρόνο της πραγματοποίησής τους, με εξαίρεση τις δαπάνες που αφορούν πάγιο εξοπλισμό, οι οποίες αποσβένονται ισόποσα σε τρία (3) χρόνια.

---

⁷ Δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης χαρακτηρίζονται οι δαπάνες που αφορούν τις εξής δραστηριότητες:

1. Μελέτη και εκπόνηση πρωτότυπων εργασιών που έχουν σκοπό την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης σύμφωνα με γενικά παραδεκτές επιστημονικές θεωρίες ή την επεξεργασία νέων θεωριών, ικανών να γίνουν αποδεκτές από την επιστημονική κοινότητα
2. Μελέτη και εκπόνηση συστηματικών εργασιών που βασίζονται σε υπάρχουσες γνώσεις με σκοπό την προεργασία για την παράγωγή νέων υλικών, προϊόντων ή διατάξεων, την κατάργηση συστημάτων ή υπηρεσιών ή την ουσιαστική βελτίωση αυτών που υπάρχουν για συγκεκριμένες εφαρμογές.

Όταν αυτές οι δαπάνες υπερβαίνουν μέσα στη χρήση, το μέσο όρο των αντίστοιχων δαπανών που πραγματοποιήθηκαν τις δύο προηγούμενες χρήσεις, αφαιρείται από τα καθαρά κέρδη, **επιπλέον ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%) των δαπανών αυτών** που πραγματοποιήθηκαν στη χρήση.

Αν η επιχείρηση έχει ζημίες στην τρέχουσα χρήση ή από προηγούμενες, το υπόλοιπο ζημιών που προκύπτει μετά την αφαίρεση του πιο πάνω ποσοστού μεταφέρεται σε επόμενες χρήσεις.

Προϋπόθεση εφαρμογής των δύο προηγούμενων εδαφίων είναι η πιστοποίηση της πραγματοποίησης των πιο πάνω δαπανών από το Υπουργείο Ανάπτυξης. Για το σκοπό αυτό, η αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου αυτού υποχρεούται να χορηγεί βεβαίωση στην οποία θα αναφέρεται το είδος των δαπανών και ο χρόνος πραγματοποίησής τους.

Βάσει του Ν.4110 που αντικατέστησε τις παραπάνω διατάξεις του Ν.2238, αναγνωρίζονται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης οι δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας κατά το χρόνο της πραγματοποίησής τους , προσαυξημένες κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%).

Οι δαπάνες που αφορούν πάγιο εξοπλισμό, προκειμένου να προσαυξηθούν κατά 30%, κατανέμονται ισόποσα στα επόμενα τρία (3) έτη.

Τα κριτήρια χαρακτηρισμού των πιο πάνω δαπανών καθοριζόταν με προεδρικό διάταγμα μετά από πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων – από τις 12/07/2013 τα παραπάνω κριτήρια καθοριζόταν μετά από πρόταση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Σε περίπτωση ζημιών στην τρέχουσα χρήση ή μεταφερόμενης ζημίας από προηγούμενες χρήσεις, το υπόλοιπο ζημιών που προκύπτει μετά την αφαίρεση του 30% των δαπανών αυτών μεταφέρεται σε επόμενες χρήσης.

Προκειμένου να εγκριθούν οι δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης μαζί με την υποβολή της φορολογικής της δήλωσης, η επιχείρηση όφειλε να υποβάλλει στην αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων - από 12/07/2013 στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού- τα απαραίτητα δικαιολογητικά για τις δαπάνες που πραγματοποίησε. Ο έλεγχος και η πιστοποίηση των δαπανών αυτών διενεργούνταν εντός έξι (6) μηνών. Μετά την άπρακτη παρέλευση της εν λόγω προθεσμίας θεωρούνταν ότι οι

σχετικές δαπάνες έχουν εγκριθεί. Σε κάθε περίπτωση, το Υπουργείο Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων και αργότερα το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού όφειλε να ενημερώσει σχετικά το Υπουργείο Οικονομικών.

Δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης στον Ν. 4172 και οι τροποποιήσεις του

Οι δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης έχουν ξεχωριστή θέση και στον Ν.4172. Έτσι, οι δαπάνες επιστημονικής και τεχνολογικής έρευνας, **στις οποίες περιλαμβάνονται και οι αποσβέσεις του εξοπλισμού και των οργάνων**, που χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες εκτέλεσης της επιστημονικής και της τεχνολογικής έρευνας, εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων κατά το χρόνο της πραγματοποίησής τους προσαυξημένες κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%).

Τα κριτήρια χαρακτηρισμού των πιο πάνω δαπανών καθορίζονται με κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομικών και Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων. Αν προκύψουν ζημίες μετά την αφαίρεση του ως άνω ποσοστού μεταφέρονται με βάση το άρθρο 27 του 4172.

Μέσα στην ίδια χρονιά ο Ν.4223 τροποποίησε τον Ν.4172 σε ότι αφορά τις δαπάνες που αφορούν πάγιο εξοπλισμό. Έτσι για χρήσεις από 01/01/2014 ορίζεται ότι οι δαπάνες πάγιου εξοπλισμού πρέπει να κατανέμονται ισόποσα στα επόμενα τρία (3) έτη για να προσαυξηθούν κατά 30%.

Τέλος ο ίδιος νόμος έθεσε υπεύθυνο για τα κριτήρια χαρακτηρισμού των δαπανών ως έρευνας και ανάπτυξης περα από τους Υπουργούς Οικονομικών και Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων και τον Υπουργό Πολιτισμού και Αθλητισμού. Η προσθήκη αυτή είχε ισχύ για δαπάνες για πάγια από 01/01/2014 έως 11/05/2016.

Η τελευταία αλλαγή στην περίπτωση των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης εφαρμόστηκε από 11/05/2016 με τον Ν.4386, ο οποίος επανέφερε σε ισχύ την πρώτη εκδοχή του Ν. 4172. Έτσι από 11/05/2016 για τις δαπάνες για πάγιο εξοπλισμό δεν προσαυξάνεται κατά 30% η αξία τους, αλλά οι σχετικές αποσβέσεις τους, όπως οριζόταν αρχικά.

Σε ότι αφορά την πιστοποίηση των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης ως τέτοιες, ο Ν. 4172 όριζε ότι μαζί με την υποβολή της φορολογικής της δήλωσης η επιχείρηση οφείλει να υποβάλλει στη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων τα απαραίτητα δικαιολογητικά τους. Ο έλεγχος και η πιστοποίηση των δαπανών αυτών διενεργούνται μέσα σε χρονικό διάστημα δέκα (10) μηνών και το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ενημερώνει σχετικά το Υπουργείο Οικονομικών.

Μετα την ψήφιση του Ν. 4223/2013 προβλέπεται ότι ο έλεγχος και η πιστοποίηση των παραπάνω δαπανών διενεργούνται εντός έξι (6) μηνών και όχι δέκα (10). Επίσης έχουμε τροποποίηση ως προς την έγκριση των εν λόγω δαπανών. Έτσι «μετά την άπρακτη παρέλευση της εν λόγω προθεσμίας θεωρείται ότι οι σχετικές δαπάνες έχουν εγκριθεί. Σε κάθε περίπτωση, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων ενημερώνει σχετικά το Υπουργείο Οικονομικών σύμφωνα με τη διαδικασία που καθορίζεται στο προεδρικό διάταγμα.»

Η τελευταία παράγραφος ίσχυσε από 01/01/2014 έως και την 11/05/2016, οπότε και ο 4386 επανάφερε σε ισχύ οσα προβλεπόταν από τον Ν. 4172. Έτσι ο έλεγχος και η πιστοποίηση των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης διενεργούνται μέσα σε χρονικό διάστημα δέκα (10) μηνών και το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων ενημερώνει σχετικά το Υπουργείο Οικονομικών.

Συμπερασματικά λοιπόν, βλέπουμε ότι ο Ν.4110, προσαύξησε το δικαίωμα έκπτωσης των δαπανών έρευνας και ανάπτυξης κατά 30% στο έτος που αυτές πραγματοποιούνται. Όσον αφορά τις δαπάνες για πάγιο εξοπλισμό, αντί για την ισόποση απόσβεσή τους μέσα στα επόμενα τρία έτη, ο Ν. 4110 κατήργησε αυτό και όρισε την προσαύξηση των δαπανών αυτών, κατά 30% καθώς και την ισόποση έκπτωση τους στα επόμενα τρία έτη.

Κατόπιν ο Ν.4172 μαζί με την τροποποίηση του από τον Ν. 4223, από 01/01/2014 έως και 11/05/2016 συνέχισε να προβλέπει ότι και ο Ν. 4110. Από την 11/05/2016 έως και σήμερα αυτό καταργήθηκε. Πλέον ισχύει η προσαυξημένη έκπτωση δαπανών έρευνας και ανάπτυξης κατά 30%, αλλά σε ότι αφορά τις δαπάνες για πάγια προσαυξάνονται κατά 30% οι αποσβέσεις τους και όχι η αξία τους.

3.4.12. Προβλέψεις

Οι προβλέψεις στον Ν.2238

Σύμφωνα με τον Ν.2238/1994 εκπίπτουν φορολογικά:

1. Το ποσό των προβλέψεων για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων.

Το ποσό της πρόβλεψης αυτής υπολογίζεται σε ποσοστό μισό τοις εκατό (0,5%) επί της αναγραφόμενης αξίας στα τιμολόγια πώλησης ή παροχής υπηρεσιών προς επιτηδευματίες, μετά την αφαίρεση:

- των επιστροφών ή εκπτώσεων,
- της αξίας των πωλήσεων ή παροχής υπηρεσιών προς το Δημόσιο, δήμους και κοινότητες, δημόσιες επιχειρήσεις, οργανισμούς ή επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και
- του ειδικού φόρου κατανάλωσης πετρελαιοειδών, του φόρου κατανάλωσης καπνού και λοιπών φόρων που εμπεριέχονται στην τιμή πώλησης.

Οι ανώνυμες χρηματιστηριακές εταιρείες παροχής επενδυτικών υπηρεσιών υπολογίζουν την πρόβλεψη επί της αξίας της προμήθειας που αναγράφεται στα πινακίδια, τα οποία εκδίδουν προς επιτηδευματίες ή ιδιώτες, και με την προϋπόθεση ότι σε αυτά αναγράφονται τα στοιχεία, που ορίζονται από τις διατάξεις του Κ.Β.Σ. και μετέπειτα του Κ.Φ.Α.Σ..

Ειδικά για τις επιχειρήσεις σταθερής και κινητής τηλεφωνίας, τις επιχειρήσεις ύδρευσης - αποχέτευσης, τις επιχειρήσεις παράγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, τις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης συνδρομητικών τηλεοπτικών σταθμών, καθώς και τις επιχειρήσεις διανομής και παροχής φυσικού αερίου, το ποσό της πρόβλεψης υπολογίζεται με ποσοστό ένα τοις εκατό (1%) επί της αξίας των αγαθών ή υπηρεσιών ή συνδρομητικών που αναγράφεται στα εκδιδόμενα, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κ.Β.Σ. στοιχεία προς επιτηδευματίες ή ιδιώτες, με εξαίρεση αυτά που εκδίδονται προς το Δημόσιο, δήμους και κοινότητες, δημόσιες επιχειρήσεις, οργανισμούς ή επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Ομοίως, υπολογίζεται πρόβλεψη με ποσοστό ένα τοις εκατό (1%) επί της αναγραφόμενης στις αποδείξεις λιανικής πώλησης αξίας, η οποία προκύπτει από λιανικές πωλήσεις διαρκών

καταναλωτικών αγαθών με πίστωση που περιλαμβάνονται στους με αριθμό 501 - 503,521 - 528 και 721 - 726 ⁸κωδικούς ειδών και υπηρεσιών της έρευνας οικογενειακών προϋπολογισμών των ετών 1993 - 1994 της Ε.Σ.Υ.Ε., με την προϋπόθεση ότι στις αποδείξεις αυτές αναγράφεται διακεκριμένα το είδος, η ποσότητα και η αξία των συγκεκριμένων αγαθών.

Τα ποσοστά των επισφαλών απαιτήσεων άλλαξαν δυο φορές. Η πρώτη αλλαγή έγινε με τον Ν.01/2009 όπου αυξήθηκαν από μισό τοις εκατό (0,5%) και ένα τοις εκατό (1%) σε ένα τοις εκατό (1%) και ένα και μισό τοις εκατό (1,5%) αντίστοιχα, και ισχύουν για δαπάνες που πραγματοποιούνται κατά τη χρήση 2009. Η δεύτερη τροποποίηση έγινε με τον Ν. 3814/2010, όπου τα ποσοστά επανήλθαν στις προηγούμενες τιμές τους, δηλαδή μισό τοις εκατό (0,5%) και ένα τοις εκατό (1%), αντίστοιχα.

Το ποσό των ως άνω προβλέψεων για κάθε διαχειριστική χρήση, συναθροιζόμενο με το ποσό της πρόβλεψης που έγινε σε προγενέστερες διαχειριστικές χρήσεις και η οποία εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία της επιχείρησης, δεν μπορεί να υπερβεί το ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%) του συνολικού χρωστικού υπολοίπου του λογαριασμού «Πελάτες», όπως αυτό εμφανίζεται στην απογραφή τέλους χρήσης. Για τον υπολογισμό του χρωστικού υπολοίπου των πελατών, δεν περιλαμβάνονται τυχόν υπόλοιπα που αφορούν το Δημόσιο, δήμους ή κοινότητες, δημόσιες επιχειρήσεις, οργανισμούς ή επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου.

Η έκπτωση της δαπάνης αυτής από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία τους σε ειδικό λογαριασμό «Προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων».

Η σχηματιζόμενη πρόβλεψη χρησιμοποιείται για την απόσβεση (διαγραφή) πελατών οι οποίοι είναι ανεπίδεκτοι είσπραξης.

Για τους πελάτες που διαγράφονται και για τους οποίους **δεν έχουν ασκηθεί ένδικα μέσα**, η επιχείρηση υποχρεούται να γνωστοποιεί σε αυτούς, ότι διέγραψε την επισφαλή απαίτησή της, εφόσον το ποσό της επισφαλούς απαίτησης, ανά πελάτη, υπερβαίνει τα χίλια (1.000) ευρώ. Επίσης, για τους πελάτες των οποίων οι απαιτήσεις διεγράφησαν σύμφωνα με τα πιο πάνω, η

---

⁸ Οι κωδικοί ειδών αναφέρονται σε έπιπλα, φωτιστικά και είδη διακόσμησης, Καλύμματα δαπέδου, Ηλεκτρικές κουζίνες, Πλυντήρια ρούχων, στεγνωτήρια, σιδερωτήρια, ψυγεία - καταψύκτες, πλυντήρια πιάτων, συσκευές θέρμανσης χώρου ή νερού, Ηλεκτρικές σκούπες, Ραπτομηχανές, τηλεοράσεις,, Βίντεο, ηλεκτρονικούς υπολογιστές, ηλεκτρονικά παιχνίδια, φωτογραφικές μηχανές και κάμερες, μουσικά όργανα.

επιχείρηση συντάσσει **συγκεντρωτική κατάσταση** με πλήρη στοιχεία για τον καθένα, στην οποία αναγράφονται το ονοματεπώνυμο ή η επωνυμία, το επάγγελμα, η διεύθυνση, η δημόσια οικονομική υπηρεσία και ο αριθμός φορολογικού μητρώου του πελάτη, καθώς και το διαγραφέν ποσό. Η πιο πάνω κατάσταση υποβάλλεται στην αρμόδια για τη φορολογία της επιχείρησης Δ.Ο.Υ. σε τρία (3) αντίγραφα, μέχρι τη λήξη της προθεσμίας, η οποία ορίζεται από το άρθρο 20 του Π.Δ. 186/1992.

Πέραν της σχηματιζόμενης κατά τα ανωτέρω πρόβλεψης, κανένα άλλο ποσό δεν αναγνωρίζεται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων. Εξαιρετικά, αν σε κάποια διαχειριστική χρήση το ποσό των πράγματι επισφαλών απαιτήσεων, για τις οποίες έχουν εξαντληθεί όλα τα ένδικα μέσα, είναι μεγαλύτερο εκείνου που προκύπτει από την εφαρμογή του αντίστοιχου ποσοστού πρόβλεψης, **το επιπλέον ποσό που δεν καλύπτεται από τη σχηματισθείσα πρόβλεψη, μπορεί να αποσβεσθεί στη διαχειριστική αυτή χρήση με οριστικές εγγραφές.**

Το ποσό της πρόβλεψης που εμφανίζεται στο λογαριασμό 44.11 «Προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις» δεν υπόκειται σε φορολογία εισοδήματος, εκτός και αν στο τέλος κάθε πενταετίας, αρχής γενομένης από τη διαχειριστική περίοδο 2005 υφίσταται στον ως άνω λογαριασμό υπόλοιπο, λόγω μη επαληθεύσεως των προβλέψεων με επισφαλείς απαιτήσεις. Το υπόλοιπο αυτό ποσό, μεταφέρεται στα ακαθάριστα έσοδα της επόμενης διαχειριστικής περιόδου, υποκείμενο σε φορολογία με τις γενικές διατάξεις.

Ειδικά για τον υπολογισμό των καθαρών κερδών των επιχειρήσεων που εκμεταλλεύονται **επιβατικά αυτοκίνητα δημόσιας χρήσης** επιτρέπεται για την κάλυψη επισφαλών απαιτήσεων πελατών τους να ενεργείται έκπτωση δύο τοις εκατό (2%) επί των ακαθάριστων εσόδων τους.

Το 2011 με τον Ν.3943 προστίθεται νέα παράγραφος που αφορά επιχειρήσεις επαγγελματιών πρακτόρων παιχνιδιών πρόγνωσης. Έτσι, στις **επιχειρήσεις επαγγελματιών πρακτόρων παιχνιδιών πρόγνωσης** της εταιρείας «Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου Α.Ε.» (Ο.Π.Α.Π. Α.Ε) και της εταιρείας «Οργανισμός Διεξαγωγής Ιπποδρομιών Ελλάδος Α.Ε.» (Ο.Δ.Ι.Ε. Α.Ε.), παρέχεται η δυνατότητα έκπτωσης για τις πραγματοποιούμενες πωλήσεις τους, ποσοστού με κλίμακα δύο τοις εκατό (2%) για αξίες μέχρι 700.000 ευρώ, ένα τοις εκατό (1%) για αξίες από 700.001 έως 1.500.000 ευρώ και μισό τοις εκατό (0,5%) για ποσά άνω των 1.500.001 ευρώ, ως ποσό πρόβλεψης επισφαλών απαιτήσεων. Σύμφωνα με τον νόμο, αυτό ισχύει για χρήσεις που κλείνουν από 31/12/2010 και μετά.

Με τον Ν.4110/2013 προστίθεται νέο εδάφιο το οποίο ορίζει ότι ο συντελεστής για το σχηματισμό πρόβλεψης (0,5%), εφαρμόζεται και για τους **ελεύθερους επαγγελματίες** ανεξάρτητα από την κατηγορία τήρησης βιβλίων του Κώδικα Φορολογικής Απεικόνισης Συναλλαγών.

2. Το ποσό της πρόβλεψης για την κάλυψη επισφαλών απαιτήσεων των εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης.

Η έκπτωση αυτή υπολογίζεται σε ποσοστό δύο τοις εκατό (2 %) επί του συνολικού ύψους μισθωμάτων, τα οποία προκύπτουν από τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, που έχουν συναφθεί μέσα στην οικεία διαχειριστική χρήση. Το ποσό αυτό της πρόβλεψης για κάθε διαχειριστική χρήση συναθροιζόμενο με το ποσό της πρόβλεψης η οποία διενεργήθηκε σε προγενέστερες διαχειριστικές χρήσεις και εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία της επιχείρησης, δεν μπορεί να υπερβεί το είκοσι πέντε τοις εκατό (25 %) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, όπως αυτό εμφανίζεται στην απογραφή τέλους χρήσης. Η έκπτωση αυτή εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία σε ειδικό λογαριασμό "Προβλέψεις για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων". Πέραν της πρόβλεψης αυτής, κανένα άλλο ποσό δεν αναγνωρίζεται για έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα των εταιριών χρηματοδοτικής μίσθωσης για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων.

3. Το ποσό των προβλέψεων για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία.

Η πρόβλεψη αυτή σχηματίζεται στο τέλος κάθε διαχειριστικής χρήσης, και καλύπτει τις αποζημιώσεις προσωπικού λόγω συνταξιοδότησής τους κατά το επόμενο έτος. Η περίπτωση αυτή καταργήθηκε με τον Ν.4110.

Οι Προβλέψεις σύμφωνα με τον Ν.4172

Ο νέος Κ.Φ.Ε. αναγνωρίζει φορολογικά μόνο τα ποσά των προβλέψεων που σχηματίζονται για την κάλυψη των επισφαλών απαιτήσεων και κανένα άλλο ποσό πρόβλεψης. Έτσι, για να εκπέσουν φορολογικά, τα ποσά των προβλέψεων για την απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων καθώς και οι διαγραφές τους, πρέπει να τηρούνται τα ακόλουθα:

- ✓ για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις μέχρι το ποσό των χιλίων (1.000) ευρώ που δεν έχουν εισπραχθεί για διάστημα άνω των δώδεκα (12) μηνών, ο φορολογούμενος δύναται να σχηματίσει πρόβλεψη επισφαλών απαιτήσεων σε ποσοστό εκατό τοις εκατό (100%) της εν λόγω απαίτησης, **εφόσον έχουν αναληφθεί οι κατάλληλες ενέργειες για τη διασφάλιση του δικαιώματος είσπραξης της εν λόγω απαίτησης,**
- ✓ για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις άνω του ποσού των χιλίων (1.000) ευρώ που δεν έχουν εισπραχθεί για διάστημα άνω των δώδεκα (12) μηνών, ο φορολογούμενος δύναται να σχηματίσει πρόβλεψη επισφαλών απαιτήσεων, **εφόσον έχουν αναληφθεί οι κατάλληλες ενέργειες για τη διασφάλιση του δικαιώματος είσπραξης της εν λόγω απαίτησης, σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα:**

Πίνακας 5 Σχηματισμός Πρόβλεψης για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις άνω του ποσού των χιλίων (1.000) ευρώ, Ν.4172

Χρόνος υπερημερίας σε μήνες	Προβλέψεις σε ποσοστό
>12	50
>18	75
>24	100

Ο σχηματισμός προβλέψεων επισφαλών απαιτήσεων δεν επιτρέπεται στις περιπτώσεις επισφαλών απαιτήσεων κατά των μετόχων ή εταίρων της επιχείρησης με ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής δέκα τοις εκατό (10%) και των θυγατρικών εταιρειών της επιχείρησης με ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής δέκα τοις εκατό (10%), εκτός αν για την αξίωση που αφορά αυτές τις οφειλές υπάρχει εκκρεμοδικία ενώπιον δικαστηρίου ή διαιτητικού δικαστηρίου, ή εάν ο οφειλέτης έχει υποβάλει αίτημα κήρυξης σε πτώχευση ή υπαγωγής σε διαδικασία εξυγίανσης ή σε βάρος του έχει εκκινήσει η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης. Επίσης, δεν επιτρέπεται ο σχηματισμός προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις που καλύπτονται από ασφάλιση ή οποιαδήποτε εγγυοδοσία ή άλλη ενοχική ή εμπράγματα ασφάλεια ή για οφειλές του Δημοσίου ή των Ο.Τ.Α. ή για εκείνες που έχουν δοθεί με την εγγύηση αυτών των φορέων.

Η πρόβλεψη επισφαλών απαιτήσεων, ανακτάται άμεσα με τη μεταφορά της στα κέρδη της επιχείρησης, εφόσον η απαίτηση **καταστεί εισπράξιμη ή διαγραφεί**.

Η απαίτηση μπορεί να διαγραφεί για φορολογικούς σκοπούς, μόνον εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις:

- έχει προηγουμένως εγγραφεί ποσό που αντιστοιχεί στην οφειλή ως έσοδο,
- έχει προηγουμένως διαγραφεί από τα βιβλία του φορολογούμενου και
- έχουν αναληφθεί όλες οι κατά νόμο ενέργειες για την είσπραξη της απαίτησης.

Οι **τράπεζες** μπορούν να εκπίπτουν προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων σε ποσοστό ένα τοις εκατό (1%) επί του ποσού του ετήσιου μέσου όρου των πραγματικών χορηγήσεων, όπως αυτό προκύπτει από τις μηνιαίες λογιστικές καταστάσεις τους. Τέτοιες χορηγήσεις συνιστούν οι απαιτήσεις κεφαλαίου και οι απαιτήσεις των εγγεγραμμένων τόκων, όχι όμως και επισφαλών ή μη εισπράξιμων τόκων των επισφαλών απαιτήσεων ή απαιτήσεων μη παραγωγικών, τους οποίους οι τράπεζες δικαιούνται να μην εμφανίζουν ή εγγράφουν στα βιβλία τους, υποχρεούμενες να αποδεικνύουν ότι πρόκειται για τέτοιους τόκους, καθώς και η κάλυψη στο σύνολό του ή εν μέρει ομολογιακού δανείου ιδιωτικών επιχειρήσεων ή η απόκτηση μετοχών κατά τη σύσταση ανώνυμης εταιρείας ή αύξηση του κεφαλαίου της, για το χρονικό διάστημα κατά το οποίο οι τίτλοι των ομολογιών ή μετοχών παραμένουν στο χαρτοφυλάκιο της τράπεζας. Στις χορηγήσεις αυτές δεν περιλαμβάνονται τα δάνεια γενικά προς το Δημόσιο και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα δάνεια γενικά για τα οποία δόθηκε εγγύηση του Δημοσίου και οι καταθέσεις σε άλλες τράπεζες. Πέρα από το ποσοστό έκπτωσης που προβλέπεται στο προηγούμενο εδάφιο οι τράπεζες μπορούν να εκπίπτουν από το εισόδημά τους, για τον προσδιορισμό των αποτελεσμάτων της χρήσης πρόσθετες ειδικές κατά περίπτωση προβλέψεις για την απόσβεση απαιτήσεων κατά πελατών τους, για τις οποίες έχει διακοπεί ο λογισμός τόκων.

Οι **εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης** μπορούν να εκπίπτουν προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων σε ποσοστό μέχρι δύο τοις εκατό (2%) επί του συνολικού ύψους μισθωμάτων, τα οποία προκύπτουν από τις συμβάσεις χρηματοδοτικής μίσθωσης, που έχουν συναφθεί μέσα στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Το ποσό αυτό της πρόβλεψης για κάθε φορολογικό έτος, συναθροιζόμενο με το ποσό της πρόβλεψης, η οποία διενεργήθηκε σε προγενέστερα φορολογικά έτη και εμφανίζεται στα τηρούμενα βιβλία της επιχείρησης, δεν μπορεί να υπερβεί το είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου.

Οι εταιρείες πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring), μπορούν να εκπίπτουν μέχρι ενάμιση τοις εκατό (1,5%) επί του μέσου ετήσιου ύψους των ποσών που ο φορέας έχει προεξοφλήσει έναντι απαιτήσεων που έχει αναλάβει να εισπράξει από εξαγωγική δραστηριότητα χωρίς δικαίωμα αναγωγής, καθώς και μέχρι ένα τοις εκατό (1%) επί του μέσου ετήσιου ύψους των ποσών των προεξοφλήσεων έναντι απαιτήσεων με δικαίωμα αναγωγής.

Στις επιχειρήσεις επαγγελματιών πρακτόρων παιχνιδιών πρόγνωσης της εταιρείας «Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου Α.Ε.» (Ο.Π.Α.Π. Α.Ε.), παρέχεται η δυνατότητα έκπτωσης για τις πραγματοποιούμενες πωλήσεις τους, ποσοστού με κλίμακα ενάμισι τοις εκατό (1,5%) για αξίες μέχρι 500.000 ευρώ και ένα τοις εκατό (1%) για αξίες από 500.001 έως 1.000.000 ευρώ, ως ποσό πρόβλεψης επισφαλών απαιτήσεων. Η διάταξη αυτή προστέθηκε με τον Ν.4328/2015 και καταργήθηκε με τον Ν.4336/2015. Έτσι έχει ισχύ μόνο για τη χρήση του 2014.

Από τα παραπάνω παρατηρούμε αλλαγή στον τρόπο υπολογισμού και σχηματισμού των προβλέψεων μεταξύ των δυο νόμων. Η επιχείρηση με τον Ν.2238 σχημάτιζε πρόβλεψη ανεξαρτήτως αν υπήρχαν ή όχι περιπτώσεις πελατών που καθυστερούσαν τις πληρωμές τους, ή αν μια απαίτηση καθίστατο επισφαλής ή ανεπίδεκτη είσπραξης. Στην ουσία σχημάτιζε ένα είδος αποθεματικού το οποίο στη συνέχεια μπορούσε να χρησιμοποιήσει για να διαγράψει επισφάλειες ανεπίδεκτες προς είσπραξη. Μάλιστα αν τηρούνταν κάποιες προϋποθέσεις (υποβολή συγκεντρωτικής κατάστασης στη Δ.Ο.Υ. και ενημέρωση του πελάτη για τη διαγραφή της απαίτησης) κατά το φορολογικό έλεγχο δεν χρειαζόταν περαιτέρω αποδείξεις για τη μη ανάκτηση της επισφάλειας. Στην περίπτωση όμως, που η πρόβλεψη δεν κάλυπτε τις επισφάλειες, για να αποδειχτεί η ζημία από τη μη είσπραξη τους, θα έπρεπε να έχουν γίνει ενέργειες με χρήση ένδικων μέσων.

Με το νέο καθεστώς του Ν.4172, για να καταγραφεί η επισφαλής απαίτηση στα βιβλία της επιχείρησης θα πρέπει να είναι πράγματι ανεπίδεκτη είσπραξης, και να έχουν αναληφθεί οι κατάλληλες ενέργειες για την είσπραξή τους. Έτσι, θα χρεώνεται ο λογαριασμός εξόδου για την πρόβλεψη (68.05 Άλλες προβλέψεις), η πίστωση όμως θα αφορά λογαριασμό υποχρέωσης (57.02 Άλλες προβλέψεις). « Ο πρώτος θα μεταφέρεται στα αποτελέσματα χρήσης ως έξοδο και ο δεύτερος μέσω του ισολογισμού θα ανοίγει στην επόμενη χρήση, ως υποχρέωση » (Σγουρινάκης, 2015). Οπότε η υποχρέωση αυτή θα περιμένει τον διακανονισμό

της· αν η απαίτηση καταστεί εισπράξιμη, θα επιβαρύνει τα κέρδη της χρήσης. Αν πάλι διαγραφεί θα πιστωθεί ο λογαριασμός του πελάτη. Για να διαγραφεί θα πρέπει να καλύπτονται οι προϋποθέσεις που αναφέραμε παραπάνω, διαφορετικά το ποσό που αφορά τη διαγραφή του πελάτη πρέπει να αναμορφώνεται.

Ακόμα σύμφωνα με την ΠΟΛ.1056/2015 σε σχηματισμό πρόβλεψης επισφαλών απαιτήσεων μπορούν να προβούν και οντότητες με απλογραφικά βιβλία με εξωλογιστικό τρόπο καθώς δεν υπάρχει υποχρέωση τήρησης καρτέλας πελατών. Αυτό προβλεπόταν και από τον Ν. 4110 ως ποσοστό 0,5% επί των πωλήσεων παλαιότερα. Όμως σύμφωνα με την ίδια ΠΟΛ., πλέον ο σχηματισμός πρόβλεψης επισφαλών απαιτήσεων δεν περιορίζεται σε χονδρικές συναλλαγές αλλά και σε λιανικές.

Τέλος, ο νέος Κ.Φ.Ε. δεν αναγνωρίζει φορολογικά άλλες προβλέψεις, σε αντίθεση με τον προηγούμενο που προέβλεπε έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα και για τις προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού σε περίπτωση εξόδου από την υπηρεσία.

3.4.13. Αποσβέσεις

Οι επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες να δημιουργούν αποσβέσεις ετησίως, για τα πάγια περιουσιακά τους στοιχεία, ώστε να καλύπτουν τη φθορά στην οποία αυτά υπόκεινται με το πέρας των ετών. Οι αποσβέσεις, υπολογίζονται επί της αξίας κτήσης των παγίων στοιχείων ή στην αναπροσαρμοσμένη αξία τους μετα από προσθήκες ή βελτιώσεις. Για να αναγνωρίζεται φορολογικά η απόσβεση, αφού αυτή υπολογιστεί πρέπει να καταχωρηθεί στα βιβλία της επιχείρησης. Επίσης δεν επιτρέπεται η μεταφορά αποσβενόμενων ποσών μεταξύ οικονομικών χρήσεων. Ο τρόπος υπολογισμού τους έχει υποστεί τροποποιήσεις την τελευταία δεκαετία από τον Ν.4110/2013 και τον Ν.4172/2013.

Οι Αποσβέσεις Σύμφωνα με τον Ν.2238

Οι φορολογικές αποσβέσεις μέχρι το 2011, ταυτιζόταν με τις λογιστικές. Ο νόμος προέβλεπε ότι οι αποσβέσεις πρέπει να διενεργούνται με τη σταθερή μέθοδο απόσβεσης επί της αξίας κτήσης των πάγιων περιουσιακών στοιχείων, προσαυξημένης με τις δαπάνες προσθηκών και βελτιώσεων. Αυτό δεν είχε ισχύ για τις βιομηχανικές, βιοτεχνικές, μεταλλευτικές, λατομικές

και μικτές επιχειρήσεις. Για τα καινούργια μηχανήματα και τον λοιπό μηχανολογικό ή τεχνικό εξοπλισμό παράγωγής αυτών των επιχειρήσεων, οι αποσβέσεις διενεργούνται υποχρεωτικά είτε με τη σταθερή μέθοδο απόσβεσης, είτε με τη φθίνουσα μέθοδο απόσβεσης. Η μέθοδος όμως που θα επιλεγεί για τα πάγια αυτά περιουσιακά στοιχεία πρέπει να εφαρμόζεται κατά πάγιο τρόπο.

Για τον υπολογισμό των αποσβέσεων για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία που ανήκουν στην ίδια κατηγορία, οι επιχειρήσεις μπορούν να επιλέγουν και να χρησιμοποιούν είτε τον κατώτερο είτε τον ανώτερο συντελεστή απόσβεσης, είτε οποιονδήποτε άλλο ενδιάμεσο συντελεστή μεταξύ κατώτερου και ανώτερου. Ο συντελεστής που επιλέγεται πρέπει να χρησιμοποιείται σταθερά, μέχρι την πλήρη απόσβεση του παγίου.

Οι κατώτεροι και ανώτεροι συντελεστές αποσβέσεων καθορίζονται με το προεδρικό διάταγμα 299/2003.

Τα πάγια στοιχεία των οποίων η αξία κτήσης του καθενός είναι μέχρι χίλια διακόσια (1.200) ευρώ, μπορούν να αποσβεστούν εξ' ολοκλήρου μέσα στη χρήση κατά την οποία αυτά χρησιμοποιήθηκαν ή τέθηκαν σε λειτουργία.

Ειδικότερα οι νέες επιχειρήσεις για τις **τρεις** πρώτες διαχειριστικές χρήσεις που έπονται της χρήσης μέσα στην οποία άρχισε η παραγωγική λειτουργία τους, δύνανται να προβούν σε απόσβεση όλων των πάγιων περιουσιακών στοιχείων τους, είτε με συντελεστή μηδέν τοις εκατό (0%) είτε με συντελεστή πενήντα τοις εκατό (50%) του ισχύοντος ποσοστού. Ο συντελεστής απόσβεσης που θα επιλεγεί από την επιχείρηση όμως, δεν πρέπει να μεταβάλλεται από διαχειριστική χρήση σε διαχειριστική χρήση.

Τα παραπάνω εφαρμόζονται και για τη δαπάνη που καταβάλλει η επιχείρηση, για την κατασκευή μη ιδιόκτητου δικτύου σύνδεσης του σταθμού αυτοπαραγωγής ή ανεξάρτητης παράγωγής μέχρι το δίκτυο της Δ.Ε.Η.

Ειδικά, για πάγια στοιχεία που έχουν αγοραστεί από εξωχώρια εταιρία, δεν αναγνωρίζονται προς έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα οι αποσβέσεις τους. Η διάταξη αυτή είχε ισχύ μέχρι το 2008. Με τον Ν.3842 αναγνωρίζονται από 01/01/2009 και οι αποσβέσεις για αυτά τα πάγια.

Τέλος, οι εταιρίες χρηματοδοτικής μίσθωσης του Ν. 1665/1986 ενεργούν αποσβέσεις στα μίσθια σε ίσα μέρη ανάλογα με τα έτη διάρκειας της σύμβασης.

Οι Αποσβέσεις σύμφωνα με τον Ν.4110/2013

Για τις χρήσεις 2012 και 2013 οι επιχειρήσεις διενεργούν αποσβέσεις για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία που έχουν στην κυριότητά τους, ανεξαρτήτως αν τα χρησιμοποιούν, τα εκμισθώνουν ή τα εκμεταλλεύονται με οποιοδήποτε τρόπο. Η μόνη μέθοδος απόσβεσης που αναγνωρίζεται φορολογικά είναι αυτή της σταθερής απόσβεσης. Οι συντελεστές απόσβεσης, επι των οποίων πολλαπλασιάζεται η αξία κτήσης του παγίου μαζί με τις πιθανές προσθήκες ή βελτιώσεις για να διενεργηθεί η απόσβεση, φαίνονται στους πίνακες (6) και (7). Έτσι η επιχείρηση μπορεί να αποσβένει τα πάγιά της, βάσει της ωφέλιμης ζωής τους λογιστικά, φορολογικά όμως είναι υποχρεωμένη να χρησιμοποιεί τους φορολογικούς συντελεστές. Η θετική ή αρνητική διαφορά μεταξύ τους, θα αναμορφώσει ανάλογα και το λογιστικό αποτέλεσμα.

Ειδικά οι επιχειρήσεις που μέχρι 31.12.2012 χρησιμοποιούσαν τη μέθοδο φθίνουσας απόσβεσης και είχαν αποσβέσει περισσότερο από 50% της αρχικής αξίας του παγίου περιουσιακού στοιχείου, υποχρεούνται να μεταβούν στο σύστημα σταθερής απόσβεσης. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις δύνανται να επιλέξουν τη διατήρηση του τρέχοντος καθεστώτος, μέχρι τη χρήση που η απόσβεση θα υπερβεί το 50% της αξίας του παγίου περιουσιακού στοιχείου, οπότε και αυτές μεταβαίνουν στη μέθοδο της σταθερής απόσβεσης. Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής αυτής περιόδου, οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τους συντελεστές απόσβεσης για τη σταθερή απόσβεση, πολλαπλασιαζόμενους με συντελεστή δύο (2).

Πίνακας 6 Συντελεστές απόσβεσης για όλους τους κλάδους Ν.4110/2013

Για όλους τους κλάδους	Συντελεστής απόσβεσης
Εδαφικές εκτάσεις	0%
Κτιριακές εγκαταστάσεις, γραφεία, οικίες	4%
Βιομηχανοστάσια, αποθήκες σταθμοί, μη κτιριακές εγκαταστάσεις	4%
Μηχανήματα	10%
Εξοπλισμός (εκτός Η/Υ και λογισμικού)	10%
Εξοπλισμός Η/Υ και λογισμικό	20%
Μέσα μεταφοράς ατόμων	10%
Μέσα μεταφοράς φορτίων	12%
Άυλα στοιχεία και δικαιώματα, έξοδα πολυετούς απόσβεσης	10%
Λοιπά πάγια στοιχεία	10%

Κατά παρέκκλιση των ανωτέρω ισχύουν τα εξής:	Συντελεστής απόσβεσης
Εδαφικές εκτάσεις:	5%
Για τον τομέα Β (Ορυχεία-Λατομεία), πλην του Β.09 (Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης).	
Μέσα μεταφοράς ατόμων:	12%
Για τους τομείς Ν77.11 (Ενοικίαση και εκμίσθωση αυτοκινήτων και ελαφρών μηχανοκίνητων οχημάτων) και Ο85 (Εκπαίδευση)	
Μέσα μεταφοράς φορτίων:	16%
Για τον τομέα Ν77.12 (Ενοικίαση και εκμίσθωση φορτηγών)	
Λοιπά μέσα μεταφοράς:	5%
Για τους τομείς Η49.1 (Υπεραστικές σιδηροδρομικές μεταφορές επιβατών), Η49.2 (Σιδηροδρομικές μεταφορές εμπορευμάτων), Η50 (Πλωτές μεταφορές) και Η51 (Αεροπορικές μεταφορές)-Για τρέινα, πλοία και αεροπλάνα, αντιστοίχως	
Άυλα στοιχεία και δικαιώματα:	
Για τον τομέα Ρ90 (Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση)	100%
Για τον τομέα Ι59.1 (Παράγωγή κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και τηλεοπτικών προγραμμάτων)	50%
Λοιπά πάγια στοιχεία:	
Για τον τομέα Ν77.2 (Ενοικίαση και εκμίσθωση ειδών προσωπικής ή οικιακής χρήσης) Μόνο για τα εκμισθούμενα είδη.	50%
Για τον τομέα Ν 77.3 (Ενοικίαση και εκμίσθωση άλλων μηχανημάτων, ειδών εξοπλισμού και υλικών αγαθών)-Μόνο για τα εκμισθούμενα είδη.	30%

Για τα νέα πάγια περιουσιακά στοιχεία, η απόσβεση αρχίζει από το μήνα κατά τον οποίο αυτά άρχισαν να χρησιμοποιούνται ή τέθηκαν σε λειτουργία και υπολογίζεται σε τόσα δωδέκατα, όσοι και οι μήνες μέχρι το τέλος της διαχειριστικής χρήσης. Πάγια στοιχεία των οποίων η αξία κτήσης του καθενός είναι μέχρι χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ, μπορούν να αποσβεστούν εξ' ολοκλήρου μέσα στη χρήση κατά την οποία χρησιμοποιήθηκαν.

Οι νέες επιχειρήσεις, δύνανται για τις τρεις πρώτες διαχειριστικές περιόδους να διενεργούν αποσβέσεις με μηδενικό συντελεστή για όλα τα πάγια περιουσιακά στοιχεία.

Οι παραπάνω διατάξεις εφαρμόζονται και για τη δαπάνη που καταβάλλει επιχείρηση, για την κατασκευή μη ιδιόκτητου δικτύου σύνδεσης του σταθμού αυτοπαραγωγής ή ανεξάρτητης παράγωγής μέχρι το δίκτυο της Δ.Ε.Η..

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις που εκμισθώνουν κτίριο που έχει ανεγερθεί σε έδαφός τους, αλλά με δαπάνες του μισθωτή, εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδά τους τις αποσβέσεις που προβλέπονται στην περίπτωση αυτή.

Τέλος τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, καθώς και οι δημόσιοι ερευνητικοί και τεχνολογικοί φορείς της χώρας, διενεργούν το σύνολο των αποσβέσεων επί του εξοπλισμού, των οργάνων και των λοιπών παγίων στοιχείων τους, με τη σταθερή μέθοδο απόσβεσης και εντός τριών ετών από την απόκτησή τους. Εφόσον αποκτώνται για την υλοποίηση χρηματοδοτούμενου ερευνητικού έργου, από δημόσιους ή κοινοτικούς πόρους συγκεκριμένης χρονικής διάρκειας, αποσβένονται κατά τη διάρκεια υλοποίησης του ερευνητικού έργου και μέχρι τη λήξη αυτού.

Οι Αποσβέσεις Σύμφωνα με τον 4172/2013

Σύμφωνα με τον νέο Κ.Φ.Ε., «οι αποσβέσεις των στοιχείων του ενεργητικού εκπίπτουν από τον κάτοχο των παγίων στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης σε όλες τις περιπτώσεις». Όμως σε περίπτωση χρηματοοικονομικής μίσθωσης εκπίπτουν από τον μισθωτή.

Πάγια που δεν υπόκεινται σε φθορά και αχρήστευση λόγω παλαιότητας όπως εδαφικές εκτάσεις, έργα τέχνης, αντίκες, κοσμήματα κ.λπ., δεν υπόκεινται και σε απόσβεση. Για τις υπόλοιπες κατηγορίες παγίων, οι συντελεστές απόσβεσης παρουσιάζονται στον πίνακα 3.

Και στην περίπτωση αυτή, η επιχείρηση δύναται να διενεργεί λογιστικές αποσβέσεις διαφορετικές από τις φορολογικές. Έτσι μπορεί να έχουμε λογιστικές αποσβέσεις μεγαλύτερες ή μικρότερες από τις φορολογικές, οπότε θα πρέπει να αναμορφώσουμε τα λογιστικά κέρδη.

Πίνακας 8 Συντελεστές αποσβέσεις ανα κατηγορία παγίου, Ν.4172

Κατηγορία ενεργητικού επιχείρησης	Συντελεστής απόσβεσης (% ανά φορολογικό έτος)
Κτίρια, κατασκευές, εγκαταστάσεις, βιομηχανικές και ειδικές εγκαταστάσεις, μη κτιριακές εγκαταστάσεις, αποθήκες και σταθμοί, περιλαμβανομένων των παραρτημάτων τους (και ειδικών οχημάτων φορτοεκφόρτωσης)	4
Εδαφικές εκτάσεις που χρησιμοποιούνται σε εξόρυξη και λατομεία, εκτός αν χρησιμοποιούνται για τις υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	5
Μέσα μαζικής μεταφοράς, περιλαμβανομένων αεροσκαφών, σιδηροδρομικών συρμών, πλοίων και σκαφών	5
Μηχανήματα, εξοπλισμός εκτός Η/Υ και λογισμικού	10
Άυλα στοιχεία και δικαιώματα και έξοδα πολυετούς απόσβεσης	10
Λοιπά πάγια στοιχεία της επιχείρησης	10
Μέσα μεταφοράς εμπορευμάτων («εσωτερικές εμπορευματικές μεταφορές»)	12
Μέσα μεταφοράς ατόμων	16
Εξοπλισμός Η/Υ, κύριος και περιφερειακός και λογισμικό	20
Εξοπλισμός και όργανα που χρησιμοποιούνται για τις ανάγκες εκτέλεσης της επιστημονικής και της τεχνολογικής έρευνας (άρθρου 22Α. 4386/11-5-2016)	40
Ισχύς από 11-05-2016	

Ο συντελεστής απόσβεσης του πίνακα 3 για τα άυλα στοιχεία και δικαιώματα ισχύει, εφόσον δεν προκύπτει συμβατικά από την αρχική συμφωνία διαφορετική των δέκα (10) ετών οικονομική διάρκεια ζωής. Στην περίπτωση αυτή ο συντελεστής, διαμορφώνεται ως το πηλίκο $\frac{1}{\text{έτη διάρκειας ζωής δικαιώματος}}$. Σε περίπτωση δικαιωμάτων που θεμελιώθηκαν

πριν από την έναρξη ισχύος του Ν.4172, για την αναπόσβεστη αξία (εναπομείνασα αξία), ως διάρκεια δικαιώματος λαμβάνεται η υπολειπόμενη διάρκεια του δικαιώματος.

Η απόσβεση ενός πάγιου περιουσιακού στοιχείου αρχίζει από τον επόμενο μήνα εντός του οποίου χρησιμοποιείται ή τίθεται σε υπηρεσία από τον φορολογούμενο κατ' αναλογία με τους συντελεστές του πίνακα (8) και εξακολουθεί να ισχύει με τον ν.4172, η εξ' ολοκλήρου απόσβεση του παγίου, εάν η αποσβέσιμη αξία του, είναι μικρότερη από χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ.

Τέλος για τις νέες επιχειρήσεις, εξακολουθεί να ισχύει ότι, δύνανται να αναβάλουν την απόσβεση των περιουσιακών στοιχείων τους κατά τα πρώτα τρία (3) φορολογικά έτη.

Οι τροποποιήσεις ως προς τις αποσβέσεις των παγίων με το πέρας των ετών είναι αρκετές. Αυτές αφορούν κυρίως τους συντελεστές και τις μεθόδους απόσβεσης .

Έτσι ενώ παλαιότερα και για χρήσεις μέχρι 31/12/2012 οι συντελεστές των αποσβέσεων οριζόταν από το προεδρικό διάταγμα 299/2003 με ανώτατα και κατώτατα όρια ανα κατηγορία παγίου, πλέον από τον Ν.4110 για χρήσεις από 01/01/2013 και μετά, ορίστηκαν ανώτατοι συντελεστές. Οι ποσοστιαίες μεταβολές μεταξύ των παλαιότερων και νεότερων συντελεστών αποσβέσεων παρουσιάζονται στον πίνακα (9).

Ακόμα ο Ν.4110 κατήργησε τη φθίνουσα μέθοδο απόσβεσης. Πλέον η μονή μέθοδος αποσβέσεων που αναγνωρίζεται φορολογικά είναι η σταθερή.

Τροποποίηση παρατηρούμε ακόμα ως προς το όριο της εφάπαξ απόσβεσης παγίου. Έτσι από 01/01/2013 πάγια με αξία κτήσης μέχρι χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ αποσβένονται πλήρως. Για τα προηγούμενα έτη το όριο ήταν τα χίλια διακόσια (1.200) ευρώ.

Με τον νέο Κ.Φ.Ε. καταργήθηκαν οι ειδικοί συντελεστές για πάγια ειδικών κατηγοριών (πίνακας 7). Πλέον υπάρχει ένας πίνακας με συγκεντρωμένες όλες τις κατηγορίες παγίων, σε μερικές από τις οποίες υπάρχουν τροποποιήσεις για τους συντελεστές.

Επίσης για τα νέα πάγια η απόσβεση ξεκινά από τον επόμενο μήνα που αυτά τέθηκαν σε λειτουργία, και υπολογίζεται σε τόσα δωδέκατα όσα και οι μήνες μέχρι τη λήξη της χρήσης. Πλέον η αναγωγή της απόσβεσης σε ημέρες δεν έχει ισχύ.

Πίνακας 9 Συγκριτικός πίνακας αποσβέσεων

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΑΓΙΩΝ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΑΠΟΣΒΕΣΗΣ Ν.4172/2013	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΑΠΟΣΒΕΣΗΣ Ν.4110/2013	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΑΠΟΣΒΕΣΗΣ ΠΔ 299/2003		ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΙΩΣΗ ΤΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΑΛΙΟΥΣ ΑΝΩΤΕΡΟΥΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ
			ΚΑΤΩΤΕΡΟΣ	ΑΝΩΤΕΡΟΣ	
Εδαφικές εκτάσεις	0%	0%	0%	0%	0%
Κτιριακές εγκαταστάσεις, γραφεία, βιομηχανοστάσια, αποθήκες	4%	4%	5%	8%	50%
Για οικοδομές ή τμήματα αυτών που χρησιμοποιούνται ως ξενοδοχεία	4%	4%	3%	6%	33%
Μηχανήματα, εξοπλισμός (εκτός Η/Υ και λογισμικού),	10%	10%	3%	20%	50%
Εξοπλισμός Η/Υ (κύριος και περιφερειακός) και λογισμικό	20%	20%	24%	30%	33%
Μέσα μεταφοράς απόμων:	16%	10%	11%	20%	-50% / +6%
Μέσα μεταφοράς φορτίων	12%	12%	15%	20%	40%
Λοιπά πάγια στοιχεία	10%	10%	15%	20%	50%

Πηγή : Taxheaven.gr

Η ουσιαστική αλλαγή που επέφερε ο τελευταίος νόμος αφορά τις αποσβέσεις παγίων που αποτελούν μισθια χρηματοοικονομικών μισθώσεων. Για τα πάγια αυτά, από 01/01/2014 αποσβέσεις διενεργεί ο μισθωτής και όχι ο εκμισθωτής όπως προβλεπόταν παλαιότερα.

Τέλος από 11/05/2016 οι επιχειρήσεις που πραγματοποιούν έξοδα έρευνας και ανάπτυξης, διενεργούν αποσβέσεις για τον πάγιο εξοπλισμό τους με ποσοστό 40%.

Θεωρούμε σκόπιμο να τονίσουμε εδώ, ότι με τον Ν.4172, σε περίπτωση που διενεργηθούν αποσβέσεις αλλά με συντελεστή μεγαλύτερο από τον προβλεπόμενο, οι επιπλέον διενεργηθείσες αποσβέσεις δεν αναγνωρίζονται φορολογικά. Όποτε οι επιχειρήσεις πρέπει να αναμορφώσουν τα λογιστικά αποτελέσματά τους, με την προσθήκη των επιπλέον αποσβέσεων ως λογιστική διαφορά. Σε περίπτωση που διενεργηθούν αποσβέσεις, αλλά με συντελεστή μικρότερο από τον προβλεπόμενο, οι επιπλέον διενεργηθείσες αποσβέσεις, δεν αναγνωρίζονται φορολογικά. Έτσι η επιχείρηση χάνει το δικαίωμα να πραγματοποιήσει στο μέλλον τις αποσβέσεις που όφειλε να διενεργήσει και δεν διενήργησε.

3.4.14. Άλλες μη εκπιπτόμενες δαπάνες βάσει του Ν.4172

Πέρα από όσα αναφέραμε παραπάνω ομαδοποιώντας τις διάφορες κατηγορίες δαπανών, υπάρχουν κάποιες από τις μη εκπιπτόμενες δαπάνες του Ν. 4172 που δεν αναφέρθηκαν αφού δε γινόταν η ομαδοποίησή τους στις υπάρχουσες κατηγορίες από τον Ν. 2238. Έτσι θα αναφέρουμε εδώ αυτές τις **μη εκπιπτόμενες δαπάνες βάσει του Ν. 4172**, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- κάθε είδους δαπάνη που αφορά σε αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας άνω των πεντακοσίων (500) ευρώ, εφόσον η τμηματική ή ολική εξόφληση δεν έγινε με τη χρήση τραπεζικού μέσου πληρωμής,
- η παροχή ή λήψη αμοιβών σε χρήμα ή είδος που συνιστούν ποινικό αδίκημα,
- οι **δαπάνες ψυχαγωγίας**.
Αυτό δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση που η επιχειρηματική δραστηριότητα του φορολογούμενου έχει ως κύριο αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ψυχαγωγίας και οι δαπάνες αυτές πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής,
- προσωπικές καταναλωτικές δαπάνες και
- το σύνολο των δαπανών που καταβάλλονται προς φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που είναι φορολογικός κάτοικος σε κράτος μη συνεργάσιμο ή που υπόκειται σε προνομιακό φορολογικό καθεστώς, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 65 του Κ.Φ.Ε., εκτός εάν ο φορολογούμενος αποδείξει ότι οι δαπάνες

αυτές αφορούν πραγματικές και συνήθεις συναλλαγές και δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη μεταφορά κερδών ή εισοδημάτων ή κεφαλαίων με σκοπό τη φοροαποφυγή ή τη φοροδιαφυγή. Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν αποκλείει την έκπτωση των δαπανών που καταβάλλονται προς φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που είναι φορολογικός κάτοικος σε κράτος - μέλος της Ε.Ε. ή του Ε.Ο.Χ., εφόσον υπάρχει η νομική βάση για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της Ελλάδας και αυτού του κράτους - μέλους.

Να σημειώσουμε εδώ ότι για δαπάνες που πραγματοποιούνται και αφορούν αφορολόγητα έσοδα για την επιχείρηση, αυτές δεν εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα της. Στην περίπτωση που οι δαπάνες είναι κοινές, δηλαδή αφορούν τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα αλλά και τα έσοδα που δεν υπόκεινται σε φόρο, οι δαπάνες αυτές επιμερίζονται κατά την αναλογία των αντίστοιχων εσόδων. Αυτό ισχύει, κυρίως για τις Μη κερδοσκοπικές οντότητες ημεδαπής ή αλλοδαπής, τις αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες, καθώς και για τα κάθε είδους Σωματεία και Ιδρύματα. Για τα πρόσωπα αυτά, οι με δικαίωμα έκπτωσης δαπάνες που προκύπτουν περιορίζονται στο 75% αυτών, και μόνο για τα εισοδήματα των μονών του Αγίου Όρους, δίνεται η δυνατότητα έκπτωσης τους κατά 100%.

3.5. Οι Κυριότερες Τροποποιήσεις Συνοπτικά

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας έχουν γίνει αρκετές αλλαγές στον νόμο που αφορά τις εκπιπτόμενες και μη δαπάνες από τα ακαθάριστα έσοδα των επιχειρήσεων. Αλλαγές στον Ν.2238 πραγματοποιήθηκαν πρώτα με τον Ν.3842/2010 και ήταν μικρής εμβέλειας. Το κύμα των τροποποιήσεων συνεχίστηκε με τον Ν.4110, όπου εντοπίζουμε και τις περισσότερες αλλαγές στο αρχικό νομοθέτημα. Τέλος το 2013 ψηφίστηκε ο Ν.4172, ο οποίος κατήργησε τις προηγούμενες διατάξεις και εισήγαγε ένα καινούργιο σύστημα που διαπνέεται από διαφορετική φιλοσοφία, δηλαδή τη θέσπιση γενικών αρχών χωρίς εκτεταμένη περιπτώσιολογία. Παρακάτω συνορίζουμε τις τροποποιήσεις που εντοπίσαμε κατά τη διάρκεια της μελέτης.

3.5.1. Οι τροποποιήσεις στον Ν.2238

Όπως γίνεται σαφές από το μεγαλύτερο μέρος της εργασίας, οι σημαντικότερες αλλαγές που έγιναν στην έκπτωση δαπανών από τα ακαθάριστα έσοδα επιχείρησης, επήλθαν μέσω του Ν.4110/2013 ως αντικατάσταση των προηγούμενων διατάξεων του άρθρου 31 του Κώδικα Φορολογίας εισοδήματος 2238/1994. Μπορούμε να συνοψίσουμε τις σημαντικότερες αλλαγές που επήλθαν από την 01/01/2013 και είχαν ισχύ μέχρι την 31/12/2013, στα παρακάτω:

- ✓ αν δεν καταβληθούν και βεβαιωθούν οι ασφαλιστικές εισφορές τότε δεν εκπίπτουν τα έξοδα μισθοδοσίας από τα ακαθάριστα έσοδα της επιχείρησης.
- ✓ Τα έξοδα πρώτης εγκατάστασης αποσβένονται όπως και τα υπόλοιπα πάγια
- ✓ Εξαιρέθηκαν κάποιες κατηγορίες τόκων και φόρων, από τον προσδιορισμό του φορολογικού αποτελέσματος.
- ✓ Δόθηκε η δυνατότητα σχηματισμού πρόβλεψης επισφαλών απαιτήσεων σε ποσοστό 0,5 τοις εκατό και από τους ελευθέρους επαγγελματίες.
- ✓ Οι δαπάνες τεχνολογικής και επιστημονικής έρευνας εκπίπτουν από τα ακαθάριστα έσοδα προσαυξανόμενες με ποσοστό τριάντα (30%) τοις εκατό, ιδιαίτερα αυτές που αφορούν πάγιο εξοπλισμό.
- ✓ Για δαπάνες οργάνωσης ενημερωτικών ημερίδων προς εργαζόμενους ή πελάτες που πραγματοποιούνται εκτός νομού αναγνωρίζεται φορολογικά ποσό μέχρι 300 ευρώ, ανά συμμετέχοντα.
- ✓ Στις Δωρεές. Αναγνωρίζονται μόνο εφόσον έχουν κατατεθεί σε λογαριασμό που τηρείται σε πιστωτικό ίδρυμα.
- ✓ Καταργήθηκαν οι κατώτεροι συντελεστές για τις αποσβέσεις των παγίων. Πλέον υπάρχουν μόνο ανώτεροι, οι οποίοι διαφοροποιούνται από τους παλιούς. Καταργήθηκε επίσης η μέθοδος φθίνουσας απόσβεσης.
- ✓ Εισήχθη η υποχρέωση φορολογικής αναμόρφωσης των εξόδων, και η υποβολή κατάστασης φορολογικής αναμόρφωσης, ακόμα και για την περίπτωση που είναι μηδενική.

3.5.2. Οι αλλαγές που επήλθαν με τον νέο Κ.Φ.Ε.

Ο Ν.2238 με όλες τις αλλαγές που έγιναν από την ψήφισή του το 1994 μέχρι και το 2014 αντικαταστάθηκε από τον Ν.4172 ο οποίος ψηφίστηκε στις 23/07/2013 και άρχισε να ισχύει για χρήσεις μετά την 01/01/2014.

Ο νέος Κ.Φ.Ε. άλλαξε εντελώς τον τρόπο φορολόγησης φυσικών και νομικών προσώπων και φορολογικής αναμόρφωσης. Προβλέπει πια ως εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα και την αγροτική δραστηριότητα, πέραν των υπόλοιπων δραστηριοτήτων, που μέχρι τότε υπολογιζόταν τεκμαρτά.

Έτσι ως κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα θεωρείται το σύνολο των εσόδων από τις επιχειρηματικές συναλλαγές μετά την αφαίρεση των επιχειρηματικών δαπανών, των αποσβέσεων και των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Στα έσοδα από τις επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται και τα **έσοδα από την πώληση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, καθώς και το προϊόν της εκκαθάρισής της**, όπως αυτά προκύπτουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους.

Η διαφορά του Ν.4172 σε σχέση με τα προηγούμενα νομοθετήματα αφορά στην απλοποίηση των εκπιπτόμενων και μη δαπανών. Πλέον ο τεράστιος κατάλογος των φορολογικά εκπιπτόμενων δαπανών δεν υπάρχει. Η αναγνώριση μιας δαπάνης αρκεί να πληροί τρεις προϋποθέσεις και να μην υπάρχει στον κατάλογο με τις δαπάνες που δεν αναγνωρίζονται.

Οι κυριότερες αλλαγές που παρατηρούνται :

- ✓ Το τεκμαρτό ενοίκιο υπολογίζεται ως το 3% της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου και όχι με εύρος όπως παλαιότερα.
- ✓ Δεν αναγνωρίζονται ως δαπάνη τα μισθώματα που καταβάλει ο μισθωτής στον εκμισθωτή στις περιπτώσεις leasing, αλλά οι αποσβέσεις του μισθωμένου πάγιου.
- ✓ Δεν αναγνωρίζονται ζημίες από αποτιμήσεις μεγεθών όπως τίτλων, χρεογράφων, συναλλαγματικών διαφορών, δικαιωμάτων κλπ.
- ✓ Δεν αναγνωρίζονται οι μη καταβληθείσες ασφαλιστικές εισφορές, χωρίς να συμβαίνει το ίδιο και για τις αποδοχές που αυτές αφορούν, όπως συνέβαινε παλαιότερα.
- ✓ Τα έξοδα μισθοδοσίας δεν αναγνωρίζονται, αν δεν καταβληθούν με τραπεζικό μέσο πληρωμής.

- ✓ Αναγνωρίζονται ως δαπάνη της εταιρίας οι ασφαλιστικές εισφορές των εταίρων υπό προϋποθέσεις, όπως και η επιχειρηματική αμοιβή σε κάποιες περιπτώσεις.
- ✓ Οποιαδήποτε συναλλαγή ανω των 500 ευρώ, αν δεν καταβληθεί διατραπεζικά δεν αναγνωρίζεται φορολογικά.
- ✓ Τα έξοδα φιλοξενίας για εορταστικές εκδηλώσεις και ημερίδες εκπίπτουν μέχρι ένα συγκεκριμένο ποσό, κάτι που παλαιότερα ίσχυε μόνο για τις ενημερωτικές ημερίδες.
- ✓ Δεν εκπίπτουν τόκοι από δάνεια τρίτων κατά το μέτρο που το επιτόκιο τους υπερβαίνει το επιτόκιο που προβλέπεται από την Τράπεζα της Ελλάδας. Επίσης τροποποιήθηκε ο τρόπος έκπτωσης των συνολικών τόκων, από τα ακαθάριστα έσοδα σύμφωνα με την έννοια της υποκεφαλαιοδότησης.
- ✓ Για τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης από 11/05/2016 προβλέπεται επιπλέον έκπτωση τους κατά 30% όπως και για τις αποσβέσεις των σχετικών παγίων.
- ✓ Πλέον εκπίπτουν φορολογικά **μόνο** οι προβλέψεις για επισφαλείς απατήσεις, οι οποίες σχηματίζονται όταν πραγματοποιούνται, βάσει του ύψους τους και του χρόνου καθυστέρησης τους.
- ✓ Δεν αναγνωρίζονται πλέον προβλέψεις για αποζημίωση προσωπικού λόγω εξόδου από την εργασία.
- ✓ Αναγνωρίζονται πλέον κάποιοι φόροι όπως ο Φόρος Υπεραξίας, ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας, ο Ενιαίος Φόρος Ακινήτων, τα Τέλη Κυκλοφορίας και Ταξινόμησης, ενώ προβλέπονται ρητά όσοι δεν εκπίπτουν.
- ✓ Δεν αναγνωρίζονται ζημίες από αποτιμήσεις τίτλων, χρεογράφων, δικαιωμάτων, συναλλαγματικών διαφορών, αποθεμάτων, παρα μόνο η ζημία κατά την πώληση πάγιου εξοπλισμού.
- ✓ Η έναρξη απόσβεσης ξεκινά τον επόμενο μήνα από αυτόν που τίθεται σε λειτουργία το πάγιο, και όχι από την ημέρα που ξεκινά η λειτουργία του.

4. Οι Επιπτώσεις από τις Αλλαγές στη Νομοθεσία σχετικά με τις Εκπιπτόμενες και μη Δαπάνες

4.1. Εισαγωγή

Οι φόροι αποτελούν την κυριότερη πηγή εσόδων του κράτους για τη χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών – οι άλλες πηγές είναι ο δανεισμός και η έκδοση χρήματος. Τα φορολογικά έσοδα είναι αυτά που καθορίζουν την παροχή δημόσιων αγαθών και τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Αυτό σε μεγάλο βαθμό ισχύει και αντίστροφα. Δηλαδή ανάλογα με τις κρατικές δαπάνες του κράτους, προσδιορίζεται και το ύψος της φορολόγησης.

Η φορολογική πολιτική που ακολουθείται από μια χώρα επηρεάζει τόσο τις επιδόσεις της οικονομίας, όσο και την αναδιανομή εισοδήματος μεταξύ των νοικοκυριών. Παράλληλα η φορολογία αποτελεί ουσιαστικό εργαλείο της μακροοικονομικής διαχείρισης και πολιτικής, καθώς έχει σαν σκοπό ανάλογα πάντα με τις εκάστοτε ανάγκες τη σταθεροποίηση της οικονομίας.

Ένα αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα καταφέρνει να συγκεντρώνει επαρκή έσοδα με τις μικρότερες δυνατές στρεβλώσεις στην κατανομή των πόρων και με την επίτευξη της δίκαιης διανομής του εισοδήματος. Παράλληλα, καταφέρνει να είναι απλό και να προάγει τη διαφάνεια, να είναι σταθερό στο πέρασ των ετών, αλλά και ευέλικτο τόσο στο πλαίσιο της μακροοικονομικής πολιτικής όσο και των διαφορετικών πολιτικών ιδεολογιών. Τέλος, ένα αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα πρέπει να ενισχύει την επιχειρηματική δραστηριότητα, την αποταμίευση, την επένδυση και την κατανάλωση.

Προς την κατεύθυνση αυτή φαίνεται να κινείται και ο νέος νόμος για τη φορολογία εισοδήματος (Ν. 4172). Σε μια χρονική περίοδο όπου η Ελληνική οικονομία βρίσκεται υπό το καθεστώς πολλαπλών μεταρρυθμίσεων για την κάλυψη των δημοσιονομικών ελλειμμάτων των τελευταίων ετών, η ανάγκη για κάτι τέτοιο είναι τεράστια. Σε συνδυασμό με τον περιορισμό των κρατικών δαπανών και φυσικά και άλλων δημοσιονομικών μέτρων, πιθανά η ελληνική οικονομία να μπορέσει να σταθεί και πάλι στα πόδια της σε βάθος χρόνου.

Παραπάνω παρακολουθήσαμε τις τροποποιήσεις που έγιναν τα τελευταία χρόνια ως προς τη διαμόρφωση της φορολογικής βάσης των επιχειρήσεων. Η μεγαλύτερη από αυτές ήταν η

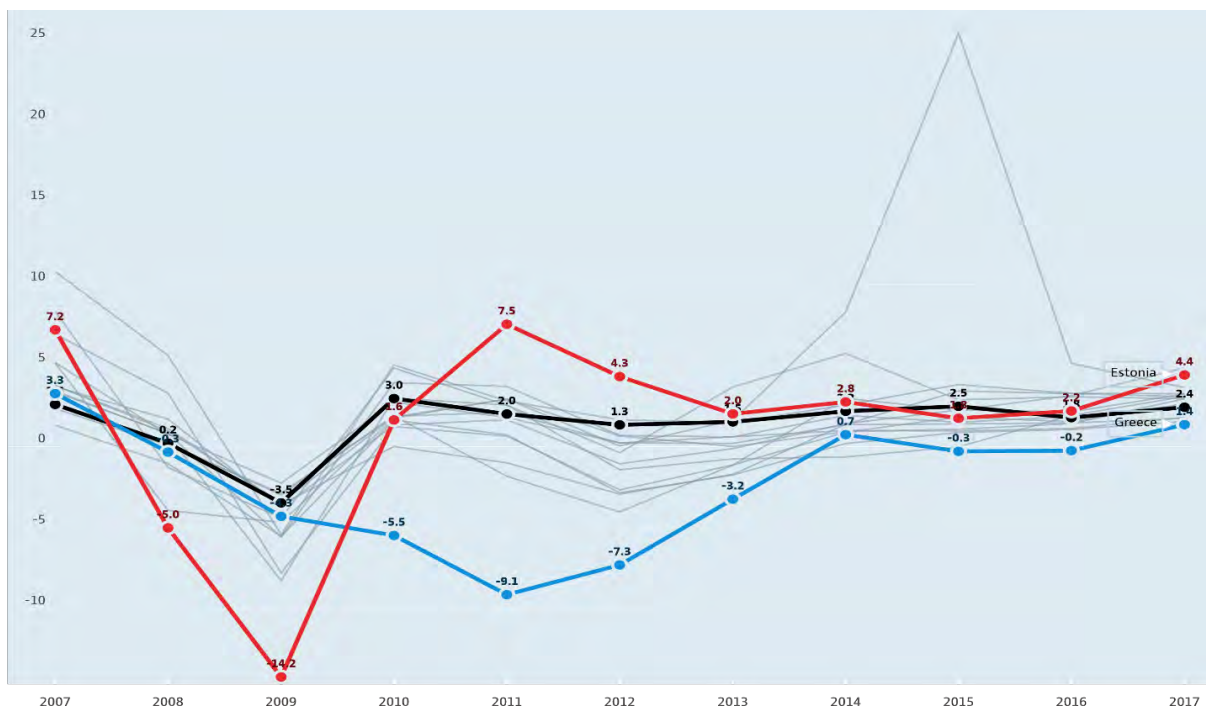
εφαρμογή της φορολογικής αναμόρφωσης από όλες τις επιχειρήσεις το 2013. Επακολούθησε αυτής, η τροποποίηση των εκπιπτόμενων δαπανών για τις επιχειρήσεις, αρχής γενομένης το 2014. Στόχος των αλλαγών αυτών ήταν, και εξακολουθεί να είναι, η διεύρυνση του εισοδήματος που υπόκειται σε φόρο, τόσο για τις προσωπικές επιχειρήσεις όσο και για τα νομικά πρόσωπα.

Παρακάτω θα εξετάσουμε κατά πόσο οι αλλαγές αυτές είχαν επιπτώσεις στα φορολογικά έσοδα της χώρας μας, και κατά συνέπεια στην οικονομία της, αλλά και τις συνέπειες για τις επιχειρήσεις. Κρίνεται σκόπιμο λοιπόν να μελετήσουμε τα μεγέθη που δείχνουν την πορεία της οικονομίας συνολικά αλλά και τα έσοδα από φόρους εισοδήματος πριν και μετά τις τροποποιήσεις.

4.2. Οι επιπτώσεις στην οικονομία

Για να επιτευχθούν όσα αναφέραμε παραπάνω, θα εστιάσουμε σε δείκτες όπως το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) που μετρούν την ανάπτυξη της ευημερίας καθώς και κατά πόσο τα έσοδα του κράτους καλύπτουν τα έξοδα, και αν η χώρα παρουσιάζει ελλείμματα ή πλεονάσματα την τελευταία δεκαετία.

Διάγραμμα 1 Ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ 2007-2017

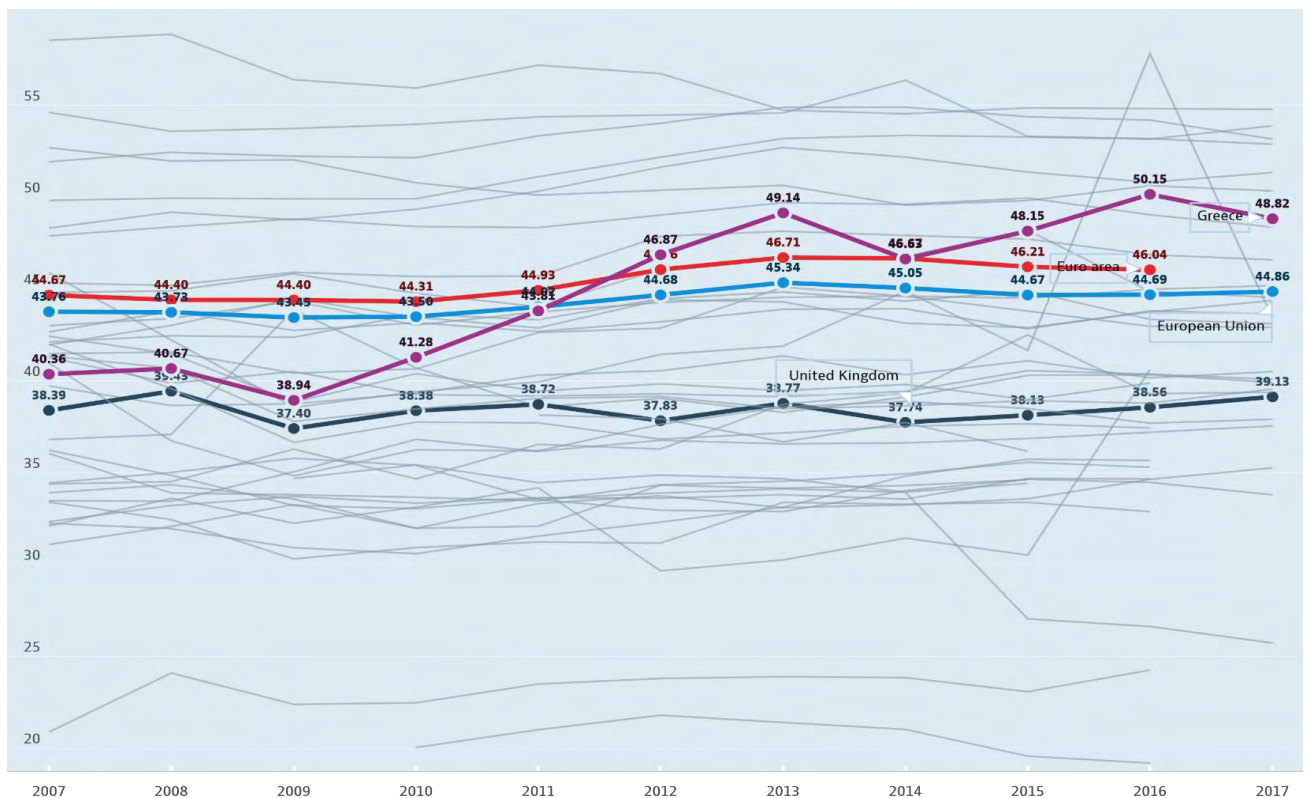
Πηγή: ΟΟΣΑ

Παρατηρώντας τους δείκτες για την συνολική οικονομία της χώρας, παρατηρούμε από το 2007 και μέχρι το 2011, πτωτική μεταβολή στο Α.Ε.Π., πράγμα που οφείλεται στην οικονομική κρίση που ξέσπασε την περίοδο εκείνη. Από το 2012 και μετά το Α.Ε.Π., μεταβάλλεται λιγότερο πτωτικά μέχρι το 2014, οπότε και καταγράφει θετικό πρόσημο και αρχίζει να σταθεροποιείται χωρίς μεγάλες διακυμάνσεις μέχρι το 2017. (Διάγραμμα 1).

Στο διάγραμμα 2 απεικονίζονται τα έσοδα της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του Α.Ε.Π. Παρατηρούμε λοιπόν ότι τα έσοδα ως ποσοστό του Α.Ε.Π. βρίσκονται σε ελαφρώς καθοδική τροχιά από 2007, ενώ το 2009 να βρίσκονται στο χαμηλότερο σημείο τους. Από το 2010 και μετά, βλέπουμε χρόνο με το χρόνο να αυξάνονται. Το 2013 βρίσκονται αρκετά υψηλά, ενώ από το 2014 και μετά παρατηρούμε σταθεροποίηση ως προς τις μεταβολές τους.

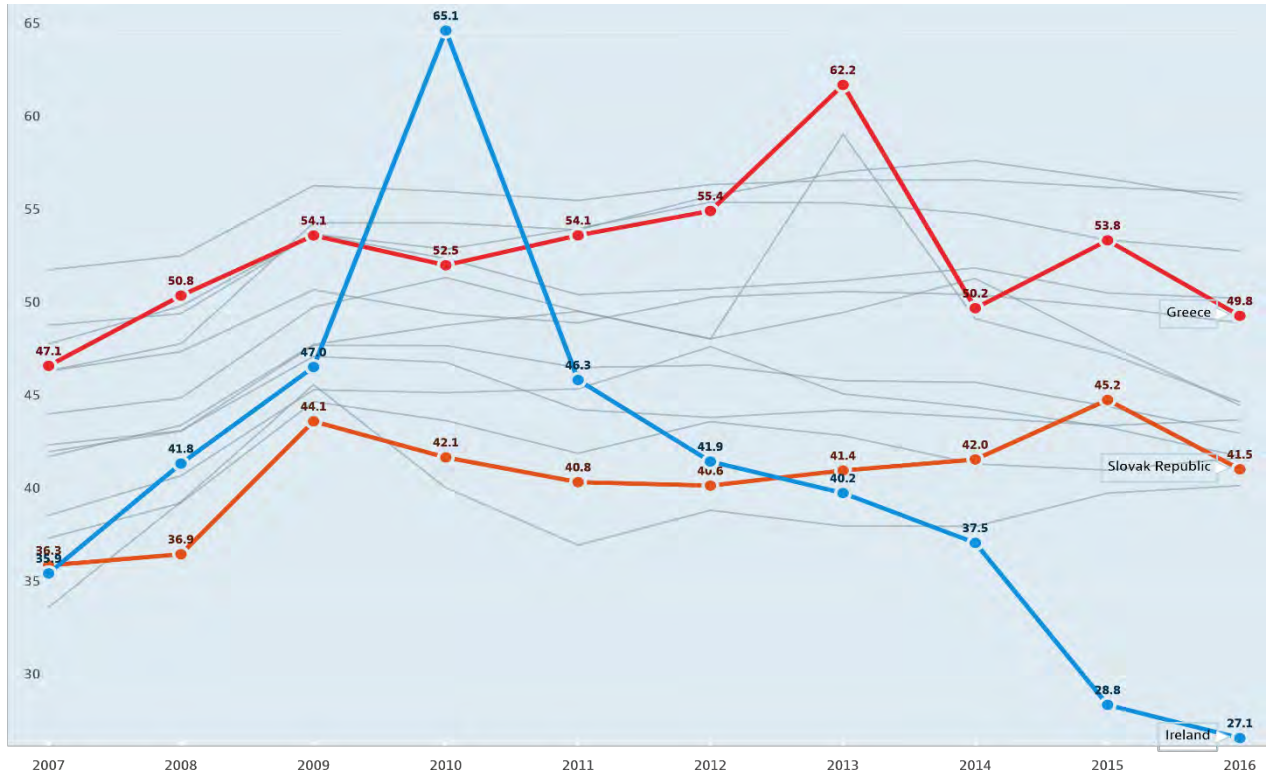
Από την άλλη τα έξοδα του κράτους είναι αρκετά υψηλά σε σχέση με τα έσοδα, ακολουθούν όμως την πορεία των εσόδων. Και τα έξοδα από το 2014 και μετά μειώνονται αρκετά συγκριτικά με τις προηγούμενες χρονιές. (Διάγραμμα 3)

Διάγραμμα 2 Έσοδα γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ 2007-2017

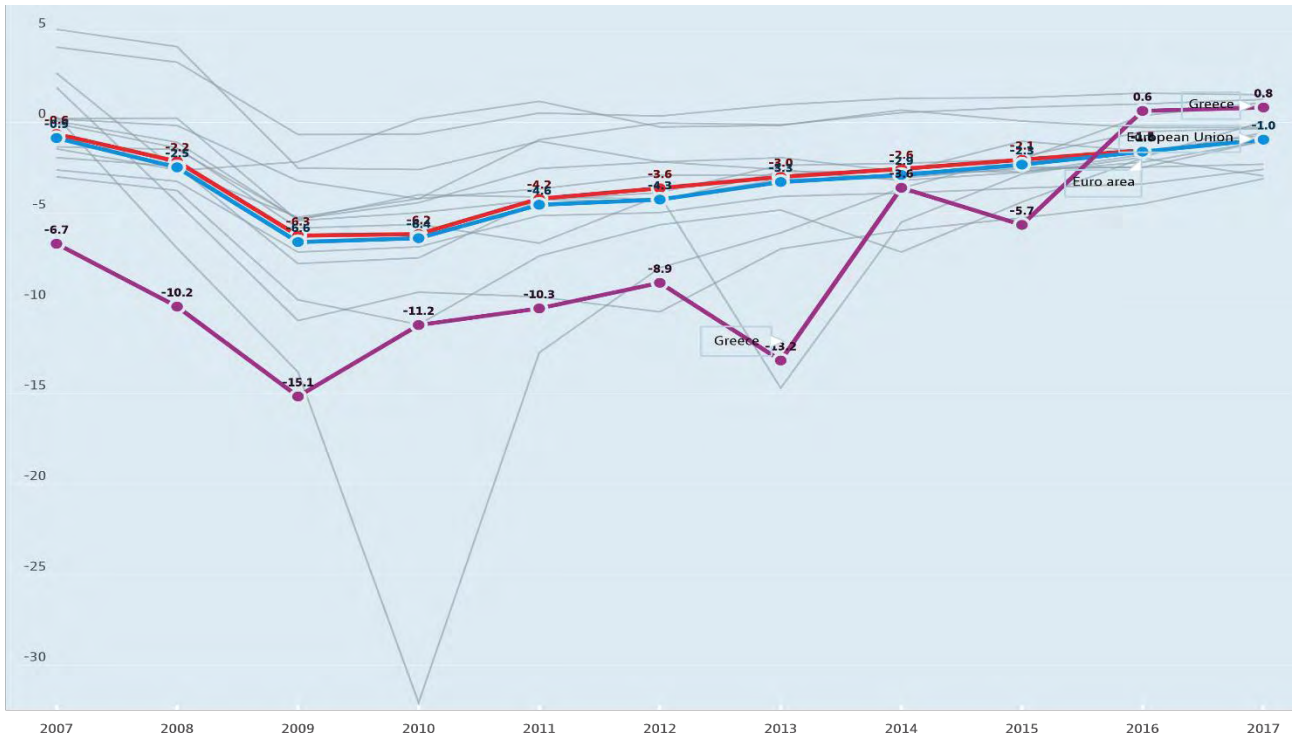
Πηγή: ΟΟΣΑ

Διάγραμμα 3 Έξοδα γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ 2007-2016

Πηγή: Ο.Ο.Σ.Α.

Διάγραμμα 4 Έλλειμμα γεν. κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ 2007-2017

Πηγή: Ο.Ο.Σ.Α.

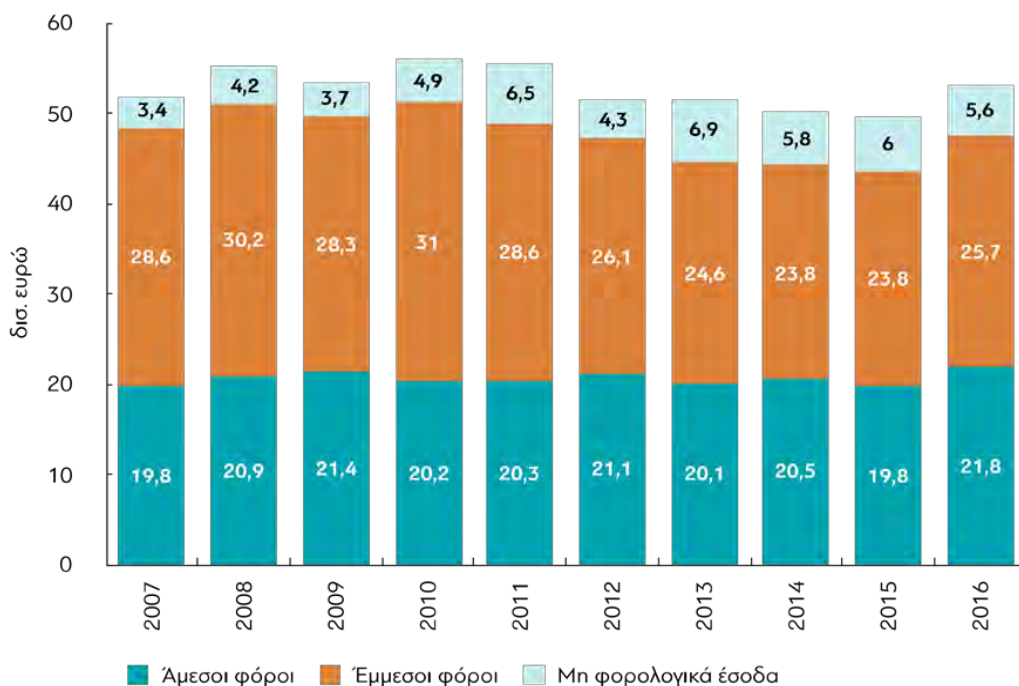
Τέλος στο διάγραμμα 4 απεικονίζονται τα ελλείμματα ως προς το Α.Ε.Π. Εδώ παρατηρούμε ότι από το 2007 παρουσιάζονται συνεχή ελλείμματα. Το 2009 και το 2013 παρατηρούνται τα υψηλότερα. Το 2014 το έλλειμμα μειώνεται αισθητά, ενώ από το 2016 και μετά έχουμε πολύ μικρό πλεόνασμα.

Καταλαβαίνουμε λοιπόν ότι από το 2014 και μετά η οικονομία έχει αρχίσει να ανακάμπτει, και σιγά-σιγά τα έσοδα να καλύπτουν τα έξοδα. Φυσικά συντέλεσαν σε αυτό και άλλες μεταρρυθμίσεις που έγιναν, όπως η εισαγωγή νέων φόρων, η αύξηση των φορολογικών συντελεστών αλλά και η διεύρυνση της φορολογικής βάσης τόσο των φυσικών όσο και των νομικών προσώπων.

Ας δούμε όμως πιο συγκεκριμένα κατά πόσο συνέβαλαν στα έσοδα του κράτους οι άμεσοι φόροι, για να διαπιστώσουμε κατά πόσο σημαντική είναι η διεύρυνση της φορολογικής βάσης στην αύξηση τους.

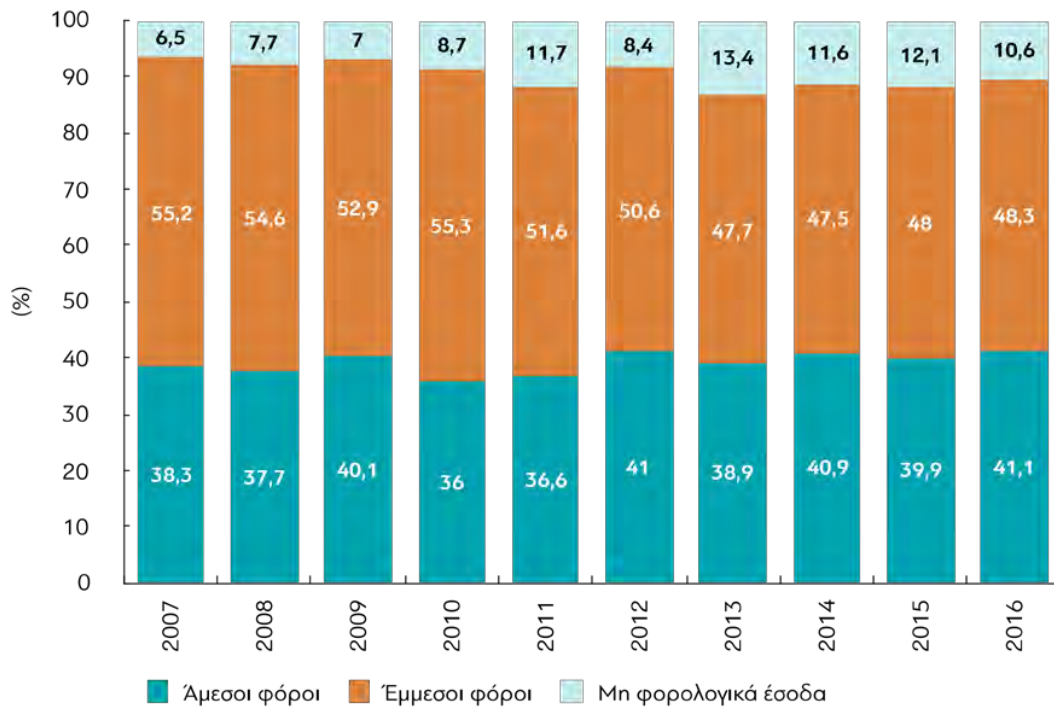
Στα διαγράμματα 5 και 6, βλέπουμε ότι το ελληνικό κράτος αντλεί τα περισσότερα έσοδα του από τους έμμεσους και άμεσους φόρους καθ' όλη τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας. Οπότε σίγουρα οι οποίες τροποποιήσεις στον υπολογισμό τους έχουν άμεσο αντίκτυπο και στα φορολογικά έσοδα.

Διάγραμμα 5 Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού 2007-2016

Πηγή : I.O.B.E.

Διάγραμμα 6 Σύνθεση εσόδων τακτικού προϋπολογισμού 2007-2016

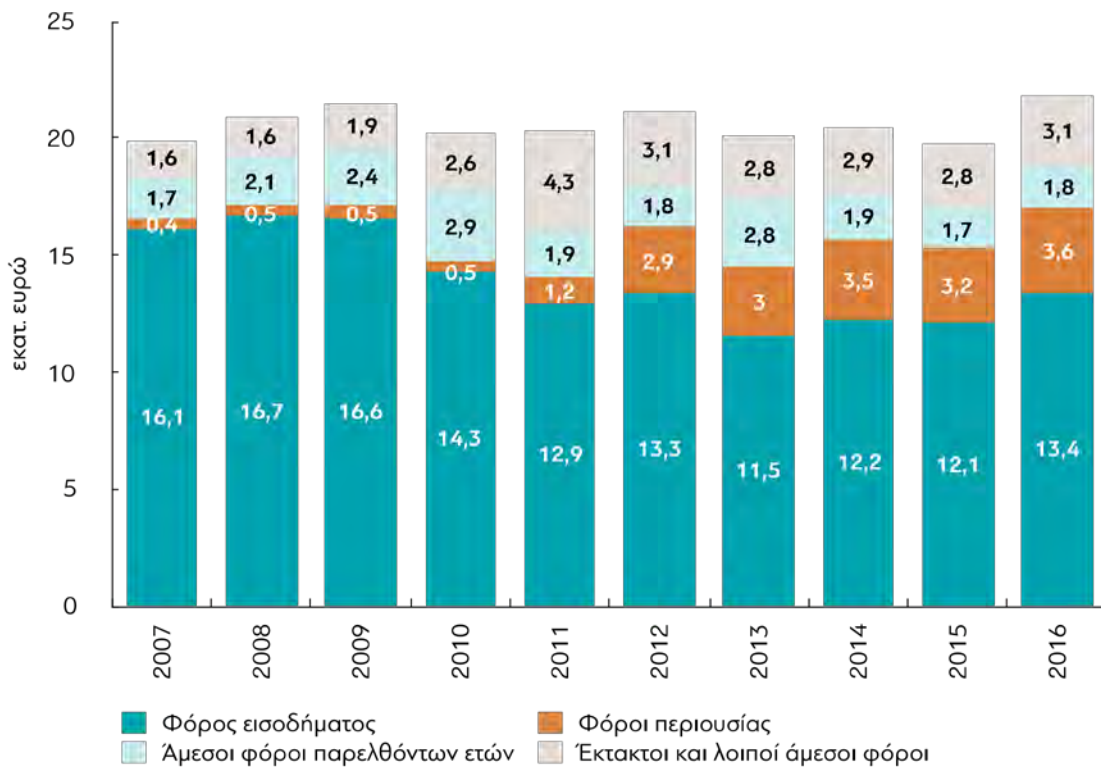

Πηγή : I.O.B.E.

Ας δούμε τώρα τη σύνθεση των άμεσων φόρων που είναι και αυτή που μας ενδιαφέρει (διάγραμμα 7). Στους άμεσους φόρους συγκαταλέγονται κυρίως οι φόροι εισοδήματος και οι φόροι περιουσίας. Παρατηρούμε λοιπόν αυξημένους φόρους εισοδήματος από το 2007 μέχρι το 2009, σε σχέση με τους φόρους εισοδήματος που συλλέχθηκαν από το 2010 και μετά. Σε αυτό συνετέλεσε η μείωση των εσόδων νοικοκυριών και των επιχειρήσεων λόγω της οικονομικής κρίσης. Έχουμε λοιπόν μείωση 20% για τα έσοδα από φόρους εισοδήματος από το 2007 (16,1 εκατ.) μέχρι το 2016 (13,4εκατ.).

Διάγραμμα 7: Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού από άμεσους φόρους 2007-2016

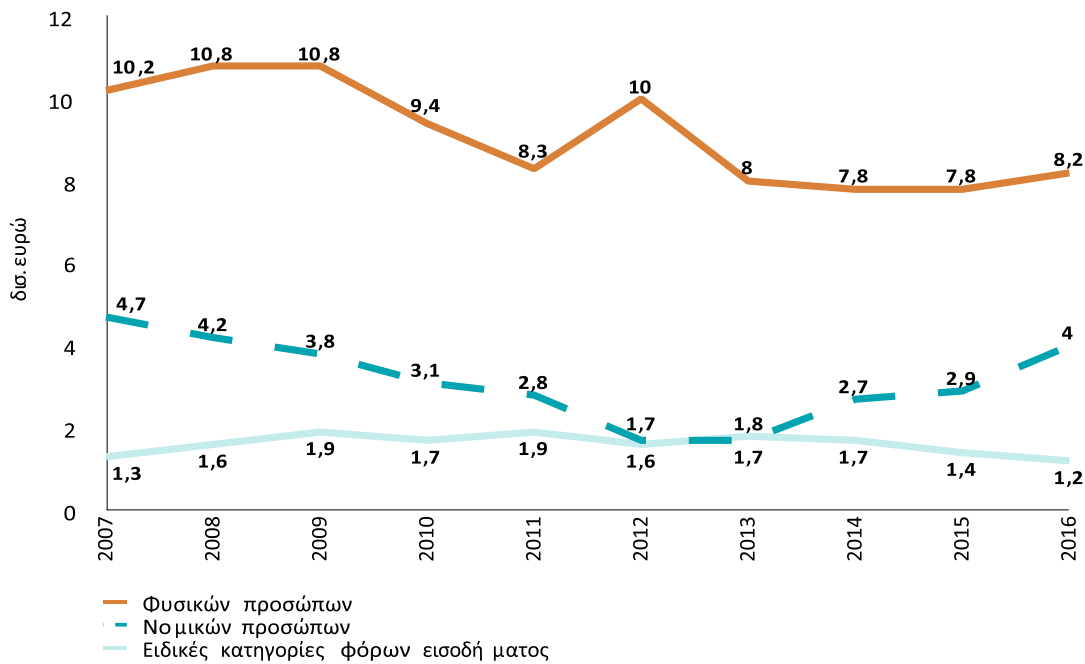
Πηγή : I.O.B.E.

Σημαντικό είναι να δούμε τώρα και πως αναλύεται ο φόρος εισοδήματος από φυσικά και νομικά πρόσωπα. Στο παρακάτω διάγραμμα 8, απεικονίζεται αυτή η κατανομή κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών.

Τα έσοδα από τους φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων, παρουσιάζουν μια τάση σταθεροποίησης στα €8 δισ. μετά το 2013. Μέχρι τότε, λόγω ύφεσης, αυξημένων επιστροφών φόρων και των αλλαγών στη φορολογία εισοδήματος των ελεύθερων επαγγελματιών, είχαν υποχωρήσει δραστικά.

Τα έσοδα από τους φόρους εισοδήματος νομικών προσώπων, κινήθηκαν έντονα πτωτικά από το 2007 μέχρι το 2013, πριν ξεκινήσουν να αυξάνονται λόγω ενός συνδυασμού παραγόντων που σχετίζονται με την επιστροφή αρκετών επιχειρήσεων στην κερδοφορία, την αύξηση των συντελεστών και της φορολογικής βάσης, την αύξηση του συντελεστή παρακράτησης φόρου και την αύξηση της διείσδυσης των ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών.

Διάγραμμα 8: Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού από φόρους εισοδήματος ανα κατηγορία 2007-2016

Πηγή : I.O.B.E.

Η συνεισφορά λοιπόν των νομικών προσώπων στους άμεσους φόρους είναι μικρότερη σε σχέση με αυτή των φυσικών προσώπων. Άρα οι τροποποιήσεις που αφορούν στη διεύρυνση της φορολογικής βάσης, και μεν βοήθησαν στην αύξηση των φορολογικών εσόδων αλλά όχι στο βαθμό που αυτό επιτεύχθηκε από τη φορολόγηση των φυσικών προσώπων.

Μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε από τα παραπάνω, ότι οι αλλαγές που έφερε ο νέος ΚΦΕ, συντέλεσαν ως ένα βαθμό και σε συνδυασμό πάντοτε με άλλες μεταρρυθμίσεις, στην αύξηση των φορολογικών εσόδων από το 2014 και μετά, γεγονός που αποτυπώνεται εκτός από τα έσοδα του κράτους και στους δείκτες της οικονομικής πορείας της χώρας. Θεωρούμε λοιπόν ότι ο νέος τρόπος υπολογισμού της φορολογικής βάσης καθώς και η επιδιωκόμενη από το κράτος διεύρυνση της, έχει αποδώσει καρπούς αλλά σε χαμηλό επίπεδο.

4.3. Οι επιπτώσεις στις επιχειρήσεις

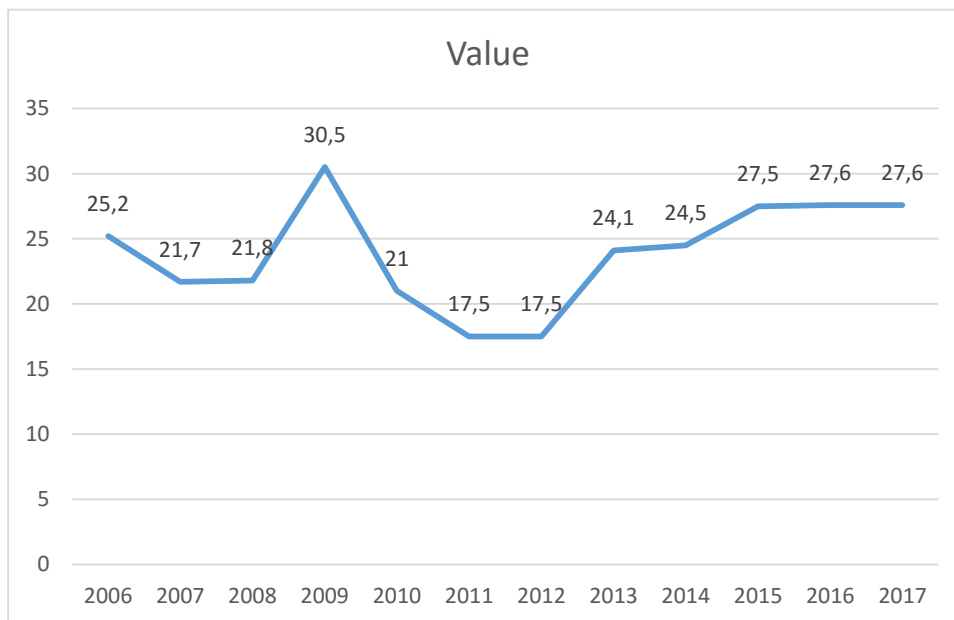
Ενώ τα κρατικά ταμεία γεμίζουν και το κράτος αποκομίζει αρκετά οφέλη από τη διαδικασία της φορολογικής αναμόρφωσης, οι επιχειρήσεις, είτε τα φυσικά είτε τα νομικά πρόσωπα, επιβαρύνονται σημαντικά. Με την ψήφιση του Ν.4172 και των αλλαγών που αυτός έφερε, άλλαξαν αρκετά δεδομένα για τις επιχειρήσεις. Οι τροποποιήσεις στον Ν.4172 που εξετάσαμε, σε συνδυασμό με την καθιέρωση των Ε.Λ.Π. άλλαξαν τον τρόπο τήρησης των βιβλίων. Αυτό μεταφράζεται στην αύξηση του κόστους τήρησης των βιβλίων των επιχειρήσεων και ειδικότερα των πολύ μικρών. Οι τελευταίες λόγω τήρησης του απλογραφικού συστήματος, μέχρι πρότινος τηρούσαν τα βιβλία τους με βάση της αρχές της φορολογικής νομοθεσίας. Πλέον όμως αυτό δεν ισχύει. Η ξεχωριστή τήρηση των βιβλίων - είτε απλογραφικών είτε διπλογραφικών – σε λογιστική και φορολογική βάση αυξάνει το κόστος τήρησης για την επιχείρηση.

Οι επιχειρήσεις που μέχρι τώρα τηρούσαν διπλογραφικά βιβλία είναι πιθανό να αντιμετωπίσουν πέρα από το αυξημένο κόστος τήρησης των βιβλίων τους, και αυξημένη φορολογική επιβάρυνση. Οι τροποποιήσεις ως προς τις εκπιπτόμενες δαπάνες που εξετάσαμε παραπάνω διαμορφώθηκαν έτσι ώστε το κράτος να πετύχει περισσότερα έσοδα. Όμως για τις επιχειρήσεις αυτό σημαίνει μεγαλύτερα φορολογητέα κέρδη. Μεγέθη όπως οι υποτιμήσεις περιουσιακών στοιχείων, οι προβλέψεις για αποζημίωση του προσωπικού λόγω εξόδου από την εργασία κ.λπ. δεν αναγνωρίζονται πλέον φορολογικά, ενώ οι προϋποθέσεις για την έκπτωση μεγεθών όπως οι προβλέψεις για επισφαλείς απατήσεις, οι χρεωστικοί και πιστωτικοί τόκοι έχουν γίνει αυστηρότερες. Αποτέλεσμα της αναμόρφωσης των παραπάνω μεγεθών αλλά και άλλων συναλλαγών είναι να διευρύνεται η βάση υπολογισμού των φορολογητέων κερδών. Έτσι είναι πιθανό επιχειρήσεις που λογιστικά παρουσιάζουν ζημία, μετά την αναμόρφωση να προκύπτουν κέρδη, ή τα φορολογικά κέρδη να είναι μεγαλύτερα των πραγματικών. Το τελευταίο σε συνδυασμό με τον αυξημένο συντελεστή φορολογίας εισοδήματος, πιθανόν να οδηγήσει τις επιχειρήσεις σε μειωμένη ρευστότητα, και δυσκολία στην διεκπεραίωση των υποχρεώσεων τους. Ενδεχομένως όλα αυτά να αποτελούν και εμπόδιο στην δημιουργία νέων επενδύσεων και άρα την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Για να δούμε κατά πόσο επιβαρύνονται φορολογικά οι ελληνικές εταιρίες θα εξετάσουμε τον Πραγματικό οριακό φορολογικό συντελεστή (Effective Marginal Tax Rate – EMTR) και τον πραγματικό μέσο φορολογικό συντελεστή (Effective Average Tax Rate - EATR) για τις

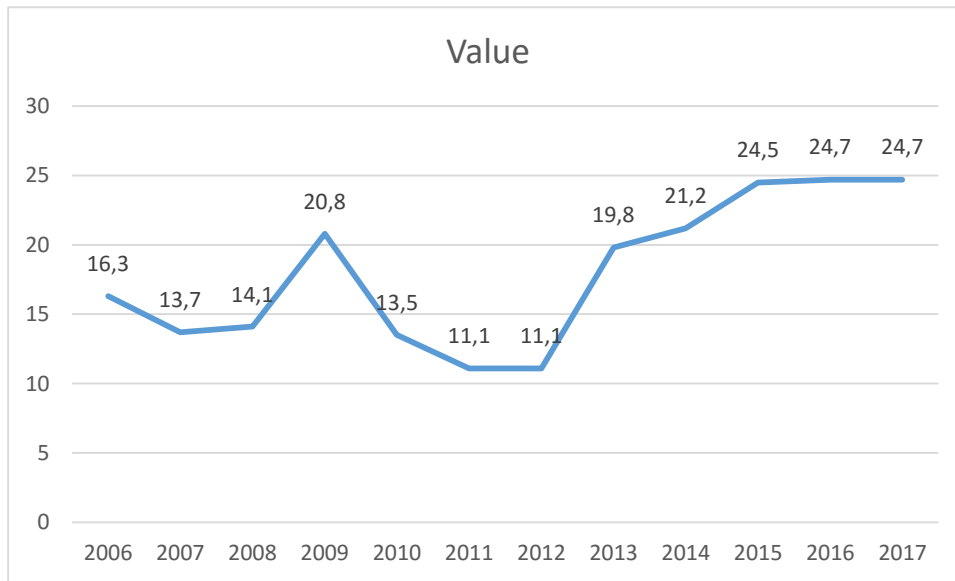
επενδύσεις στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία. Οι δείκτες αυτοί δείχνουν την πραγματική φορολογική επιβάρυνση, διότι εκτός από τον ονομαστικό φορολογικό συντελεστή, λαμβάνουν υπόψη τους και άλλα στοιχεία της φορολογικής νομοθεσίας, όπως εκπτώσεις και απαλλαγές, μεθόδους αποτίμησης αποθεμάτων, σύστημα αποσβέσεων, κ.ά., και τα οποία επηρεάζουν την πραγματική φορολογική επιβάρυνση μιας επιχείρησης. Τελείως συνοπτικά μπορούμε να πούμε ότι ο Πραγματικός μέσος φορολογικός συντελεστής (EATR) ορίζεται ως ο λόγος της παρούσας αξίας των φόρων προς την παρούσα αξία των κερδών μιας επένδυσης χωρίς τους φόρους. Ο Πραγματικός οριακός φορολογικός συντελεστής (EMTR) ορίζεται ως η μεταβολή στο κόστος του κεφαλαίου που προκύπτει από την εισαγωγή του φόρου και εκφράζεται ως ποσοστό του κόστους του κεφαλαίου χωρίς τον φόρο. Ο δεύτερος δείκτης θεωρείται και ο πιο σημαντικός στην περίπτωση που θέλουμε να δούμε ποιο είναι το πραγματικό φορολογικό βάρος σε μια νέα επένδυση. Έτσι, όσο μικρότερος είναι ο πραγματικός οριακός φορολογικός συντελεστής, τόσο πιο ευνοϊκό είναι για τις επενδύσεις το φορολογικό σύστημα. Ας δούμε λοιπόν πως διαμορφώνονται αυτοί οι συντελεστές στα διαγράμματα 9 και 10 παρακάτω.

Διάγραμμα 9: Πραγματικός Μέσος Φορολογικός Συντελεστής για τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα 2007-2017

Πηγή: Centre for European economic research

Διάγραμμα 10: Πραγματικός Οριακός Φορολογικός Συντελεστής για τις επιχειρήσεις στην Ελλάδα, 2007-2017

Πηγή: Centre for European economic research

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η φορολογική επιβάρυνση στη χώρα μας έχει αρκετές αυξομειώσεις. Το 2009 την περίοδο της κρίσης ο Π.Μ.Φ.Σ. έχει ανέβει από τις 21 μονάδες τα δύο προηγούμενα έτη στις 30,5. Από το 2009 και μέχρι το 2013, παρουσιάζει πτώση στις 21 μονάδες για το 2010 και στις 17,5 για τα έτη 2011 και 2012. Από το 2013 και μετά αυξάνεται πάλι στις 24,1 μονάδες και συνεχίζει την ανοδική πορεία με αποτέλεσμα το 2015 να φτάνει τις 27,5 μονάδες όπου και διατηρείται σταθερός μέχρι το 2017. Ανάλογη πορεία ακολουθεί και ο Π.Ο.Φ.Σ.. Φαίνεται λοιπόν ότι η φορολογική επιβάρυνση για τις επιχειρήσεις ήταν μεγαλύτερη το 2009 λόγω περιορισμού των κερδών εξαιτίας της κρίσης, και μειωμένη για τα έτη 2010 έως 2012. Από το 2013 που έχουμε και τις αλλαγές στη νομοθεσία, βλέπουμε ότι αυξάνεται ξανά.

Οι παραπάνω δείκτες που χρησιμοποιήσαμε, περιλαμβάνουν και άλλους παράγοντες πέρα από αυτόν της διεύρυνσης της φορολογικής βάσης κατά τον υπολογισμό τους, οπότε δεν μπορούμε να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα για τα αποτελέσματα των τροποποιήσεων στη νομοθεσία ως προς τις επιχειρήσεις. Θεωρούμε λοιπόν σκόπιμο να εξετάσουμε αν υπάρχει επιβάρυνση για τις επιχειρήσεις μετά τις αλλαγές που έγιναν, συγκρίνοντας με αριθμητικά παραδείγματα τον τρόπο αναμόρφωσης με τους νόμους Ν. 2238, Ν. 4110 και Ν. 4172. Οι δαπάνες που έχει νόημα να εξετάσουμε είναι αυτές που δημιουργούν μόνιμες λογιστικές διαφορές. Κι αυτό γιατί τα ποσά που δημιουργούν προσωρινές διαφορές, θα εκπέσουν σε

επόμενη φορολογική περίοδο, οπότε αν δεν υπάρχει διαφορά στο φορολογικό συντελεστή η επιχείρηση δεν θα ζημιωθεί ουσιαστικά.

Στα μικρότερα μεγέθη επιχειρήσεων η επιβάρυνση είναι μικρότερη, διότι το πλήθος των συναλλαγών και το είδος τους είναι ανάλογο του μεγέθους τους. Σπάνια θα συναντήσουμε λογιστική διαφορά λόγω διαφορετικών λογιστικών και φορολογικών αποσβέσεων, ή πρόβλεψη για επισφάλειες. Στις επιχειρήσεις αυτές λοιπόν, που ακολουθούν το απλογραφικό σύστημα, συνήθως εντοπίζονται λογιστικές διαφορές από τη μη καταβολή ασφαλιστικών εισφορών, για δαπάνες ψυχαγωγίας ή προσωπικές καταναλωτικές δαπάνες του επιχειρηματία, συναλλαγές άνω των πεντακοσίων ευρώ ή δαπάνες μισθοδοσίας που δεν διακανονίστηκαν ενδεχομένως τραπεζικά. Καθώς αυξάνεται το μέγεθος της επιχείρησης αυξάνονται και τα πιθανά προς αναμόρφωση ποσά, λόγω των συναλλαγών τους. Για παράδειγμα εταιρίες μεγαλύτερου μεγέθους είναι πιο πιθανό να πραγματοποιήσουν επαγγελματικά ταξίδια, ή ενημερωτικές ημερίδες.

4.3.1. Παραδείγματα λογιστικών διαφορών ανά κατηγορία δαπάνης

Παρακάτω θα εξετάσουμε με αριθμητικά παραδείγματα τις επιπτώσεις των τροποποιήσεων της νομοθεσίας για τις επιχειρήσεις, για κάποιες από τις κατηγορίες δαπανών. Με τα ίδια δεδομένα θα δούμε πως εξέπιπταν οι δαπάνες αυτές με τα προηγούμενα νομοθετήματα, αλλά και με το νόμο που είναι σε ισχύ σήμερα .

4.3.1.1 Παράδειγμα Χρηματοδοτικής Μίσθωσης ⁹

Ο μισθωτής Β μισθώνει στις 2/1/2015 από τον εκμισθωτή Α εξοπλισμό Η/Υ αγοραίας αξίας 210.000 ευρώ και οικονομικής διάρκειας ζωής πέντε (5) έτη (συντελεστής απόσβεσης 20%). Η διάρκεια της μίσθωσης είναι πέντε (5) έτη και το ετήσιο μίσθωμα ανέρχεται σε 45.000 ευρώ με καταβολή στο τέλος κάθε ετήσιας περιόδου. Κατά τη λήξη της μίσθωσης το μίσθιο θα περιέλθει στην κυριότητα του μισθωτή. Το επιτόκιο της

---

⁹Πηγή παραδείγματος : <https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=180054>

σύμβασης ορίζεται σε 4%. Η παρούσα αξία των μισθωμάτων ανέρχεται σε 200.332 ευρώ.

Βάσει του Ν.2238 , ο μισθωτής είχε δικαίωμα έκπτωσης από τα ακαθάριστα έσοδα του το ποσό των μισθωμάτων καθώς και το ποσό που κατέβαλλε για τους τόκους.

Σύμφωνα, όμως με τον Ν.4172 η ως άνω σύμβαση μίσθωση πληροί τα κριτήρια της χρηματοοικονομικής μίσθωσης και κατά συνέπεια, ο μισθωτής Β θα διενεργήσει τις αποσβέσεις επί του μισθίου.

Με βάση τα δεδομένα του παραδείγματος, τα μισθώματα αναλύονται για κάθε ένα από τα 5 έτη της μίσθωσης ως εξής:

Πίνακας 10 Μισθώματα Χρηματοοικονομικής μίσθωσης

Έτη	Κεφάλαιο	Τόκοι	Σύνολο μισθώματος
1ο έτος	36.987	8.013	45.000
2ο έτος	38.466	6.534	45.000
3ο έτος	40.005	4.995	45.000
4ο έτος	41.605	3.395	45.000
5ο έτος	43.269	1.731	45.000
ΣΥΝΟΛΑ	200.332	24.668	225.000

Δεδομένου ότι η παρούσα αξία των μισθωμάτων είναι μικρότερη από την αγοραία αξία, οι αποσβέσεις θα υπολογισθούν επί του ποσού των 200.332 ευρώ. Κατά συνέπεια, **ο μισθωτής για κάθε ένα από τα παραπάνω έτη της μίσθωσης θα εκπίπτει ποσό απόσβεσης** ίσο με 40.066 ευρώ (= 200.332 x 20%) **και τους τόκους που αναλογούν στα μισθώματα, όπως αναλυτικά παρουσιάζονται στην τρίτη στήλη του παραπάνω πίνακα.** Αντίστοιχα, ο εκμισθωτής για κάθε ένα από τα παραπάνω έτη της μίσθωσης θα **φορολογείται για το έσοδο από τους τόκους ενώ το υπόλοιπο μέρος του μισθώματος που αφορά στο κεφάλαιο θα μειώνει την απαίτησή του έναντι του μισθωτή** (δηλαδή δεν θα προστίθεται στα φορολογητέα του έσοδα το σύνολο του μισθώματος).

Στον επόμενο πίνακα (11) συγκεντρώσαμε τις δαπάνες του μισθωτή ανα έτος και ανα νομοθέτημα για πιο εύκολη σύγκριση.

Πίνακας 11: Ετήσιες δαπάνες Χρηματοοικονομικής μίσθωσης με Ν.2238 και Ν.4172

Έτη	Κεφάλαιο	Τόκοι	Σύνολο μισθώματος	Αποσβέσεις	Ετήσια δαπάνη βάση Ν.2238	Ετήσια δαπάνη βάση Ν.4172
1ο έτος	36.987,00	8.013,00	45.000,00	40.066,00	53.013,00	48.079,00
2ο έτος	38.466,00	6.534,00	45.000,00	40.066,00	51.534,00	46.600,00
3ο έτος	40.005,00	4.995,00	45.000,00	40.066,00	49.995,00	45.061,00
4ο έτος	41.605,00	3.395,00	45.000,00	40.066,00	48.395,00	43.461,00
5ο έτος	43.269,00	1.731,00	45.000,00	40.066,00	46.731,00	41.797,00
ΣΥΝΟΛΑ	200.332,00	24.668,00	225.000,00			

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ετήσια δαπάνη με τον νέο Κ.Φ.Ε. είναι μικρότερη, οπότε η επιχείρηση θα επιβαρυνθεί περισσότερο φορολογικά.

4.3.1.2 Παράδειγμα για τα Έξοδα Μισθοδοσίας

Ετερόρρυθμη Επιχείρηση πληρώνει για αποδοχές προς το προσωπικό 80.000€ ετησίως. Η ασφαλιστική εισφορά για το ποσό αυτό ανέρχεται στα 30.000€ από τα οποία κατέβαλε τα 25.000€. Οι μισθοί που αναλογούν στις καταβληθείσες εισφορές ανέρχονται στα 65.000€. Επίσης η επιχείρηση πληρώνει τις ασφαλιστικές εισφορές των μελών της, οι οποίες ανέρχονται στις 10.000 € ετησίως και από τις οποίες καταβλήθηκαν οι 8.000€. Επίσης πληρώνει έξοδα κινητής τηλεφωνίας συνολικής αξίας 3.000 το χρόνο για το σύνολο του προσωπικού της. Τέλος πληρώνει ασφαλιστικό πρόγραμμα συνταξιοδότησης για το προσωπικό της, αξίας 10.000€. Το προσωπικό της αποτελείται από 6 άτομα.

Για χρήσεις μέχρι το 2012, αναγνωρίζονται οι αποδοχές για το προσωπικό μέχρι το ποσό των ασφαλιστικών εισφορών που καταβλήθηκαν. Το ποσό αυτό είναι 3.000€ για τις αποδοχές και 1000€ για τις εισφορές. Οι εισφορές για τα μέλη της δεν αναγνωρίζονται οπότε θα αναμορφωθούν. Τα έξοδα κινητής τηλεφωνίας, θα αναγνωρισθούν εξ 'ολοκλήρου.

Πίνακας 12: Έκπτωση Εξόδων μισθοδοσίας σύμφωνα με τους Ν.2238 - 4110 - 4172

	Λογιστική βάση	Φορολογική βάση Ν.2238	Φορολογική Βάση Ν.4110	Φορολογική βάση Ν.4172
Αποδοχές προσωπικού	80000,00	65000,00	65000,00	80000,00
Ασφαλιστικές εισφορές για το προσωπικό	30000,00	25000,00	25000,00	25000,00
Ασφαλιστικές εισφορές εταίρων	10000,00	0,00	10000,00	8000,00
Έξοδα κινητής	3000,00	3000,00	1500,00	3000,00
Ασφαλιστικό πρόγραμμα	10000,00	9000,00	0,00	10000,00
ΣΥΝΟΛΟ	133000,00	102000,00	101500,00	126000,00

Για τη χρήση 2013, έχουμε διαφορά στις ασφαλιστικές εισφορές για τους εταίρους και τα έξοδα κινητής που αναγνωρίζεται το 50% τους. Οπότε θα αναγνωρισθούν φορολογικά 13.000 €.

Με το νέο Κ.Φ.Ε. αναγνωρίζονται, οι αποδοχές του προσωπικού εξ' ολοκλήρου, οι ασφαλιστικές εισφορές του προσωπικού που καταβλήθηκαν εμπρόθεσμα, όπως και αυτές των εταίρων. Τα έξοδα κινητής θα αναγνωρισθούν εξ' ολοκλήρου επίσης όπως και το ασφαλιστικό πρόγραμμα συνταξιοδότησης,

Από το συγκεκριμένο παράδειγμα, βλέπουμε ότι η φορολογική βάση είναι μεγαλύτερη με τον τελευταίο νόμο. Συνεπώς η φορολογική επιβάρυνση της είναι μικρότερη, σε σχέση με παλαιότερες χρήσεις. Βέβαια αυτό δεν είναι απόλυτο ότι θα συμβαίνει σε κάθε περίπτωση. Είναι γεγονός όμως, ότι η επιχείρηση ως προς το κόστος μισθοδοσίας, μπορεί πλέον να εκπέσει ποσά όπως οι ασφαλιστικές εισφορές των μελών, καθώς και αμοιβές τους που δεν προέρχονται από τα κέρδη, όπως και να εκπέσει τις αμοιβές του προσωπικού της ακόμα και αν δεν καταβληθούν οι αντίστοιχες εισφορές. Επίσης με τον χαρακτηρισμό της παροχής αυτοκινήτου στους εργαζόμενους ως παροχή σε είδος, βγαίνει κερδισμένη. Και μάλιστα, χωρίς να επιβαρύνει το κράτος, αφού θα εισπράξει φόρο από τον εργαζόμενο για την παροχή αυτή.

4.3.1.3 Παράδειγμα για τα Έξοδα Φιλοξενίας και Ταξιδίων

Επιχείρηση διεξάγει ταξίδι στο εξωτερικό για επαγγελματικό σκοπό για 4 άτομα του προσωπικού της συνολικού κόστους 3.000 €. Επίσης ξόδεψε για δείπνα εργασίας για τους πελάτες και το προσωπικό της συνολικής αξίας 5.000 €. Ο αριθμός των ατόμων που πήραν μέρος ήταν 10. Διοργάνωσε ενημερωτική ημερίδα εκτός του νομού των εγκαταστάσεών της, για 100 άτομα, συνολικής αξίας 32.000 €. Ακαθάριστα έσοδα έτους 6.500.000 €.

Πίνακας 13: Έκπτωση εξόδων φιλοξενίας και ταξιδίων σύμφωνα με τους Ν.2238 - 4110 - 4172

	Λογιστική βάση	Φορολογική βάση Ν.2238	Φορολογική Βάση Ν.4110	Φορολογική βάση Ν.4172
Έξοδα ταξιδίων στο εξωτερικό	3.000,00	3.000,00	3.000,00	3.000,00
Δείπνο εργασίας	5.000,00	5.000,00	5.000,00	3.000,00
Ενημερωτική εκδήλωση	32.000,00	32.000,00	30.000,00	30.000,00
Σύνολο	40.000,00	40.000,00	38.000,00	36.000,00

Οι δαπάνες της επιχείρησης εκπίπτουν συνολικά από τα ακαθάριστα έσοδα της βάσει του 2238. Για τη χρήση 2013(Ν.4110) δεν εκπίπτουν τα έξοδα της Ενημερωτικής εκδήλωσης διότι πραγματοποιήθηκε εκτός του νομού εγκατάστασής της, και έτσι θα εκπέσει ποσό μέχρι 300 € ανά συμμετέχοντα. Με τον Ν.4172 ισχύει το ίδιο για την Ενημερωτική εκδήλωση. Επίσης δεν αναγνωρίζεται ολόκληρο το ποσό των γευμάτων εργασίας. Δικαιολογείται μόνο το ποσό των 300 € ανά συμμετέχοντα, εφόσον και το συνολικό ποσό της δαπάνης δεν ξεπερνά το 0,5% του ετήσιου τζίρου (32.500€). Στην περίπτωση που ο τζίρος ήταν μικρότερος π.χ. 5.000.000 €, οπότε το 0,5% είναι 25.000 €, το σύνολο της δαπάνης που θα εξέπιπτε θα ήταν αυτό ακριβώς το ποσό, αντί του λογιστικού 32.000 €.

Εδώ έχουμε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα διεύρυνσης της φορολογικής βάσης. Αν υποθέσουμε ότι τα ακαθάριστα έσοδα είναι σταθερά, η επιχείρηση θα επιβαρυνθεί αρκετά τόσο σε σχέση με τα λογιστικά κέρδη, όσο και από φορολογική περίοδο σε φορολογική περίοδο.

4.3.1.4 Παράδειγμα για την έκπτωση τόκων

Επιχείρηση λαμβάνει δάνειο 200.000€ από μη συνδεδεμένη επιχείρηση με επιτόκιο 12%, δάνειο 100.000€ από συνδεδεμένη επιχείρηση με επιτόκιο 10%, και δάνειο τραπεζικό 300.000€ με επιτόκιο 11%. Το επιτόκιο δανείων αλληλόχρεων λογαριασμών προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, της Τράπεζας της Ελλάδος, είναι 6,25%. Ακόμη τα κέρδη της χρήσης προ Φορων, τόκων και αποσβέσεων είναι 160.000€, οι Αποσβέσεις 20.000€, οι Φόροι 10.000€ και οι τόκοι έσοδα 25.000€

Βάσει του Ν.2238 εκπίπτουν όλοι οι τόκοι δανείων. Για δάνεια από συνδεδεμένες επιχειρήσεις **δεν εκπίπτουν** οι δεδουλευμένοι τόκοι που καταβάλλονται ή πιστώνονται, κατά το μέρος που το συνολικό ύψος δανείων της δανειοδοτούμενης από τις δανειοδότες υπερβαίνει κατά μέσο όρο και κατά διαχειριστική περίοδο το τριπλάσιο των ιδίων κεφαλαίων της δανειοδοτούμενης. Ας πούμε ότι ισχύει αυτό στην περίπτωση που εξετάζουμε. Οπότε θα εκπέσουν όλοι οι τόκοι για τα παραπάνω δάνεια.

Πίνακας 14 Υπολογισμός τόκων των δανείων

	Κεφάλαιο	επιτόκιο	Τόκος
Δάνειο από μη συνδεδεμένη	200.000,00	12,00%	24.000,00
Δάνειο από συνδεδεμένη	100.000,00	10,00%	10.000,00
Δάνειο από τράπεζα	300.000,00	11,00%	33.000,00

Για την έκπτωση των τόκων σύμφωνα με τον Ν.4172 πρέπει να ακολουθήσουμε τα όσα προβλέπει σχετικά με την υποκεφαλαιοδότηση. Οι τόκοι του δανείου από τη μη συνδεδεμένη επιχείρηση δεν εκπίπτουν εξ' ολοκλήρου αφού το επιτόκιο του, είναι μεγαλύτερο από αυτό της Τράπεζας της Ελλάδας. Έτσι θα εκπέσει κατά $200.000.000 * 6,25\% = 12.500.000\text{€}$.

Για να βρούμε το ποσό των τόκων που θα εκπέσουν, πρέπει να βρούμε το πλεόνασμα τους και το EBITDA. Από τους τόκους έξοδα θα αφαιρέσουμε αυτούς που δεν αναγνωρίζονται.

Πίνακας 15 Υπολογισμός πλεονάματος τόκων

τόκοι έξοδα	55.500,00
- τόκοι έσοδα	25.000,00
πλεόνασμα τόκων	30.500,00

Πίνακας 16 :Υπολογισμός ορίου δαπάνης τόκων

Κέρδη εκμετάλλευσης	160.000,00
Φόροι	10.000,00
Τόκοι έξοδα	67.000,00
Αποσβέσεις	20.000,00
Κέρδη EBITDA	257.000,00
Συντελεστής για το 2017	30%
Όριο δαπάνης τόκων	77.100,00

Οπότε το πλεόνασμα των τόκων είναι μικρότερο του 30% του EBITDA, και μικρότερο από τα 3.000.000 € που θέτει ο νομοθέτης ως όριο, οπότε εκπίπτει φορολογικά το πλεόνασμα των τόκων, δηλαδή **30.500 €**.

Πίνακας 17 Έκπτωση τόκων από τα ακαθάριστα έσοδα σύμφωνα με τους Ν.2238 και 4172

	Λογιστική βάση	Φορολογική βάση Ν.2238/1994	Φορολογική Βάση Ν.4172/2013
Τόκοι δανείου μη συνδεδεμένης	24.000,00	24.000,00	
Τόκοι δανείου συνδεδεμένης	10.000,00	10.000,00	
Τόκοι τραπεζικού δανείου	33.000,00	33.000,00	
σύνολο	67.000,00	67.000,00	30.500,00

Η διαφορά των δύο νόμων είναι εμφανής, και σίγουρα επιβαρύνει αρκετά την επιχείρηση. Δεν μπορούμε όμως να παραβλέψουμε το σκοπό της παραγράφου αυτής, που δεν είναι άλλος από τον περιορισμό της πρακτικής των επιχειρήσεων να δανείζονται υπέρογκα ποσά από εταιρίες του ομίλου στον οποίο ανήκουν, καταβάλλοντας αντίστοιχα και υψηλούς τόκους, με σκοπό να μειώνουν τα φορολογητέα τους κέρδη, και συνεπώς τη φοροαποφυγή.

4.3.1.5 Παράδειγμα για την έκπτωση Φόρων

Επιχείρηση κατέβαλλε μέσα στη χρήση, πρόστιμο για εκπρόθεσμη υποβολή Περιοδικής Δήλωσης Φ.Π.Α. 150€, Προσαυξήσεις από την καθυστέρηση καταβολής ασφαλιστικών εισφορών για το προσωπικό 20€ , φόρο ακίνητης περιουσίας για ιδιότητα ακίνητα 1.500€, φορο εισοδήματος για την προηγούμενη χρήση 2.000€, και τέλη κυκλοφορίας για τα επαγγελματικό όχημα 500€, και τέλος επιτηδεύματος 800€.

Ας δούμε ποια ποσά θα εκπέσουν με καθέναν από τους δύο νόμους:

Πίνακας 18 Έκπτωση φόρων από τα ακαθάριστα έσοδα με τους Ν.2238 - 4072 - 4172

	Λογιστική βάση	Φορολογική βάση Ν.2238/1994	Φορολογική βάση Ν.4072/2012	Φορολογική Βάση Ν.4172/2013
Πρόστιμο Φ.Π.Α.	150,00	-	-	-
Προσαυξήσεις ασφαλ. εισφορών	20,00	-	-	-
Φόρος ακίνητης περιουσίας	1.500,00	-	-	1.500,00
Φόρος εισοδήματος	2.000,00	-	-	-
Τέλη κυκλοφορίας	500,00	500,00	500,00	500,00
Τέλος επιτηδεύματος	800,00	-	-	-
Σύνολα	4.970,00	500,00	500,00	2.000,00

Παρατηρούμε, ότι σε σχέση με τα προηγούμενα νομοθετήματα, αναγνωρίζονται περισσότερες δαπάνες φόρων, φορολογικά. Άρα η επιχείρηση απολαμβάνει καλύτερης μεταχείρισης ως προς τη συγκεκριμένη κατηγορία.

4.3.1.6 Παράδειγμα για τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης

Επιχείρηση πραγματοποιεί έξοδα έρευνας και ανάπτυξης αξίας 10000€ και αγορά πάγιου εξοπλισμού για τις ανάγκες της έρευνας αξίας 20000€. Ο μέσος όρος των δαπανών αυτών τις δύο προηγούμενες χρήσεις ήταν 7000€ .

Πίνακας 19 Έκπτωση Εξόδων έρευνας και ανάπτυξης σύμφωνα με τους Ν.2238 - 4110 - 4172 - 4386

	Λογιστική βάση	Φορολογική βάση Ν.2238	Φορολογική Βάση Ν.4110	Φορολογική βάση Ν.4172	Φορολογική βάση Ν.4386
Έξοδα έρευνας και ανάπτυξης	10.000,00	15.000,00	13.000,00	13.000,00	13.000,00
Αγορά πάγιου εξοπλισμού	21.000,00				
Αποσβέσεις πάγιου εξοπλισμού		6.999,69	9.100,00	9.100,00	10.920,00
		21.999,69	22.100,00	22.100,00	23.920,00

Με τον Ν.2238 για τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης θα έχουμε έκπτωση από τα ακαθάριστα έσοδα επιπλέον 50%, διότι ξεπερνούν το ύψος του μέσου όρου των προηγούμενων δύο χρήσεων. Η Απόσβεση του πάγιου εξοπλισμού θα γίνει ισόποσα μέσα σε τρεις χρήσεις.

Σύμφωνα με τον Ν.4110 και Ν.4172 από 01/01/2014 τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης, εκπίπτουν προσαυξημένα κατά 30%, όπως και ο πάγιος εξοπλισμός, ο οποίος αποσβένεται και πάλι ισόποσα σε τρία έτη.

Τέλος από 11/05/2016 τροποποιήθηκε ο τρόπος απόσβεσης του πάγιου εξοπλισμού. Έτσι αποσβένεται με συντελεστή 40% (πίνακας 8). Η απόσβεση αυτή προσαυξάνεται κατά 30% για να εκπέσει.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι στην περίπτωση αυτή, ο νομοθέτης επιδιώκοντας να δώσει κίνητρα στις επιχειρήσεις για έρευνα και ανάπτυξη, αυξάνει τη φορολογική βάση για τις δαπάνες αυτές με το πέρασ των ετών, ως ένα είδος φοροαπαλλαγής.

4.3.1.7 Παράδειγμα για τις Προβλέψεις

Επιχείρηση για τη χρήση που κλείνει είχε κύκλο εργασιών 500.000 € και υπόλοιπο στο λογαριασμό πελάτες 15.000€. Επίσης σχημάτισε πρόβλεψη για την αποζημίωση του προσωπικού της λόγω εξόδου από την εργασία, ύψους 10.000€. Μέσα στην επόμενη χρήση, ο νομικός της σύμβουλος την ενημερώνει ότι δε θα εισπράξει ποσό 2.000€ για μια συναλλαγή με έναν πελάτη της, το οποίο βρίσκεται σε καθυστέρηση για δεκατέσσερις (14) μήνες. Τη δεύτερη χρονιά η επιχείρηση έχει κύκλο εργασιών 550.000€ και υπόλοιπο πελατών 18.000 €.

Σύμφωνα με τον Ν.2238 η επιχείρηση κατά το πρώτο έτος, θα σχηματίσει πρόβλεψη ίση με $500.000 * 0,5\% = 2500$ ευρώ για επισφαλείς απαιτήσεις. Η πρόβλεψη δεν ξεπερνά το όριο του 30% του υπολοίπου των Πελατών ($15.000 * 30\% = 4500$), οπότε θα εκπέσει από τα έσοδα, όπως και η πρόβλεψη για την αποζημίωση του προσωπικού. Άρα σύνολο εξόδου: 12.500€

Κατά το επόμενο έτος, όταν η απαίτηση καταστεί επισφαλής θα μειώσει το ποσό της ήδη σχηματισμένης πρόβλεψης κατά 2000€. Στο τέλος της χρήσης, η επιχείρηση θα σχηματίσει εκ νέου πρόβλεψη: $550.000 * 0,5\% = 2750$ €. Οι σωρευμένες προβλέψεις ($500 + 2750 = 3250$) δεν

ξεπερνούν το όριο του 30% του υπολοίπου των Πελατών $18.000 \cdot 30\% = 5400$, οπότε στη χρήση αυτή θα εκπέσει η νέα σχηματισθείσα πρόβλεψη. Αρα, τη δεύτερη χρονιά το έξοδο θα είναι οι 2750€.

Ο Ν. 4110 κατάργησε την έκπτωση για την αποζημίωση του προσωπικού, οπότε για το πρώτο έτος, το έξοδο είναι ίσο με την πρόβλεψη επισφαλών απαιτήσεων δηλαδή, 2.500€. Ομοίως το δεύτερο το αντίστοιχο έξοδο είναι 2.750€.

Ας δούμε τώρα πως θα αναγνωρισθούν οι προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις σύμφωνα με τον Ν.4172. Με το νέο καθεστώς η πρόβλεψη σχηματίζεται κατά το χρόνο που θα καταστεί μη εισπράξιμη η απαίτηση. Οπότε στο πρώτο έτος δεν θα αναγνωρισθεί φορολογικά ούτε η πρόβλεψη για επισφαλείς απαιτήσεις, ούτε και η πρόβλεψη για την αποζημίωση του προσωπικού της λόγω εξόδου από την εργασία.

Τη δεύτερη χρονιά που προκύπτει και η επισφάλεια, για να καταγραφεί στα βιβλία της επιχείρησης ως έξοδο, θα πρέπει να έχουν αναληφθεί οι απαραίτητες ενέργειες για την διασφάλιση της είσπραξης του. Έστω ότι στην περίπτωση μας αυτό έχει γίνει. Οπότε σαν έξοδο θα εκπέσει σύμφωνα με τον πίνακα 5, το 50% του επισφαλούς ποσού, δηλαδή 1000€.

Η διαφορά είναι αρκετά μεγάλη ως προς το έξοδο που αναγνωρίζεται με τον παλιό και νέο νόμο, όπως και η επιβάρυνση για τις επιχειρήσεις. Όμως, « ο νομοθέτης με γνώμονα την αισθητή αρνητική επίδραση της οικονομικής κρίσης στην χρηματοοικονομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων, αλλά και την μειωμένη ικανότητα τους να εισπράττουν τις απαιτήσεις τους, αυξάνοντας παράλληλα τον μέσο χρόνο είσπραξης απαιτήσεων, προσπαθεί να εναρμονιστεί με τις τρέχουσες συνθήκες αγοράς και να δώσει στις επιχειρήσεις το δικαίωμα για έναν ορθότερο και δικαιότερο τρόπο σχηματισμού προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις », (Γιαννοπούλου, 2017). Η ορθότητα έγκειται στο γεγονός της αναλυτικής καταγραφής των επισφαλών απαιτήσεων, ανα συναλλαγή, αλλά και στο ότι για να εκπέσουν φορολογικά, πρέπει να διασφαλιστεί το δικαίωμα είσπραξης τους. Με τον προηγούμενο νόμο οι επιχειρήσεις είχαν το δικαίωμα να σχηματίσουν φορολογικά αναγνωρίσιμη πρόβλεψη 0,5% επί του τζίρου τους, και ανα πέντε χρόνια αρχής γενομένης από το 2005, να διαγράψουν τις απαιτήσεις αυτές από τα βιβλία τους, ανεξάρτητα της πραγματικής ύπαρξης της επισφάλειας. Τέλος, ο νέος τρόπος είναι και δικαιότερος, αφού οι επιχειρήσεις δύνανται να σχηματίζουν προβλέψεις για όλες τις πραγματικές επισφαλείς απαιτήσεις τους, και όχι ένα ποσοστό του τζίρου τους.

4.3.1.8 Παράδειγμα για τις αποσβέσεις

Επιχείρηση έχει στην κατοχή της τα παρακάτω πάγια περιουσιακά στοιχεία: Κτιρια αξίας 100.000 €, Μηχανήματα με αξία κτήσης 30.000 €, Εξοπλισμό ηλεκτρονικών υπολογιστών με αξία κτήσης 8.000 €, αυτοκίνητο αξίας 12.000€ και φορτηγό αξίας 30.000€, το οποίο απέκτησε στις 15 Ιουνίου του έτους. Οι αποσβέσεις διενεργούνται με τη σταθερή μέθοδο απόσβεσης. Ας δούμε πως θα γίνουν οι φορολογικές αποσβέσεις σύμφωνα με τους τρεις νόμους 2238, 4110 και 4172.

Πάγια	Αξία Κτήσης	Φορολογική Απόσβεση Ν.2238		Φορολογική Απόσβεση Ν.4110		Φορολογική Απόσβεση Ν.4172	
		Συντελεστής Απόσβεσης	Απόσβεση	Συντελεστής Απόσβεσης	Απόσβεση	Συντελεστής Απόσβεσης	Απόσβεση
Κτίρια	100.000,00	8%	8.000,00	4%	4.000,00	4%	4.000,00
Μηχάνημα	30.000,00	20%	6.000,00	10%	3.000,00	10%	3.000,00
Εξοπλισμός Η/Υ	8.000,00	30%	2.400,00	20%	1.600,00	20%	1.600,00
Αυτοκίνητο	12.000,00	20%	2.400,00	11%	1.320,00	16%	1.920,00
Φορτηγό	30.000,00	20%	3.250,00	15%	2.281,25	12%	1.800,00
Σύνολα			22.050,00		12.201,25		12.320,00

Η απόσβεση με τον Ν.2238 έγινε με τους ανώτερους συντελεστές που ίσχυαν. Επίσης οι αποσβέσεις για το φορτηγό έγιναν αναλογικά για τους μήνες που χρησιμοποιήθηκε. Έτσι με τους νόμους 2238 και 4110, υπολογίστηκαν οι αποσβέσεις για έξι μήνες και 15 ημέρες, ενώ με τον Ν.4172 η έναρξη των αποσβέσεων διενεργείται τον επόμενο μήνα από αυτόν που τίθενται σε λειτουργία, οπότε στην περίπτωση αυτή για έξι μήνες.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι το όφελος των επιχειρήσεων ήταν μεγαλύτερο με τον Ν.2238 , αφού τα ποσοστά αποσβέσεων ήταν μεγαλύτερα σε σχέση με τους άλλους δυο νόμους. Όμως η επιχείρηση ουσιαστικά δεν επιβαρύνεται από τις αλλαγές των συντελεστών, διότι με τον Ν. 2238 θα αποσβέσει μεγαλύτερα ποσά σε μικρότερο χρονικό διάστημα, ενώ με τους άλλους δύο νόμους θα επωφεληθεί από την έκπτωση των αποσβέσεων σε μεγαλύτερο χρονικό εύρος. Έτσι η επιχείρηση θα επιβαρυνθεί μόνο στην περίπτωση αύξησης του φορολογικού συντελεστή.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι ανάλογα με το είδος της δαπάνης, ο νομοθέτης προσαρμόζει τις διατάξεις ώστε είτε να δίνει κίνητρο στις επιχειρήσεις για περαιτέρω επένδυση, όπως π.χ. γίνεται με τις δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης, είτε να περιορίζει περιττές ενδεχομένως δαπάνες ή δαπάνες που είναι αμιγώς παραγωγικές, όπως για παράδειγμα τα έξοδα φιλοξενίας. Υπάρχουν πλέον, πιο αυστηρά κριτήρια για την έκπτωση κάποιων δαπανών, όπως οι προβλέψεις για επισφάλειες και οι τόκοι δανείων. Για την πρώτη περίπτωση, ειδικά στην περίοδο της κρίσης, οι επισφάλειες είναι συχνό φαινόμενο. Οπότε είναι σίγουρα δικαιότερο να αναγνωρίζονται φορολογικά επισφάλειες που πράγματι συμβαίνουν. Βέβαια για να χαίρουν αυτής της έκπτωσης οι επιχειρήσεις, πρέπει να πραγματοποιήσουν και άλλα έξοδα δικαστικής φύσης, γεγονός μπορεί να είναι ασύμφορο οικονομικά λόγω του μικρού ποσού της επισφάλειας. Ακόμα, για τον περιορισμό της φοροδιαφυγής, αλλά και της «μαύρης εργασίας» υπάρχουν, πλέον οι διατάξεις για τις πληρωμές των συναλλαγών ανω των 500€ και την εξόφληση της μισθοδοσίας του προσωπικού αντίστοιχα, με τραπεζικό μέσο πληρωμής. Οι αποσβέσεις από την άλλη αποτελούν μια προσωρινή διαφορά που θα αντιστραφεί μελλοντικά, οπότε δεν υπάρχει ουσιαστική διαφορά για την επιχείρηση, παρα μόνο ίσως σε ότι αφορά παροδικά τη ρευστότητα της. Τέλος πολύ λογικό βρίσκουμε να αναγνωρίζονται φορολογικά οι ασφαλιστικές εισφορές στο χρόνο που καταβλήθηκαν, αφού και πάλι έχουμε μια προσωρινή διαφορά που θα αντιστραφεί μελλοντικά όταν αυτές εξοφληθούν.

Να σημειώσουμε εδώ ότι για τη χρήση 2017 άλλαξε και το έντυπο υποβολής Ε3, το οποίο αποτελεί το φορολογικό έντυπο υποβολής των αποτελεσμάτων χρήσης για όλες τις επιχειρήσεις. Το νέο έντυπο είναι προσαρμοσμένο στα Ε.Λ.Π. αλλά και στον νέο Κ.Φ.Ε.. Έτσι περα από την κατάσταση αποτελεσμάτων χρήσης, απαιτείται πλέον η αναλυτική καταγραφή των δαπανών που σχετίζονται με ύδρευση, τη σταθερή τηλεφωνία, τα έξοδα μετακίνησης, τα επαγγελματικά ταξίδια, τις ασφαλιστικές εισφορές μελών, τις παροχές στο προσωπικό, τις δαπάνες προβολής και διαφήμισης, τα έξοδα φιλοξενίας, το ενοίκιο επαγγελματικής στέγης.

Σύμφωνα λοιπόν, με τον επικεφαλής της Α.Α.Δ.Ε., Γιώργο Πιτσιλή στόχος της αναμόρφωσης του Ε3 είναι η πληρέστερη καταγραφή και αποτύπωση οικονομικών δεδομένων όλων των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, η Α.Α.Δ.Ε. επιδιώκει, μέσω της συμπλήρωσης των στοιχείων του εντύπου από όλους τους υπόχρεους, να γνωρίζει τους μέσους όρους δαπανών ανά κατηγορία

επιχειρηματικής και επαγγελματικής δραστηριότητας, ώστε οι φορολογικοί έλεγχοι να εστιάζουν σε εκείνες τις περιπτώσεις όπου παρουσιάζονται σημαντικές αποκλίσεις από το μέσο όρο και να δίνεται η ευκαιρία στον φορολογούμενο να αποδεικνύει ότι οι δαπάνες του είναι πραγματικές. Από τη δήλωση αυτή καταλαβαίνουμε, πόσο σημαντική είναι η διαδικασία για την αναμόρφωση του λογιστικού αποτελέσματος για τα κρατικά έσοδα.

Όμως ποτέ ένα νομοθετικό μέτρο ή ρύθμιση δεν μπορεί να φέρει μόνο του τα επιθυμητά αποτελέσματα. Πρέπει να συνδυαστεί με κάποιο άλλο μέτρο ή με μια σειρά μέτρων. Συνεπώς τροποποιήθηκαν τα λογιστικά πρότυπα, τροποποιήθηκε ο τρόπος προσδιορισμού του φορολογικού αποτελέσματος, τροποποιήθηκε το έντυπο Ε3, κυρίως για λόγους αύξησης των φορολογικών εσόδων αλλά και προς τον περιορισμό των φαινομένων της φοροαποφυγής και της φοροδιαφυγής. Μήπως θα πρέπει να ρυθμιστούν και θέματα όπως η μείωση του φορολογικού συντελεστή ή να καλλιεργηθούν οι συνθήκες στην αγορά για την δημιουργία νέων επενδύσεων;

4.4. Οι εκπιπτόμενες δαπάνες στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η διεύρυνση της φορολογικής βάσης στις επιχειρήσεις, μέσω της λιγότερο ευνοϊκής αντιμετώπισης των αποσβέσεων και του περιορισμού των φορολογικών δαπανών είναι μία από τις τάσεις που έχουν καταγραφεί τις τελευταίες δεκαετίες στις χώρες του ΟΟΣΑ, ως προς τη φορολόγηση, αλλά και αυτή που έχει υιοθετεί λιγότερο σε σχέση με άλλες.

Τα κράτη στοχεύουν στη συλλογή συγκεκριμένων εσόδων, συνήθως με αύξηση της φορολογίας, αλλά με τον περιορισμό να διατηρούνται και να προσελκύονται νέες επενδύσεις. Δεδομένου ότι υπάρχει φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι επιχειρήσεις έχουν την τάση για φοροαποφυγή, η Ε.Ε. έχει προτείνει τη δημιουργία μιας κοινής ενοποιημένης βάσης φορολογίας των εταιριών. Έτσι δίνεται η δυνατότητα στις επιχειρήσεις να χρησιμοποιούν ένα ενιαίο σύνολο κανόνων και να υποβάλλουν φορολογική δήλωση σε μία μόνο φορολογική αρχή για όλες τις δραστηριότητές τους στην Ε.Ε. Οι κοινοί κανόνες σχετίζονται, ενδεικτικά, με τη μη φορολόγηση ενδοομιλικών πληρωμών μερισμάτων, τις αποσβέσεις, τις εκπτώσεις από τις δαπάνες για Έρευνα και Ανάπτυξη, την αναγνώριση εκπιπόμενων δαπανών τόκων και ανείσπρακτων απαιτήσεων, τη μεταφορά ζημιών προς συμψηφισμό με μελλοντικά κέρδη χωρίς χρονικό περιορισμό κ.ά.

Μελετώντας διάφορες χώρες της Ε.Ε., θα διαπιστώσουμε ότι για την διεύρυνση της φορολογικής βάσης ακολουθούνται κανόνες παρόμοιοι με τους ελληνικούς. Βεβαίως ανάλογα με το είδος της κάθε οικονομίας και των ιδιαιτεροτήτων τους υπάρχουν διαφοροποιήσεις.

Όπως στην Ελλάδα έτσι και στις περισσότερες χώρες της Ευρώπης δεν αναγνωρίζονται πρόστιμα, και προσαυξήσεις, ο φόρος εισοδήματος και φόροι τρίτων, συναλλαγές που συνιστούν ποινικό αδίκημα, και ο φόρος προστιθέμενης αξίας για τους υποκείμενους στον ΦΠΑ. Κάποιοι φόροι όμως, αναγνωρίζονται όπως ο φόρος ακίνητης περιουσίας ή ο Φ.Π.Α. που δεν εκπίπτει, καθώς και τέλη που πρέπει να πληρωθούν για τη λειτουργία της επιχείρησης. Επίσης, δεν αναγνωρίζονται τα έξοδα ψυχαγωγίας, εκτός από τη Σλοβενία και τη Φιλανδία που αναγνωρίζονται κατά 50% όπως και στην Ιταλία που επίσης υπάρχει όριο.

Ένα είδος δαπάνης το οποίο αντιμετωπίζεται διαφορετικά από χώρα σε χώρα της Ευρώπης είναι οι δωρεές. Σε κάποιες από αυτές δεν εκπίπτουν καθόλου, όπως στη Σλοβακία, τη Σουηδία, και τη Μάλτα. Σε κάποιες άλλες εκπίπτουν χωρίς περιορισμούς (Ελλάδα, Κύπρος, Ουγγαρία) ενώ σε άλλες χώρες εκπίπτουν με κάποιους περιορισμούς. Ο περιορισμός αυτός συνήθως είναι είτε ποσοστό επι της δωρεάς, είτε ποσό ίσο με ένα ποσοστό του φορολογητέου εισοδήματος. Έτσι στη Γαλλία για τις δωρεές εκπίπτει το 60% τους, ενώ στην Ουκρανία το 70% αυτών. Στη Γερμανία εκπίπτει για δωρεές το 20% του φορολογητέου εισοδήματος, στην Πολωνία και τη Βουλγαρία το 10%, ενώ η Ισπανία έχει διπλό περιορισμό· εκπίπτει το 35% της δωρεάς εφόσον δεν υπερβαίνει το 10% του φορολογητέου εισοδήματος. Οι σκανδιναβικές χώρες πάλι ορίζουν ένα συγκεκριμένο ποσό μέχρι το οποίο εκπίπτει η δωρεά (Δανία 15600DKK, Νορβηγία μέχρι 30000 NOK, Φιλανδία μέχρι 250.000€).

Για τις δαπάνες από τόκους δανείων, αυτές στις περισσότερες χώρες εκπίπτουν φορολογικά, εκτός από την Πολωνία στην οποία εκπίπτουν μόνο αν καταβληθούν. Επίσης οι περισσότερες χώρες έχουν υιοθετήσει τις αρχές της υποκεφαλαιοδότησης για τις συνδεδεμένες επιχειρήσεις, ώστε να αποφεύγεται ο υπέρογκος δανεισμός μεταξύ αυτών. Το ποσοστό που τίθεται ως όριο για να εκπέσει φορολογικά το πλεόνασμα από τόκους, συνήθως είναι το 25%-30% του EBITDA. Στη Βουλγαρία το ποσοστό ανέρχεται στο 70%. Στην Ισπανία και την Ελλάδα, υπάρχει και περιορισμός στο ποσό δαπανών τόκων, οι οποίοι δεν επιτρέπεται να υπερβαίνουν τα 1.000.000 € και 3.000.000€ το χρόνο, αντίστοιχα.

Ας δούμε όμως τι ισχύει και για τις προβλέψεις. Οι περισσότερες χώρες επιτρέπουν μόνο την έκπτωση προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις υπο προϋποθέσεις. Εξαιρέση αποτελούν η

Σλοβενία, η Σλοβακία και η Ουκρανία. Στη Σλοβενία αναγνωρίζονται προβλέψεις για εγγυήσεις προϊόντων, αναδιοργανώσεις, απώλειες από επαχθείς συμβάσεις, και αποζημιώσεις προσωπικού λόγω εξόδου από την υπηρεσία. Στην Ουκρανία αναγνωρίζονται προβλέψεις για διακοπές και έξοδα μισθοδοσίας γενικότερα, ενώ στην Σλοβακία αναγνωρίζονται προβλέψεις για υποτιμήσεις κεφαλαίου, έλεγχο χρηματοοικονομικών καταστάσεων και αρκετές άλλες.

Όσον αφορά τις επισφαλείς απαιτήσεις για τις περισσότερες χώρες ισχύει ότι και για την Ελλάδα· εκπίπτουν μόνο όταν δεν εισπράττονται και η μη ανάκτησή τους πρέπει να αποδεικνύεται με κάθε νόμιμο μέσο (δικαστική απόφαση, κ.λπ). Επίσης σε κάποιες χώρες το ποσό των επισφαλειών που εκπίπτει έχει να κάνει με τις ημέρες καθυστέρησης της πληρωμής. Στη Σλοβακία η απαίτηση εκπίπτει πλήρως αν το χρέος ξεπερνά τις 1080 ημέρες, για καθυστέρηση πάνω από 720 ημέρες εκπίπτει κατά 50%, και για καθυστέρηση πάνω από 360 ημέρες εκπίπτει το 20%. Στη Σλοβενία εκπίπτει το 50% της πρόβλεψης που σχηματίζεται για τις επισφάλειες και όταν αυτή χρησιμοποιηθεί εκπίπτει και το υπόλοιπο 50%, ενώ στην Ισλανδία και την Ιταλία για το σκοπό αυτό σχηματίζεται και εκπίπτει πρόβλεψη ίση το 0,5% των απαιτήσεων της επιχείρησης.

Για τις αποσβέσεις των παγίων περιουσιακών στοιχείων, οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται συνήθως στις χώρες της Ευρώπης είναι η φθίνουσα και η σταθερή. Συχνά υπάρχει δυνατότητα επιλογής μεταξύ των δυο μεθόδων για κάποιες από τις κατηγορίες παγίων, συνήθως για μηχανήματα, γεγονός πολύ λογικό, αφού θεωρείται ότι αυτά αποδίδουν πολύ περισσότερο κατά τα πρώτα ετη λειτουργίας τους. (Πολωνία, Ισπανία, Σουηδία, Δανία, Νορβηγία, Ουκρανία Σλοβακία, Γαλλία)

Για τον υπολογισμό των φορολογικών αποσβέσεων, υπάρχουν ανώτατοι συντελεστές ανά κατηγορία παγίων. Κάποιες χώρες όπως η Ιταλία και η Γαλλία, με σκοπό την ανάπτυξη των επιχειρήσεων έχουν δώσει τη δυνατότητα στις επιχειρήσεις για μεγαλύτερες αποσβέσεις στην αγορά νέου πάγιου εξοπλισμού. Στην Ιταλία το κίνητρο αυτό έχει δοθεί με την προσαύξηση του πραγματικού κόστους κτήσης του παγίου κατά 40%, ενώ για επενδύσεις σε υψηλής τεχνολογίας πάγια, και στη ρομποτική αυτή προσαύξηση είναι 150%. Στη Γαλλία, πάλι δίνεται η δυνατότητα στις εταιρίες να ζητήσουν πρόσθετη έκπτωση ίση με το 40% της αξίας του περιουσιακού στοιχείου.

Για τις αποσβέσεις παγίων χρηματοοικονομικών μισθώσεων στην Ελλάδα, την Ιταλία και τη Σλοβακία, το δικαίωμα έκπτωσης τους ανήκει στον μισθωτή και όχι στον εκμισθωτή.

Τέλος να σημειώσουμε και κάτι που μας εντυπωσίασε. Συνήθως αν δεν διενεργηθούν αποσβέσεις μία χρονιά για πάγια που είναι σε λειτουργία, η επιχείρηση δεν έχει το δικαίωμα να τις εκπέσει σε επόμενη χρήση. Στη Σλοβακία, όμως αυτό δεν ισχύει.

Τα έξοδα έρευνας και ανάπτυξης εκπίπτουν φορολογικά, με προσαύξηση της αξίας τους κατά την αφαίρεση τους από τα ακαθάριστα έσοδα. Στη Σλοβακία, τη Σλοβενία εκπίπτουν προσαυξημένα κατά 100% , στην Πολωνία ανάλογα με το είδος τους το ποσοστό είναι μεταξύ 130% με 150%, ενώ στην Ουγγαρία το ποσοστό είναι 300% αλλά υπάρχει και χρηματικό όριο. Στο Ηνωμένο Βασίλειο το ποσοστό αυτό διαχωρίζεται ανάλογα με το μέγεθος της επιχείρησης. Έτσι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, χαίρουν έκπτωσης της τάξης του 230% επι των δαπανών αυτών, ενώ οι μεγάλες μόλις ένα 10%. Πιο μικρά είναι τα ποσοστά στην Ιταλία (50%), στην Ισπανία (25%), στην Νορβηγία (20%) και την Ισλανδία (20%). Άλλες χώρες όπως η Γαλλία, η Κύπρος και η Δανία δίνουν τη δυνατότητα για εξολοκλήρου απόσβεση μέσα στη χρονιά που πραγματοποιήθηκαν, ή ισόποσα μέσα σε πέντε έτη.

Τέλος να αναφερθούμε και σε κάποια άλλα είδη μη εκπιπόμενων δαπανών οι οποίες διαφέρουν από κράτος σε κράτος. Στην Πολωνία δεν εκπίπτουν συναλλαγές ανω των 15.000PLN αν δεν γίνονται μέσω τράπεζας· κάτι αντίστοιχο ισχύει και στη χώρα μας. Στη Σλοβακία, για την αναγνώριση των δαπανών για τη μετακίνηση του προσωπικού, υπάρχουν συγκεκριμένες προϋποθέσεις, ενώ στην περίπτωση επαγγελματικών ταξιδίων το ημερήσιο κόστος σίτισης δεν μπορεί να ξεπερνά το ημερήσιο κόστος διαμονής . Στη Φιλανδία τα έξοδα για την εκπαίδευση το προσωπικού εκπίπτουν μέχρι το ύψος του μέσου όρου του ημερομισθίου πολλαπλασιασμένο με τις ημέρες εκπαίδευσης. Στην Ισλανδία υπάρχει περιορισμός ως προς τα έξοδα για ομαδικά ασφαλιστικά προγράμματα σύνταξης των εργαζομένων τα οποία δε πρέπει να ξεπερνούν το 8,5% των μισθών, ενώ μπορούν να εκπέσουν έξοδα που χορηγούνται στο προσωπικό ως παροχή σε είδος, χωρίς να φορολογηθούν για αυτά οι εργαζόμενοι. Στην Ισπανία το ποσό για αποζημίωση απόλυσης, αν ξεπερνά το 1 εκατομμύριο ευρώ ανά εργαζόμενο, το υπερβάλλον ποσό δεν εκπίπτει φορολογικά. Τέλος στην Ιταλία υπάρχουν περιορισμοί για τα έξοδα ταξιδίων τα οποία αναγνωρίζονται κατά 75%, ενώ τα έξοδα κινητής τηλεφωνίας κατά 80%.

Παρατηρούμε ότι τα περισσότερα κράτη ακολουθούν παραπλήσιες γραμμές για τον περιορισμό και τον προσδιορισμό της φορολογικής βάσης των επιχειρήσεων. Και ο νέος ελληνικός Κ.Φ.Ε είναι πολύ πιο κοντά στα ευρωπαϊκά πρότυπα, σε σχέση με τα παλαιότερα νομοθετήματα. Ειδικά, σε μια περίοδο κρίσης, όπως αυτή που διανύουμε, είναι πολύ

σημαντικό το γεγονός να μην υπάρχουν διαφορετικές φορολογικές πολιτικές ανάμεσα στα μέλη της Ε.Ε.. Κι αυτό γιατί για λόγους ανταγωνισμού, ενδεχομένως οι επιχειρήσεις να επιδιώξουν την αλλαγή της έδρας τους, ώστε να επωφελούνται από φορολογικές ελαφρύνσεις άλλων χωρών. Με τον τρόπο όμως αυτό κάτι τέτοιο αποφεύγεται, και έτσι δεν επιβαρύνονται οι οικονομίες κάποιων χωρών σε σχέση με άλλες.

4.5. Συμπεράσματα – Επίλογος

Στην παρούσα μελέτη εξετάσαμε τον τρόπο προσδιορισμού του λογιστικού αποτελέσματος των επιχειρήσεων, καθώς και τον τρόπο αναμόρφωσής του σε φορολογικό. Μελετήσαμε αναλυτικά τις συναλλαγές που δημιουργούν λογιστικές διαφορές, σύμφωνα με τους νόμους που ήταν και είναι σε ισχύ την τελευταία δεκαετία στην Ελλάδα και τους συγκρίναμε. Επίσης, είδαμε πως οι τροποποιήσεις των δαπανών που προσδιορίζουν το φορολογικό αποτέλεσμα των επιχειρήσεων επηρεάζουν τα δυο εμπλεκόμενα μέρη: το κράτος και τις επιχειρήσεις. Τέλος, εξετάσαμε αν οι τροποποιήσεις που έγιναν συγκλίνουν με τις ευρωπαϊκές πρακτικές, που είναι σε ισχύ για το συγκεκριμένο ζήτημα.

Από όσα μελετήσαμε θεωρούμε ότι η αναμόρφωση των λογιστικών κερδών είναι ένα πολύ σημαντικό μέτρο για το κράτος, αφού μέσω αυτής μπορεί να διευρύνει το ποσό επι του οποίου θα υπολογιστεί ο φόρος. Και αυτό μεταφράζεται σε περισσότερα φορολογικά έσοδα.

Η περίοδος που η χώρα ξεκίνησε να βυθίζεται στην κρίση, στάθηκε η αφορμή για αναμόρφωση του φορολογικού της συστήματος, και κατά συνέπεια για τις τροποποιήσεις που μελετήσαμε παραπάνω. Κι αυτό διότι, ήταν και είναι απαραίτητη η εξεύρεση περισσότερων φορολογικών εσόδων. Οι αλλαγές στις δαπάνες που αναγνωρίζονται φορολογικά, έγιναν με γνώμονα το σκοπό αυτό. Το κράτος μετά τις παραπάνω τροποποιήσεις, άρχισε να παρουσιάζει μικρά πλεονάσματα, που σίγουρα δεν οφείλονται μόνο σε αυτές.

Οι τροποποιήσεις αυτές είδαμε ότι σε κάποιες περιπτώσεις δαπανών επηρέασαν αρνητικά τις επιχειρήσεις, ενώ σε κάποιες άλλες θετικά σε σχέση με τα παλαιότερα νομοθετήματα. Το σίγουρο όμως είναι, ότι είναι δικαιότερες και για τις δύο πλευρές σε σχέση με τις παλαιότερες, γεγονός που ενισχύεται από το ότι στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες ισχύουν παρόμοιες διατάξεις.

5. Βιβλιογραφία

European Commission, (2017), ‘Tax policies in the European Union – survey’, Luxembourg

OECD, (2018), Economic Survey of Greece 2018, Athens

<http://www.oecd.org/eco/surveys/economic-survey-greece.htm>

PWC, (2017), ‘Worldwide Tax Summaries Corporate Taxes 2017/18’, Ireland

www.pwc.com/taxsummaries

Αλυφαντής Γ. , (2015) ‘Χρηματοοικονομική Λογιστική’, Α’ τόμος, Εκδόσεις Διπλογραφία, Αθήνα

Αλυφαντής Γ., (2014) ‘Αποσβέσεις παγίων περιουσιακών στοιχείων - Ισολογισμοί που κλείνουν μέχρι 31.12.2013’, Περιοδικό Λογιστής, Τεύχος 698, σελ.25-36

Αλυφαντής Γ., (2015) ‘Λογιστικό σύστημα παρακολούθησης της λογιστικής και της φορολογικής βάσης στοιχείων υπολογισμού και αποτελεσμάτων’, Περιοδικό Λογιστής, Τεύχος 710, σελ. 136-146

Αλυφαντής Γ.,(2015) ‘Προπληρωμένα έξοδα, δεδουλευμένα έσοδα-έξοδα περιόδου και έσοδα επόμενων χρήσεων’, Περιοδικό Λογιστής, Τεύχος 711, σελ. 277-282

I.O.B.E., (2018), ‘Η Φορολογία Εισοδήματος Στην Ελλάδα - Συγκριτική Ανάλυση Και Προτάσεις Αναμόρφωσης’, Αθήνα

Γιαννοπούλου Κ., (2017), ‘Λογιστική και φορολογική μεταχείριση των σχηματισμένων προβλέψεων, για απόσβεση επισφαλών απαιτήσεων’.

<https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/22649>

Καραγιάννης Ι., Καραγιάννη Αι., Καραγιάννης Δημ., (2012) ‘Φορολογικά - Φοροτεχνικά - Υπολογισμός του Φόρου εισοδήματος - Φορολογικές δηλώσεις - Παραδείγματα και εφαρμογές’, Εκδόσεις Καραγιάννης Δημήτριος, Θεσσαλονίκη.

Καραφάς Ι., (2018) , ‘Επισφαλείς απαιτήσεις – φορολογική αντιμετώπιση’, Περιοδικό Λογιστής, τεύχος 744, σελ. 278-290

Κοτζιαγκιαουρίδης Γ. , (2015) ‘Η έκπτωση των ποσών που καταβάλλονται λόγω δωρεάς στο Δημόσιο, τα κοινωφελή ιδρύματα και τα ημεδαπά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που επιδιώκουν κοινωφελείς σκοπούς, ως επιχειρηματικές δαπάνες’.

<https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/22300>

Λεοντάρη Μ., (2014), ‘Ασφαλιστικές εισφορές προς Ο.Α.Ε.Ε. μελών προσωπικών εταιριών’, Περιοδικό Λογιστής, Τεύχος 700, σελ. 273-274

Μαυρομάτη Μ., (2017), ‘Οδηγός εκπιπτόμενων και μη εκπιπτόμενων επιχειρηματικών δαπανών’, Περιοδικό Λογιστής, τεύχος 741, σελ. 1297-1304

Μαυρομάτη Μ., (2018), ‘Οδηγός εκπιπτόμενων και μη εκπιπτόμενων επιχειρηματικών δαπανών’, Περιοδικό Λογιστής, Τεύχη 742-743, σελ. 18-24 & 143-150

Μαυρομάτη Μ., (2016), ‘Πίνακας μη εκπιπτόμενων επιχειρηματικών δαπανών’, Περιοδικό Λογιστής, τεύχος 722, σελ. 278-292

Μοντεσάντου Λ. , (2018), ‘Πάγια και αποσβέσεις (Λογιστική και φορολογική βάση - Ομοιότητες και διαφορές) - Πίνακας συντελεστών φορολογικών αποσβέσεων’, <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/27493>

Νασόπουλος Α., (2016), ‘Υποκεφαλαιοδότηση: Εφαρμογή Των Διατάξεων Του Άρθρου 49 – Πρακτικές Εφαρμογές’ <https://www.taxsolution.gr/blog/resolutions-and-circulars/2016-03/23175.html>

Νόμος 2238/1994

<https://www.eforologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=D2510C09ACCA3910.1D031AE A53&version=2017/09/21>

Νόμος 3842/2010

<https://www.eforologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=A719340E627C0CA8.1D031AEA 53&version=2018/01/17>

Νόμος 4110/2013

<https://www.eforologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=31D2D5DD95A41D70.1D031AE A53&version=2014/08/08>

Νόμος 4172/2013

<https://www.eforologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=670A3CF4572C6550.1D031AEA53&version=2018/05/15>

Παύλου Χ., Γκούρλιας Ι., (2010), 'Ν.3842/23.04.2010 Ανάλυση Ερμηνεία Συγκριτικοί πίνακες των νέων διατάξεων για τη φορολογία εισοδήματος', Εκδόσεις Epsilon7, Θεσσαλονίκη.

Ράπανος Β.Θ., Καπλάνογλου Γ., (2014), 'Φορολογία και Οικονομική Ανάπτυξη: Η περίπτωση της Ελλάδας', συλλογικός τόμος της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: Προτάσεις Πολιτικής, σελ. 609-637.

Σγουρινάκης Ν. , (2015), 'Η νέα λογιστική και φορολογική αντιμετώπιση των επισφαλών απαιτήσεων', Ηλεκτρονικό Περιοδικό epixeirisi.gr, <http://epixeirisi.gr/ΣΗΜΕΙΩΜΑ-ΤΗΣ-ΣΥΝΤΑΞΗΣ/20188/Η-νέα-λογιστική-και-φορολογική-αντιμετώπιση-των-επισφαλών-απαιτήσεων>

Σγουρινάκης Ν., (2016) 'Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα: Φορολογική αναμόρφωση των αποτελεσμάτων, ή η διαφορά λογιστικής και φορολογικής βάσης', Ηλεκτρονικό Περιοδικό, epixeirisi.gr http://epixeirisi.gr/actions/lemma/?item_id=4762608

Σγουρινάκης Ν., (2017), 'Υποκεφαλαιοδότηση και η σημασία του δείκτη EBITDA', Ηλεκτρονικό Περιοδικό, epixeirisi.gr <http://epixeirisi.gr/ΣΗΜΕΙΩΜΑ-ΤΗΣ-ΣΥΝΤΑΞΗΣ/22595/Υποκεφαλαιοδότηση-και-η-σημασία-του-δείκτη-EBITDA>

Σγουρινάκης Ν., Μιχελινάκης Β., (2013) Κωδικας φορολογίας εισοδήματος, 2013, Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ, Αθήνα.

Σταματόπουλος Δ. Καραβοκύρης Α, (2009), 'Φορολογία εισοδήματος Φυσικών και νομικών προσώπων', Β' τόμος, Εκδόσεις Elforin, Αθήνα.

Σταματόπουλος Δ., Καραβοκύρης Α, (2010), 'Φορολογία εισοδήματος Φυσικών και Νομικών προσώπων - Πρακτικό βοήθημα', Εκδόσεις Elforin, Αθήνα.

Σταματόπουλος Δ. Καραβοκύρης Α.,(1997), 'Δαπάνες επιχειρήσεων και κύρος βιβλίων', Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα

Σταματόπουλος Δ. Καραβοκύρης Α., (2001), 'Δαπάνες επιχειρήσεων και κύρος βιβλίων', Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα

Τσομπανόπουλος Ε. (2014) 'Φορολογία εισοδήματος: Εκπιπόμενες και μη εκπιπόμενες δαπάνες, Νομικών και φυσικών προσώπων - Φορολογική αναμόρφωση', διπλωματική εργασία. Τμήμα Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. Καβάλας

Φινοκαλιώτης Κ., (2011), Φορολογικό Δίκαιο, Εκδόσεις Σάκκουλα Α.Ε., Θεσσαλονίκη